

До записки

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

студента Коваленко Тетяни Едуардівни

(ПІБ)

академічної групи 072-18-1 (денна форма навчання)

(шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми: «Фінанси, банківська справа та страхування»

на тему: « Організація взаємовідносин підприємства та комерційного

банку (на прикладі ТОВ «Гранд Полімер ЛТД») »

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Букресва Д.С.			
Рецензент	Коротенко С.В.		відмінно	
Нормоконтролер	Федорова О.Г.	90	відмінно	

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
економічного аналізу і фінансів

(повна назва)

О.В.Єрмошкіна

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2022 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр

студенту Коваленко Тетяні Едуардівні академічної групи 072-18-1
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

На тему: «Організація взаємовідносин підприємства та комерційного банку (на прикладі ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»)»

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від 12.05.2022р. № 254-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	03.05.2022-08.05.2022
Розділ 1	Напрямки взаємодії підприємства та комерційного банку	09.05.2022-18.05.2022
Розділ 2	Аналіз фінансового стану ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»	19.05.2022-26.05.2022
Розділ 3	Вибір та обґрунтування найбільш ефективного типу кредитування для ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»	27.05.2022-05.06.2022
ВИСНОВКИ		06.06.2022-08.06.2022
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	09.06.2022-12.06.2022

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

Д.С.Букресва
(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 02.05.2022 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 13.06.2022 р.

Завдання прийнято до виконання

Т.Коваленко
(підпис студента)

Т.Е.Коваленко
(прізвище, ініціали)

Підписання документа

Файл успішно підписано

Ми не вносили змін в оригінальний файл на вашому пристрої, а створили новий.
Тому вам обов'язково потрібно його зберегти

 КоваленкоТЕ_072-18-1_ПЗ.pdf (1).p7s.p7s

Накладені підписи

 БУКРЕЄВА ДАР'Я СЕРГІЇВНА

Організація

ФІЗИЧНА ОСОБА

РНОКПП

321200956

 Сертифікат виданий

АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Серійний номер

2B6C7DF9A3891DA104000009F8DC500BE957803

 КОВАЛЕНКО ТЕТЯНА ЕДУАРДІВНА

Організація

ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису, підтверджений центром сертифікації

17 червня 2022 р., 20:5

 РНОКПП

3708605704

Сертифікат виданий

АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Серійний номер

2B6C7DF9A3891DA1040000002F84C500F67C7803

РЕФЕРАТ

Коваленко Т.Е. – Організація взаємовідносин підприємства та комерційного банку (на прикладі ТОВ «Гранд Полімер ЛТД») – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – НТУ «Дніпровська політехніка», Дніпро, 2022.

Мета кваліфікаційної роботи – аналіз напрямків взаємовідносин підприємства та комерційного банку та обґрунтування потреби кредитування для підприємств на основі ТОВ «Гранд Полімер ЛТД».

У вступі викладено сучасний стан проблеми, обґрунтована актуальність теми, конкретизовано задачі кваліфікаційної роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження.

У першому розділі визначено аспекти взаємодії банківських установ з підприємствами, особливості оформлення кредитних угод для обох учасників, відображено поточний вплив заборон Національного банку України в умовах впровадження воєнного стану.

У другому розділі досліджено організаційну структуру ТОВ «Гранд Полімер ЛТД», проведено аналіз майна, капіталу та фінансової стійкості за 2019-2021 роки та сформовано висновки щодо потреби залучення додаткових ресурсів.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи теоретично та практично обґрунтовано найбільш ефективний тип залучення кредиту, на основі власних розрахунків та прогнозованих умовах надання кредиту на основі фінансової звітності Національного банку України за минулі періоди.

КАПІТАЛ, МАЙНО, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ДОДАТКОВІ РЕСУРСИ, КРЕДИТ.

ABSTARCT

Kovalenko T.E. - Organizing the relationships between an enterprise and a commercial bank (in terms of "Grand Polymer LTD" LLC) - Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for academic-qualification level of bachelor specialty 072 "Finance, banking and insurance". – Dnipro University of Technology, Dnipro, 2022.

The aim of qualification work - analysis of tensions mutual relations of enterprises and commercial banks and consumer crediting for enterprises in terms of "Grand Polymer LTD" LLC.

The introduction shows the current state of the problem, proves the relevance of the topic, specifies tasks of qualification work, identifies the object and subject of the study.

The first chapter specifies aspects of interrelations of bank institutions with enterprises, peculiarities of loan arrangements for both participants, and current impact of National Bank of Ukraine guards under the conditions of the martial law enforcement.

In the second section the organizational structure of "Grand Polymer LTD" LLC was investigated, the analysis of assets, capital and financial stability for 2019-2021 was conducted and conclusions about the consumer of obtaining additional resources were formed.

In the third section of the qualification work theoretically and practically the most effective type of credit intake is grounded on the basis of own calculations and forecasted conditions of credit granting on the basis of financial statements of the National Bank of Ukraine for the past periods.

CAPITAL, PROPERTY, FINANCIAL STRENGTH, ADDITIONAL RESOURCES, CREDIT.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. НАПРЯМКИ ВЗАЄМОДІЇ ПІДПРИЄМТВА ТА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	9
1.1. Основні напрямки взаємодії підприємства та комерційного банк...	9
1.2. Методичні підходи кредитування як інструменту взаємодії підприємства та комерційного банку	20
1.3. Особливості взаємодії підприємств та комерційних банків в умовах воєнного стану	40
Висновки до розділу 1	49
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «ГРАНД ПОЛІМЕР ЛТД».....	51
2.1. Характеристика підприємства ТОВ «Гранд Полімер ЛТД».....	51
2.2. Аналіз майна підприємства.....	53
2.3. Аналіз рентабельності підприємства	57
2.4. Аналіз достатності власного капіталу підприємства.....	62
2.5. Аналіз фінансової стійкості підприємства	69
Висновки до розділу 2	79
РОЗДІЛ 3. ВИБІР ТА ОБГРУНТУВАННЯ НАЙБІЛЬШ ЕФЕКТИВНОГО ТИПУ КРЕДИТУВАННЯ ДЛЯ ТОВ «ГРАНД ПОЛІМЕР ЛТД».....	81
3.1. Розрахунок вартості кредиту на основі кредитної ліній.....	81
3.2. Розрахунок вартості кредиту на основі ануїтету.....	86
3.3. Аналіз овердрафту, як одного зі шляхів отримання додаткових коштів	89
3.4. Обґрунтування найбільш ефективного типу кредитування.....	90
Висновки до розділу 3	93
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. В незалежності від виду діяльності підприємства, виникає потреба фінансових взаємовідносин з клієнтами, постачальниками та іншими представниками ринку. Саме тому на сучасному етапі виникає потреба у безготівкових розрахунках, касовому обслуговуванні, інкасації, валютних операціях, кредитуванні.

Тому в умовах сучасних ринкових відносин неможливо уявити роботу будь-якого підприємства без використання послуг, що надають комерційні банки. Юридичні особи мають організовувати свою діяльність не тільки власними силами, а й за допомогою інших інституцій.

Важливим аспектом такої взаємодії є отримання позитивних результатів для обох організацій. Саме тому доцільним є питання оцінки ефективності даної співпраці як для комерційних банків, так і для юридичних осіб.

Питання взаємодії підприємств і банків досліджувалися видатних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів. Теоретичні та методичні розробки знайшли відображення у працях таких вітчизняних вчених: О.В. Васюренко, С.В. Ведернікова, О.В. Дзюблюк, В.В. Коваленко, О.Л. Малахова, П.В. Матвієнко, В.С. Стельмах, Ф.Ф. Бутинець, А.М. Мороз, М.І. Савлук, В.В. Пятенко, М.М. Буднік, З. М. Васильченко, О.В. Васюренко, В.К. Галіцин, В.М. Кравець, А.А. Пересада, В.В. Рисін, та інші вчені-економісти.

Основний аспект у працях вищезгаданих науковців приділявся таким взаємовідносинам, як передумови ефективного фінансування інноваційного розвитку економіки, також досліджувалися взаємовідносини підприємств та банків, як правило, щодо кредитних відносин. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації актуалізувало потребу підприємств в організації взаємовідносин з комерційними банками, з метою введення безперебійної господарської діяльності. Зростання ролі регулятора, в особі Національного банку України, призвела до потреби додаткового вивчення участі держави в процесі організації взаємовідносин між підприємством та комерційним банком.

Мета і задачі кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу взаємодії підприємств та комерційних банків з метою покращення фінансової стійкості ТОВ «Гранд Полімер ЛТД».

Відповідно до поставленої мети визначено основні завдання дослідження, спрямовані на її досягнення:

- досліджено напрямки взаємодії підприємства та комерційного банку;
- визначено роль регулятора (Національного банку України) в процесі організації взаємовідносин між підприємствами та комерційними банками;
- вивчено методичні підходи кредитування;
- проведено аналіз показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»;
- визначено систему показників рентабельності та зроблено висновки щодо їх достатності на прикладі ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»;
- обґрунтовано необхідності залучення коштів для введення господарської діяльності;
- розроблено рекомендації щодо шляхів залучення власних та позикових коштів підприємствами.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процеси взаємодії двох інституцій: комерційних банків та підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади організації ефективної взаємодії комерційних банків та підприємств.

Методи дослідження. Для визначення сформульованих в роботі завдань були застосовано загальнонаукові методи пізнання сутності прибутку як економічної категорії; системний підхід до визначення механізму формування прибутку підприємства. Для оцінки структури та динаміки фінансових результатів діяльності підприємства використовували методи аналізу і синтезу; узагальнення; методи фінансового аналізу; метод коефіцієнтів у поєднанні з горизонтальним аналізом для простеження динаміки та вертикального аналізу для відстеження структури статті до сукупного значення. Для вирішення

проблеми нестачі в ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» власних ресурсів у наступному періоді було проведено розрахунок вартості типу кредитів на основі класичної форми погашення боргу та ануїтету.

Інформативною базою кваліфікаційної роботи є загальні положення економічної теорії, нормативна база України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо процесу організації взаємовідносин між підприємством та комерційним банком, аналітичні дані та фінансові звіти ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 рр.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні результати дослідження та їхнє практичне значення доповідались на Студентській науково-практичній інтернет - конференції НТУ «Дніпровська Політехніка» «Тиждень студентської науки - 2022» 20 травня 2022 року. Тема доповіді: «Кредитування як один з ефективних методів залучення додаткових коштів підприємства».

Особистий внесок. Наукові висновки та запропоновані рекомендації є результатом самостійно проведеного автором дослідження щодо оцінки фінансового стану підприємства ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» та обґрунтування найбільш ефективного методу кредитування.

Структура й обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Її загальний обсяг складає 102 сторінки комп'ютерного тексту, у тому числі 21 таблиця, 13 рисунків, список використаних джерел з 50 найменувань, 8 додатків.

РОЗДІЛ 1

НАПРЯМКИ ВЗАЄМОДІЇ ПІДПРИЄМТВА ТА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Основні напрямки взаємодії підприємства та комерційного банку

В умовах сучасних ринкових відносин неможливо уявити роботу будь-якого підприємства без використання послуг, що надають комерційні банки. Юридичні особи мають організовувати свою діяльність не тільки власними силами, а й за допомогою інших інституцій.

В незалежності від виду діяльності підприємства, виникає потреба фінансових взаємовідносин з клієнтами, постачальниками та іншими представниками ринку. Послуги, що в сучасних умовах надають банки, є основоположними для введення діяльності підприємства: як операційної, фінансової, так і інвестиційної.

Традиційними у взаємодії підприємства та банків залишаються кредитування, розрахунково-касове обслуговування, депозитні операції. Такі види взаємодії двох установ пов'язані із забезпеченням функціональності підприємства, тому активність їхнього використання є практично незалежною від стану розвитку економіки країни, інвестиційної та зовнішньоторговельної кон'юнктури тощо [1]

Однак до вище наведених способів взаємодії слід додати:

- вексельні операції;
- валютні операції;
- гарантійні операції;
- еквайринг;
- зарплатні проекти.
- факторинг.

Такі шляхи співпраці з банком на сьогодні є основоположними для усіх юридичних осіб держави.

Згідно Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», розрахунково-касове обслуговування – це послуги, що надаються банком клієнту на підставі відповідного договору, укладеного між ними, які пов’язані із переказом коштів з рахунка (на рахунок) цього клієнта, видачею йому коштів у готівковій формі, а також здійсненням інших операцій, передбачених договорами [2].

Аналізуючи розрахунково-касове обслуговування слід зазначити, що цей вид взаємодії слід поділяти на два напрямки: розрахункові безготівкові операції та касове обслуговування.

Касове обслуговування банків відбувається з урахуванням операцій надходження та видатків. Прибуткові операції набули найбільшого поширення від населення, однак, в більшості своїй, саме на рахунок юридичних осіб, відбувається безготівковий переказ коштів. Банк при таких операцій фактично є посередником між переказом коштів від відправника до отримувача, проте такий спектр надання послуг є досить прибутковим для банків. За кожну надану послугу банк отримує комісію, а у випадку надходжень у значних сумах – дохід від здійснення операції зростає.

Найбільшого поширення операцій з готівкою серед юридичних осіб отримали видаткові операції з каси. До таких операцій відносяться операції з видачі готівки на виплату заробітної плати, допомог, компенсацій та надбавок, видача кредитних коштів у готівковій формі, для закупівлі сільськогосподарської продукції в інших підприємств чи фізичних осіб, на оплату послуг, видача коштів з корпоративних карток, тримання дивідендів, зняття готівки для виплати орендної плати за користування землею, на закупівлю металобрухту та втор сировини, а також метою здійснення надання/повернення фінансових допомог та позик [3].

Підприємства, що мають у своїх діяльності великі обороти з готівкою використовують транспортне обслуговування перевезень готівки. З метою інкасації грошових ресурсів, що перевищують ліміт каси, юридична особа «замовляє» інкасацію. Наразі підприємства, що не ведуть роздрібну торгівлю

чи надання послуг фактично не мають великих оборотів готівки, оскільки здійснюють свою діяльність у безготівковій формі. Для банківських установ це можливість здійснювати переведення готівки в безготівкові розрахунки, так здійснювати вилучення непридатних до обігу купюр, оскільки така вимога встановлена Національним Банком України.

Сьогодні найбільшого поширення набули безготівкові розрахунки, що дозволяють юридичним особам проводити покриття зобов'язань з постачальниками, державою та іншими особами, з якою у підприємства можуть виникнути платіжні відносини.

Розглянемо загальні елементи системи безготівкових розрахунків в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Елементи системи безготівкових розрахунків [4]

Елементи безготівкових розрахунків	Характеристика
1	2
Принципи	<ol style="list-style-type: none"> 1. здійснення розрахунково-касового обслуговування суб'єктів господарювання ґрунтується на основі комерційних принципів або фінансових угод і вимог відповідальних нормативно-правових актів; 2. списання коштів з рахунків клієнтів відбувається лише за дорученням власників цих рахунків або за розпорядженням стягувача – у випадках передбачених законодавством; 3. доручення платників та розпорядження стягувачів про списання коштів із рахунків повинні мати форму відповідних бланків розрахункових документів; 4. самостійність обрання клієнтами банків платіжних інструментів (за виключенням меморіального ордену) для здійснення розрахунків із визначенням їх під час укладання угоди; 5. документальне оформлення банком платника списання коштів із рахунка платника розрахунковим документом, а в окремих випадках – меморіальним ордену, реєстром чеків або реєстром документів за акредитивом; 6. розпорядження стягувачів про примусове списання коштів із рахунків пральників приймаються банками незалежно від наявності на них достатнього залишку коштів та виконуються частково в межах наявного залишку коштів 7. обов'язковість виконання банком рішень суду про стягнення коштів з рахунків клієнтів, за якими уповноважений державним органом призупинено видаткові операції;

Продовження табл.1.1

1	2
	8. взаємні претензії за розрахунками між платником та одержувачем коштів розглядаються сторонами претензійно-позовному порядку без участі банку
Вимоги до організації	1. забезпечувати своєчасність платежу за товари, роботи, послуги та інші фінансові зобов'язання; 2. створювати умови для взаємного контролю платників і одержувачів коштів за додержанням розрахункової та договірної дисципліни; 3. безготівкові розрахунки мають здійснюватись таким чином, щоб платежі проводилися у максимально короткі терміни
Способи платежу	1. перерахування коштів із рахунка платника на рахунок одержувача коштів; 2. взаємозалік заборгованостей, при якому кому зараховуються взаємні вимоги контрагентів, а різниця перераховується шляхом записів на рахунки; 3. надання кредиту банком шляхом перерахування грошей із кредитного рахунку платника на поточний рахунок одержувача

Наведена вище таблиця відображає особливості введення безготівкових розрахунків за сторони банку та уточнює особливості проведення такого процесу в залежності від обраного виду платіжного інструменту.

Взаємопов'язаними процесами банку є залучення грошових ресурсів та, шляхом перерозподілу цих коштів, надання їх у вигляді позичок корпоративному сектору та домашнім господарствам. Такий метод взаємодії як залучення коштів банками від фізичних та юридичних осіб є основоположним для можливості введення банком кредитної діяльності, оскільки кошти розмішені у вигляді вкладу є джерелом надання кредитів позичальникам.

Залучені кошти банку у вигляді депозиту можуть надходити як в фізичних, так і юридичних осіб.

Постановою Правління Національного банку України «Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними й фізичними особами» [5] передбачено такі види вкладів (депозитів): вклади (депозити) на вимогу; вклади (депозити) строкові.

Вкладами на вимогу прийнято вважати грошові кошти, що надходять в банк на умовах видачі депозиту на першу вимогу вкладника. Для юридичних осіб таких способів вкладання коштів є зручним у разі наявних залишків на

рахунках. Такий вид депозиту передбачає нижчу ставку за користування банком коштами, однак є доцільним для підприємств, що мають залишки на власних рахунках та можуть отримати додатковий відсоток за їх користування банком. Вклади на вимогу мають свої позитивні сторони для банків. Перш за все, витрати на обслуговування поточних рахунків є найменшими та дозволяють скоротити процентні витрати банку та зменшити витратність ресурсів в цілому [6]. Оскільки такий спосіб залучення депозиту передбачає повернення коштів клієнту на його першу вимогу-банки не можуть запропонувати сплату високого відсотка, оскільки такий вид депозиту додатково навантажує банківські установи щодо повернення коштів, що фактично знаходяться в обігу. Враховуючи нестабільність такого способу залучення коштів, висока їх частка значно знижує ліквідність банків, тому оптимальним рівнем депозитів до запитання в базі банківської установи прийнято вважати в межах 30% [7,8].

До строкових депозитів відносяться кошти, що розміщені в банку на визначений договором строк. У процесі підписання договору про залучення кредиту відбувається чітке встановлення строку користування депозитом та вказується чи може вкладником бути повернути грошові кошти до кінцевого строку дії договору. Банкам вигідно залучати саме строкові депозити, оскільки вони є більш стабільними та дають змогу банкам розпоряджатися ними триваліший термін. Порівнюючи депозити до запитання та строкові депозити, останні є більш затратними для банків, адже передбачають нарахування вищого відсотка. Проте попри це збільшення долі строкових депозитів у загальній сумі зобов'язань є позитивним моментом, оскільки дають змогу здійснювати кредитування на більш тривалі терміни. Наразі більшість підприємств не мають вільних оборотних коштів, тому левову частку вкладів у портфелі банку займають залучені вклади від населення.

Порівнюючи залучення коштів від юридичних осіб варто зазначити, що у кількісному вираженні депозити надані фізичними особами переважають, але

суми, що вкладає юридична особа, значно вищі. У таблиці 1.2 наведено дані щодо структури залучених кредитів в Україні впродовж 10 років.

Таблиця 1.2

Депозити, залучені депозитними корпораціями впродовж 2012-2022 років [9]

Період, роки	Корпоративний сектор		Фізичні особи	
	Сума, млн.грн	Частка, %	Сума, млн.грн	Частка, %
2012	201 543	35,6%	364 870	64,4%
2013	231 087	34,6%	435 937	65,4%
2014	259 948	38,7%	411 381	61,3%
2015	312 484	44,0%	398 242	56,0%
2016	357 993	45,5%	429 640	54,5%
2017	403 690	46,1%	472 240	53,9%
2018	408 219	44,9%	501 726	55,1%
2019	508 440	48,4%	542 302	51,6%
2020	656 497	49,3%	674 718	50,7%
2021	769 029	51,7%	719 418	48,3%
квітень 2022	718 335	48,4%	765 177	51,6%

Ця таблиця наочно зобразила структуру залучених депозитів та динаміку її зміни. Важливим є щорічний приріст залучених банками депозитів: з кожним роком підприємства та фізичні особи все більше довіряють банкам власні ресурси. Таблиця також показала зростання долі депозитів, залучених від корпоративного сектору впродовж проаналізованого періоду. У 2021 році в структурі вкладів лєвова частка належала корпоративному сектору. На кінець квітня 2022 року доля депозитів, що є залученими від домашніх господарств перевищує суму залучених від бізнесу. Такі зміни можуть бути пов'язані з простоем підприємств, недостатнього руху коштів по рахунках та, як результат, – відсутність тимчасово вільних коштів, що може бути вкладено на депозит.

Важливим аспектом в процесі залучення депозитів є валюта, в якій юридична чи фізична особа готова здійснити свій вклад. На сьогоднішній день

найбільших пропозицій займають депозити в національній валюті, оскільки за ними встановлена вища відсоткова ставка. На момент 23.02.2022 ставка за депозитом, за даними файлу статистичної звітності ЗАХ "Дані про суми та вартість кредитів (у процентах річних) і суми та вартість депозитів (у процентах річних)" [10], сягала 6,2% у національній валюті та 0,7% в іноземній. Звичайно, що така пропозиція на ринку не надто стимулює суб'єктів господарювання вкладати кошти в іноземній валюті, особливо на довгостроковий період. Строковий депозит, як ми зазначали раніше, передбачає собою отримання коштів в кінці строку дії договору. Враховуючи постійну зміну економічної ситуації в країні, підприємство, що сьогодні має вільні оборотної кошти, завтра може потребувати їх для введення господарської діяльності. Виникає потреба залучення кредиту, однак враховуючи вищу ставку за кредитом, підприємство має шалені збитки. Такий метод введення діяльності не є ефективним, тому ні юридичні, ні фізичні не надто активно вкладають свої кошти в іноземних валютах.

З загостренням прогнозів щодо війни в Україні на кінці січня-початку лютого населення активно почало забирати власні вкладення, якщо це було передбачено угодою. Відбувся значний виток капіталу з банківської системи. З 03.06.2022 року Національний Банк України підвищив облікову ставку до 25% [11], з метою стимулювання населення та бізнесу вкладати кошти в банківську систему України. При цьому, підвищення облікової ставки спровокує підвищення ставки по кредитах, що призведе до менших попиту отримання позик.

Найбільш повно процес кредитування як один зі шляхів взаємодії підприємства та комерційного банку розглянуто у пункті 1.2. цього розділу.

Сучасна ринкова економіка змушує підприємства організовувати свою діяльність з валютними цінностями та на валютному ринку України. Такі особливості пов'язані з введенням міжнародних відносин з клієнтами, постачальниками. Фактично, підприємство, що здійснює свою діяльність виключно в межах України та без супроводу іноземної валюти може не

отримувати в банку послуги, пов'язані з валютними цінностями, транскордонними переказами та операціями на валютному ринку України.

Для проведення валютних операцій юридичною особою має бути відкрито рахунок в валюті. Для кожної валюти відкривається окремий рахунок, заборон, щодо кількості відкритих рахунків немає. Найбільш поширеним валютами розрахунків в Україні є долар США, євро, фунт стерлінг.

По своїх валютних рахунках, резиденти України, що є суб'єктами господарської діяльності, можуть проводити такі операції [12]:

- проводити розрахунки за зовнішньоекономічними контрактами;
- отримувати від нерезидентів і надавати нерезидентам фінансову допомогу;
- отримувати від нерезидентів і повертати нерезидентам кредити (позики);
- здійснювати платежі обов'язкового характеру іноземним судовим, нотаріальним органам, іноземним юридичним компаніям;
- сплачувати податки і збори, які передбачені в іноземних державах;
- адвокатські компанії-резиденти можуть без будь-яких перешкод отримувати валютні кошти від нерезидентів за надання юридичних послуг;
- здійснювати всі платежі, пов'язані з інвестиційною діяльністю (інвестування за кордон, отримання доходів від інвестицій тощо);
- проводити розрахунки на підставі договорів комісії, доручення, консигнації або агентських договорів;
- вкладати валютні кошти на депозитні рахунки і отримувати ці кошти з нарахованими відсотками;
- виплачувати або повертати кошти на відрядження за кордон;
- перераховувати валютні кошти за кордон для участі в міжнародних виставках і конференціях, здійснювати платежі для участі в конференціях;
- інші валютні операції.

Операції, що зазначені вище фактично поділяються згідно законодавства на торговельні та неторговельні операції. Постановою Національного Банку

України №2 «Про затвердження Положення про здійснення операцій із валютними цінностями» від 2 січня 2019 року [13] встановлено перелік операцій, що до торгівельних операцій банків в іноземні валюти відносяться розрахунки за експортом та імпортом товарів, включаючи усі супутні витрати, як відшкодування порушення чи невиконання зовнішньоекономічного договору.

Основними формами розрахункових документів, за якими здійснюються валютні операції, є [4]:

- документарний акредитив;
- банківська гарантія;
- документарне інкасо;
- авансовий платіж;
- банківський переказ.

Останній в свою чергу є найбільш поширеним способом здійснення розрахунку, однак найризиковішим, оскільки передбачає проведення переказу після поставки товару від експортера. Широкого попиту такий вид розрахунку отримав за рахунок швидкості здійснення платежу та низьку вартість операції. З метою зниження власних ризиків, юридичні особи використовують такий метод розрахунку вже з перевіреними постачальниками або клієнтами.

Список неторговельних операцій досить широкий, однак якщо проаналізувати спільні риси, то слід зазначити, що такі операції пов'язані з переміщенням валютних цінностей між суб'єктами валютних відносин (резидентів та нерезидентів) та здійснюються на некомерційних засадах – не пов'язані з торговельною, інвестиційною та підприємницькою діяльністю резидентів та нерезидентів.

Усі вищенаведені операції неможливі без наявності у юридичної особи валютних цінностей: або грошових коштів, або банківський металів. З метою отримання таких ресурсів юридична особа має здійснювати її купівлю чи продаж на валютному ринку України. Фактично, в таких відносин комерційний банк виступає посередником, отримуючи дохід за здійснення таких операцій.

Юридичною особо здійснюється подання заяви до комерційного банку з проханням купівлі або продажу валюти на Міжбанківському валютному ринку України. При такому здійсненні операції банк має можливість стягнути з клієнта плату РКО, стягнення за виконання платіжного доручення, послуги біржі, що буде перераховано на користь УМВБ, а також націнку на курс здійснення операції. Така взаємодія є дуже важливою для двох інституцій, оскільки без співпраці з банківською установою, клієнт в жодному не разі не може отримати потрібні йому послуги на валютному ринку, а для банку це є можливістю проведення здійснення досить прибуткової операції. Фактично банк виступає посередник між клієнтом та валютним ринком України та виконує контролюючу функції за здійсненням валютних та в подальшому транскордонних операціях.

Важливим аспектом взаємодії з комерційним банком є наявність «зарплатних проектів» у спектрі надання послуг юридичним особам. Зарплатний проект — це комплексне рішення для компанії та її співробітників, що включає перерахування заробітної плати та інших виплат на карткові рахунки та обслуговування платіжних карток співробітників, а також інші банківські та страхові послуги, різноманітні додаткові сервіси та привілеї [14].

Такий простий вид взаємодії дозволяє підприємствам здійснювати процес виплати заробітної плати та інших розрахунків з найманими працівниками в короткі строки та за найменший часових витрат. Адже такий вид надання послуг дозволяє здійснювати зарахування усіх потрібних виплат за однією відомістю та за наявності філій підприємства в різних регіонах зменшити або повністю виключити витрати на транспорт. Для банків така співпраця є вигідним шляхом залучення додаткових клієнтів у сфері роздрібного бізнесу, можливість надання кредитів на карткових рахунках, що фактично призведе до отримання доходу у вигляді відсотків. На нашу думку, наявність зарплатного проекту слугує ефективним маркетинговим ходом для банків при відсутності витрат на рекламу, а й навпаки слугує шляхом отримання доходів з найбільш вигідним умовами для репутації.

В продовженні розгляду карткової співпраці та безготівкових розрахунків важливо сказати про такий вид взаємодії як еквайринг.

Еквайринг - послуга технологічного, інформаційного обслуговування розрахунків за операціями, що здійснюються з використанням електронних платіжних засобів у платіжній системі [15].

Така послуга є максимально важливою для підприємств, що мають торговий вид діяльності чи надають послуги фізичним особам. В сучасній економіці з розвитком безготівкового розрахунку підприємство, що хоче залучити додаткових клієнтів має надавати повний спектр послуг, що є найбільш зручними для клієнта.

Банк має право передати електронний платіжний засіб у власність користувача або надати йому в користування (в оренду) у порядку, визначеному договором. Для забезпечення процесу приймання платіжних карток суб'єкт господарювання (торговець) має укласти договір еквайрингу з банком-еквайєром, який займається встановленням та обслуговуванням платіжних терміналів. Такий банк-еквайєр торговець може обрати на власний розсуд. Договір, укладений з банком-еквайєром, надає торговцеві право приймати від споживачів до оплати товарів платіжні картки. Відповідно до договору банк бере на себе зобов'язання перераховувати кошти з карткового рахунку покупця на поточний рахунок торговця на підставі оброблених документів. При цьому розрахунки за операції з банківськими платіжними картками між еквайєрами і торговцями у межах України здійснюються винятково у гривнях згідно з правилами і в порядку, обумовленому в договорі. У таких взаємовідносинах банк фактично виступає посередником між торговцем та покупцем [16].

1.2. Методичні підходи кредитування як інструменту взаємодії підприємства та комерційного банку

Одним з найбільш поширених та важливих шляхів взаємодії підприємств та комерційних банків є кредитування. Перш за все необхідно визначити, чому взагалі виникає потреба у залученні додаткових коштів та який чином відбувається формування кредитного процесу, його головні аспекти для юридичних осіб та банківських установ.

Для введення ефективної господарської діяльності підприємства мають використовувати грошові ресурси для забезпечення власних потреб. Однак не кожне підприємство може задовольнятися власними коштами, в більшості випадків вони потребують додаткового фінансування.

Позитивним шляхом залучення є одночасне фінансування як за рахунок зовнішніх, так і внутрішніх джерел. До внутрішніх джерел фінансування можна віднести прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства, його амортизаційні відрахування від основних засобів та нематеріальних активів та інші джерела формування власних ресурсів [17]. Підприємства, що мають високий рівень прибутку у розпорядженні забезпечують приріст власного капіталу, що призводить до росту ринкової вартості підприємства. А от амортизаційні відрахування можуть бути впливовими лише для підприємств з високою вартістю власних основних засобів, однак вони жодним чином не збільшують суму капіталу, а лише реінвестують його. Інші внутрішні джерела не відіграють помітної ролі у формуванні власних фінансових ресурсів підприємства.

Таким методом залучення додаткових джерел є досить прийнятним для підприємств, що не мають можливості залучення коштів із зовнішніх фінансових джерел. Однак він може мати свої недоліки, особливо для підприємств, що мають сезонний характер виробництва. За рахунок власних коштів підприємства створюють мінімальні запаси товарно-матеріальних цінностей, проте потреба у коштах для створення запасів протягом року може

коливатися, як, наприклад, в сільськогосподарських підприємств. Саме тому ми вважаємо, що неефективно формувати власні оборотні кошти в розмірах, що будуть перекривати будь-яку потребу в оборотних коштах, зокрема й ту, яка виникає у тимчасово збільшеному розмірі. В такому разі, у підприємства в період зменшення потреби в оборотних коштах неминуче виникав би надлишок коштів, що призвело б до їх нераціонального використання. Тому вважаємо, що підприємства мають вкладати в оборотні кошти мінімум власних фінансових ресурсів у розмірах, достатніх для створення лише мінімальних запасів товарно-матеріальних цінностей і витрат виробництва. Всі інші потреби в оборотних коштах доцільно задовольняти за рахунок позикових ресурсів, переважно – банківських кредитів на умовах строковості й поворотності. Зокрема, використання залученого капіталу дає змогу підприємству нарощувати економічний потенціал і забезпечити ефективніше використання власного капіталу, а отже, підвищити ринкову вартість капіталу.

Позиковий капітал в свою чергу також може бути отриманий із зовнішніх та внутрішніх джерел. Джерела отримання позикового капіталу наведено на рисунку 1.1.

Як ми бачимо з рисунка більшість з вказаних способів негативно впливає на репутацію підприємства, оскільки у більшості своїй мова йде про несвоєчасну сплату перед кредиторами, найманими робітниками, державою.

Серед зазначених способів залучення позикових коштів найбільш ефективним є залучення банківського кредиту. Цей варіант отримання додаткових коштів є найбільш простим і тим не менш одним з найефективніших.

Як результат, саме через потребу підприємств в додаткових матеріальних ресурсах, виникають кредитні відносини між юридичною особою та банком. Тому для висвітлення цього процесу відповідно до обох учасників відносин, доцільним вважаємо проведення повного аналізу процедури появи кредитних відносин між сторонами та їх оформлення, в процесі надання кредитних коштів позичальнику.

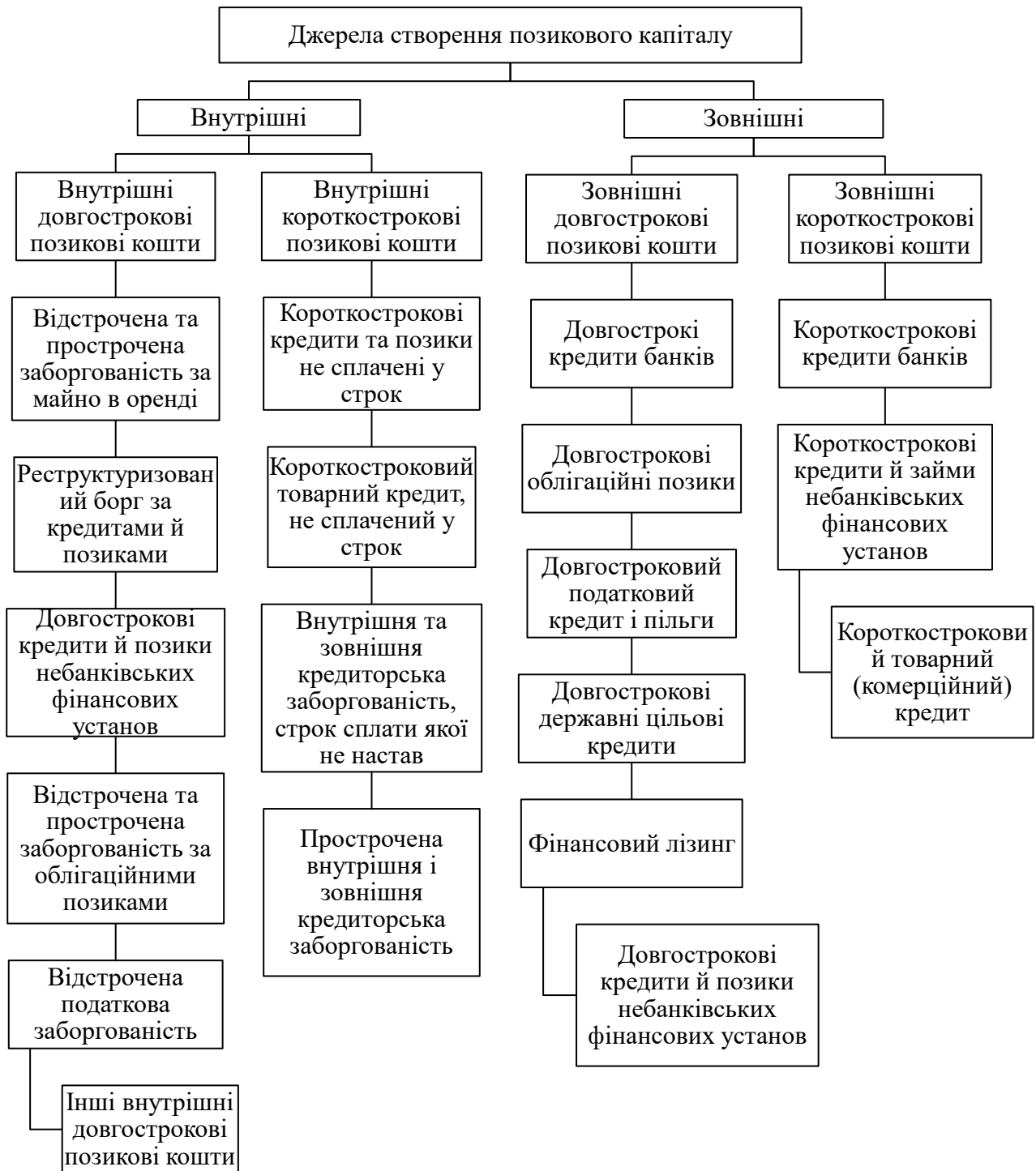

Рис. 1.1. Джерела формування позикового капіталу підприємства [18]

Правове регулювання діяльності банківського кредитування відбувається на основі Закону України «Про банки та банківську діяльність», Цивільного та Господарського кодексів України, а також на основі інших нормативних актів, що спрямовані на регулювання кредитної діяльності банків.

Банківський кредит – це фактично грошові кошти або інші матеріальні ресурси, які банк зобов’язується надати та надає позичальнику за певну винагороду (відсотки) у тимчасове користування на таких принципах кредитування [4]:

- плановість;
- диференційованість;
- строковість (повернення відбувається у чітко встановлений строк);
- платність (кредитор отримує винагороду від позичальника за користування коштами);
- необхідність повернення (кошти отримані в борг, мають бути повернути повністю);
- забезпеченість (кредитор має право вимагати забезпечення чи заставу під виданий кредит).

Об’єктом кредиту є вартість, що передається від одного суб’єкту до іншого на відповідних умовах. Між суб’єктами кредитних відносин, кредитором та позичальником, відбувається оформлення угоди, що породжує кредитні відносини між її учасниками.

У процесі кредитуванні можна визначити три головні функції кредиту, що є основоположними в незалежності від мети отримання коштів позичальника. До таких цілей відносяться:

- перерозподільна: полягає у здійсненні перерозподілу тимчасово вільних грошових і матеріальних цінностей від одного суб’єкту ринку до іншого для задоволення власних споживчих або виробничих потреб;
- емісійна: полягає у заміщенні обігу готівкових коштів кредитними операціями. Ця функція визначає роль кредиту у розвитку безготівкових розрахунків, що прискорює швидкість руху грошей, знижує загальні витрати обігу в економіці;
- контрольна: полягає у забезпеченні банківського контролю у процесі кредитного перерозподілу коштів, оскільки відбувається попередній та поточний контроль за його діяльністю.

Усі банківські установи, що займаються кредитними операціями потребують формування власної кредитної політики. Саме кредитна політика банку формує процедуру видання кредиту, фінансовий моніторинг за кредитним портфелем, роботу з проблемними кредитами та встановлення відсоткових ставок по кредитах. Головним завданням кредитної політики є зміцнення надійності кредитного портфелю банку. Представимо у вигляді рисунка узагальнену схему дій комерційного банку при реалізації кредитних операцій (рис 1.2.).

Рис. 1.2. Етапи кредитування [4]

Таким чином, відповідно до вищенаведеного рисунку, перший етап кредитного процесу полягає у поданні до банку письмового клопотання або заяви на отримання кредиту за формою, яку визначив певний комерційний банк. У такій заяві має бути подана мета кредитування, сума позики, строк користування, забезпечення, що буде надано до кредитора та бажана відсоткова ставка за користування кредитом. Така заява подається до кредитного відділу на розгляд разом з пакетом документів для ідентифікації юридичної особи, а

також з метою аналізу її фінансового та матеріального стану. До списку таких документів належить копії установчих документів, бізнес-плани або техніко-економічне обґрунтування проекту, фінансові звіти підприємства, актуальний звіт про фінансово-майновий стан, виписка про рух грошових коштів на розрахунковому рахунку, довідка з обслуговуючого банку про відсутність заборгованості за кредитами; копії дозволів та ліцензій на види діяльності, необхідні для реалізації проекту; документи, що підтверджують право власності чи користування на можливий предмет застави; інформація щодо юридичної структури боржника із зазначенням часток володіння; інформація про менеджмент боржника; будь-які інші документи, що можуть сприяти прийняттю рішення про надання кредиту.

Фактично такий пакет документів необхідний не тільки для аналізу самого потенційного позичальника, а й його господарської діяльності, на яку буде витрачено залучені кошти. Для банків, що мають у своєму штабі великий список провідних фахівців ІТ сфери та службу безпеки банку етап аналізу документації не є надто складним, а перехід до цифрової інформації дозволяє без перешкод отримувати достовірну інформацію щодо тих чи інших документів юридичної особи. Проте для потенційного позичальника даний етап вимагає додаткових матеріальних витрат, наприклад, при оцінці вартості застави та її нотаріальному оформленні.

Другий етап кредитного процесу передбачає собою оцінку фінансового стану потенційного позичальника, його кредитоспроможність, платоспроможність, а також кредитний ризик банку, з урахуванням суми кредиту, що хоче отримати позичальник. Банком має бути встановлено оптимальні для нього та економічно обґрунтовані показники оцінки фінансового стану боржника, а також адекватну оцінку розміру кредитного ризику за активними операціями банку.

Оцінка фінансового стану боржника відбувається на основі моделі розрахунку інтегрального показника окремо для кожного клієнта. Такий аналіз проводиться з метою визначення значення коефіцієнта імовірності дефолту.

Інтегральний показник розраховується на основі фінансових коефіцієнтів діяльності позичальника, які визначаються на підставі даних фінансової звітності (коефіцієнти ліквідності, покриття боргу, оборотності, рентабельності тощо)

Банком здійснюється розрахунок інтегрального показника на основі логістичної моделі за формулою [4]:

$$Z = \beta_0 + \sum_{i=1}^n \beta_i x_i \quad (1.1)$$

де Z – інтегральний показник;

x_i – показник, що визначається на підставі фінансових коефіцієнтів, розрахованих за даними фінансової звітності юридичної особи, з урахуванням установлених Національним банком діапазонів для кожного фінансового показника;

β_i – коефіцієнти логістичної моделі, що визначається з урахування вагомості показників,

β_0 – вільний член логістичної моделі, значення якого актуалізується Національним Банком.

Величини x_i , β_0 , β_i щороку актуалізуються Національним Банком на підставі даних фінансової звітності боржників - юридичних осіб, що подається відділом статистики банку. Інформація, що надається банком включає про класифікацію боржників - юридичних осіб, а також дані їх фінансової звітності, за формою та в строки, установлені Національним банком. Залежно від значення інтегрального показника, банк визначає клас позичальника – юридичної особи за галузевим принципом і розміром підприємства. Чинне законодавство визначає 9 класів боржників – юридичних осіб, кожному з яких відповідає певний діапазон значень коефіцієнта дефолту. За допомогою визначеного коефіцієнта дефолту та розміру позики розраховується резерв на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банку. Такий етап перевірки є вкрай важливим для банків, оскільки фінансовий стан позичальника

може прямо пропорційно вплинути на діяльність банку. Не зважаючи на привабливість отримання доходу при наданні позичок, виникає великий ризик отримання збитків в результаті співпраці з неплатоспроможним клієнтом. Тому в діяльності комерційного банку важливим завдання є досягнення оптимального співвідношення між прибутковістю та ризиковістю певної операції.

На третьому етапі організації кредитного процесу банком розглядається питання про ухвалення чи відмову про надання кредиту на основі аналізу фінансового стану позичальника. Розглядаються умови щодо виду кредиту, суми кредитування, розмір відсоткової ставки, термін на порядок погашення.

В результаті ухвали кредитним комітетом банку можливості надання кредиту оформлюється кредитний договір, у якому встановлюються права і обов'язки позичальника та кредитора та економічну відповідальності кожної зі сторін з приводу проведення кредитної операції.

У такому договорі встановлюються згода на надання кредиту, за потреби відкриття кредитної лінії, мета отримання позички, сума, що буде надана, процентна ставка за користування кредитом, а також термін, на який видається кредит, з кінцевою датою погашення.

Важливим аспектом у оформленні договору та обранні оптимального виду кредиту є саме мета, з якою підприємство хоче отримати кошти. Якщо кредит надається на формування оборотного капіталу позичальника і є короткостроковим, то джерелом повернення коштів будуть поточні грошові надходження. У випадку отримання коштів на відновлення основного капіталу, позика, як правило, буде надана на довгостроковий термін, а кошти буде повернуто за рахунок доходу від експлуатації прокредитованого об'єкта. Позичальник має обрати для себе чи доцільно йому отримувати довгострокове зобов'язання та чинне не вплину така стаття балансу на подальше введення господарської діяльності.

При визначенні строку кредитування важливо приймати оптимальне рішення для обох учасників кредитної операції. Кредитор, в особі банку, має

враховувати власні можливості щодо використання залучених ресурсів, а позичальник зі свого боку, власну здатність щодо погашення кредиту в встановлені строки, при ефективному використанні позичених коштів.

Найбільш важливий етап щодо ухвали рішення для кредитора є визначення забезпеченості кредиту. Відповідно до кредитної політики банку, керівництвом та менеджментом має бути встановлено наявність відповідного забезпечення для мінімізації власних ризиків. Банк має враховувати тенденції на ринку, при обрані майнових форм забезпечення, оскільки поточна ситуація та вартість заставного майна може швидко впасти, що призведе до не покриття наданого кредиту відповідним забезпеченням.

Забезпечення, що може бути надано з боку позичальника наведено на рисунку 1.3.

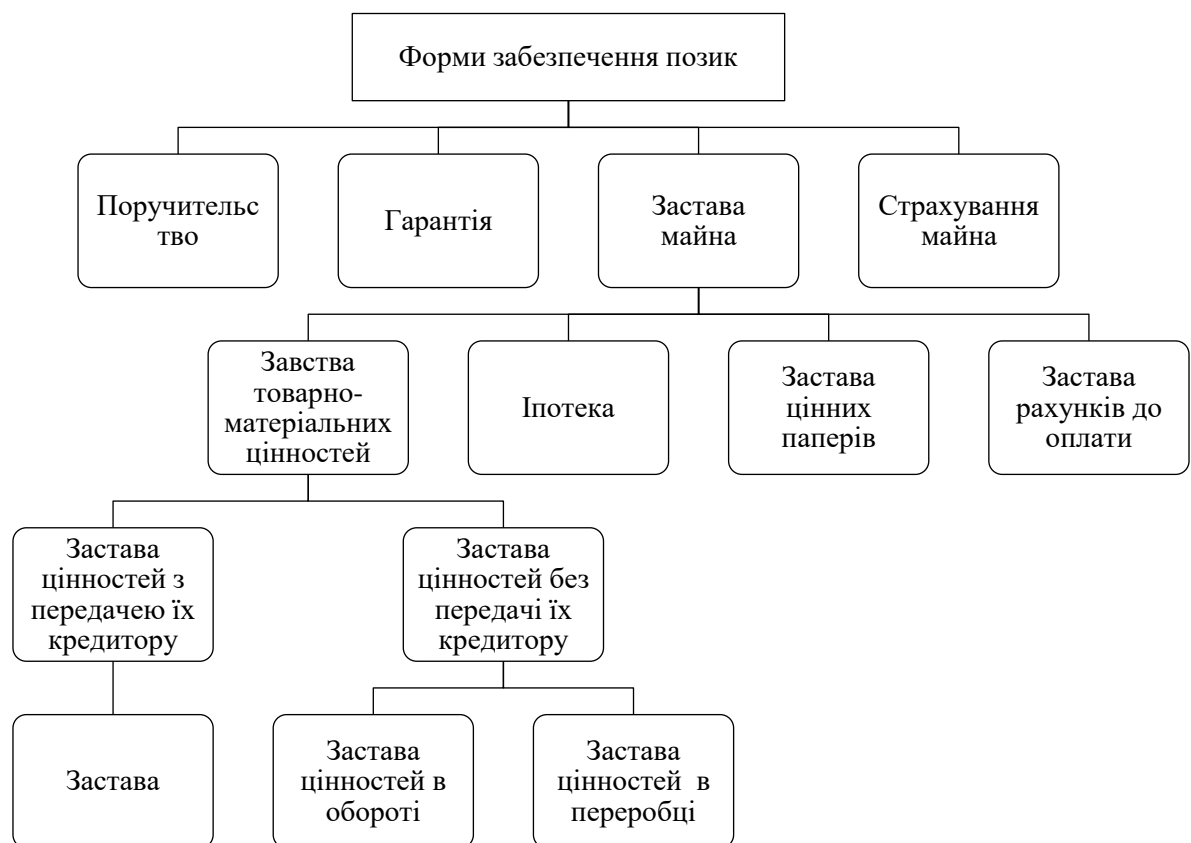

Рис. 1.3. Основні форми забезпечення банківських позик [19]

Слід розуміти, що вимоги банків щодо отримання забезпечення пов'язані з саме з мінімізацією ризику, а не його повного зняття. Процес кредитування не є процесом обміну кредиту на забезпечення, хоча і виступає своєрідним

страхуванням для кредитора у разі несплати боргу. До того ж, такий елемент кредитного процесу як забезпечення спрацьовує для кредитора як стимулювання повернення позики, адже зазвичай позичальник, що отримав позичкові кошти, не захоче втрачати свої власні цінності, враховуючи, що в більшості випадків, сума заставного майна чи іншого забезпечення вища за обсяг отриманого кредиту [19].

Для банку отримання застави слугує головним шляхом мінімізація власних ризиків та мінімізація витрат, що може понести банк у разі неплатоспроможності позичальника чи у випадку його несумлінного ставлення.

Для контролю за кредитними ризиками банку Національний Банк України встановив відповідні нормативи кредитного ризику. Ці впровадження були встановлені з метою недопущення надмірної концентрації кредитного ризику в банку, оскільки неплатоспроможність одного або декількох контрагентів може призвести до дестабілізації банку або, у найгіршому випадку, до його банкрутства.

Таким чином, підприємство, юридична особа має бути готова до відхилення кредиту через, наприклад, порушення нормативів кредитного ризику, що встановлено Розділом VI «Нормативи кредитного ризику» Постанови №368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28.08.2001 р.

Згідно цієї постанови банки мають контролювати власні кредитні ризики на рівні [20]:

- Н7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (групи контрагента) не має перевищувати 25% регулятивного капіталу банку (далі – РК);

- Н8 – загальна сума «великих» кредитів банку має бути не більшою за 8-кратний розмір регулятивного капіталу.

Помилковою є думка, що мова йде про загальну суму кредитів, що банк надав позичальникам, однак до «великих» кредитів банку відносяться позики,

що надані контрагенту або групі контрагента та перевищують 10 % регулятивного капіталу відповідно до цього самого контрагента.

- Н9 – норматив максимального ризику, щодо пов'язаних з банком осіб має бути не вищим за 25% РК банку.

Згідно Статті 52 Закону України «Про банки та банківську діяльність» до таких осіб віднесено [21]:

- 1) контролерів банку;
- 2) осіб, що мають істотну участь у банку, та осіб, через яких ці особи здійснюють опосередковане володіння істотною участю у банку;
- 3) керівників банку, керівників служб внутрішнього аудиту, керівників та членів комітетів банку;
- 4) споріднених та афілійованих осіб банку, у тому числі учасників банківської групи;
- 5) осіб, які мають істотну участь у споріднених та афілійованих особах банку;
- 6) керівників юридичних осіб та керівників банку, які є спорідненими та афілійованими особами банку, керівниками служби внутрішнього аудиту, керівникам та членам комітетів цих осіб;
- 7) асоційованих осіб фізичних осіб, зазначених у пунктах 1-6 цієї частини;
- 8) юридичних осіб, в яких фізичні особи, зазначені в цій статті, є керівниками або власниками істотної участі;
- 9) будь-яку особу, через яку проводяться операції в інтересах осіб, зазначених у цій частині, та на яку здійснюється вплив під час проведення такої операції особи, зазначені в цій частині, через трудові, цивільні та інші відносини.

Таким чином, юридичним особам може бути відмовлено у наданні позики, якщо сума запитуваного кредиту вплине на нормативи кредитного ризику та фактичне надання такого кредиту призведе до порушення нормативів, що встановлено Національним Банком України. Особливо такі застереження стосуються юридичних осіб, що мають у своїй спорідненій групі

юридичних та фізичних осіб, що вже мають боргові зобов'язання в певному комерційному банку, до якого надана заявка на отримання кредиту. Саме тому потенційному позичальнику необхідно враховувати таку кредитну політику банку та у разі відмови кредитора через можливе порушення нормативів кредитного ризику, обирати іншу банківську установу для отримання потрібної позики.

Однак, якщо юридична особа хоче отримати кредит в певній банківській установі, вона може надати певне забезпечення згідно Постанови №368, що фактично будуть зменшувати загальний обсяг кредитного ризику. До таких забезпечень належать [22]:

1) гарантії або безвідкличні резервні акредитиви;

Постанова №368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» уточнює, що до таких гарантій може бути віднесено гарантії Кабінету Міністрів України. Тому в результаті відносин між позичальником та кредитором виникає третій учасник кредитних відносин – держава. Такий спосіб застави є позитивним як для позичальника, так і кредитора. По-перше, це своєрідні підтримка бізнесу. В більшості свої гарантії КМУ надаються малому та середньому бізнесу, обираючи, яка сфера бізнесу потребує додаткової допомоги та надаючи такі гарантії в залежності від поточних завдань держави. Для банків це є додатковим шляхом страхування власних ризиків, адже у разі неплатоспроможності клієнта, кошти буде компенсовано за рахунок КМУ.

2) грошове покриття, розміщене в банку-кредиторі, на строк, не менший, ніж строк користування активом;

3) державні цінні папери, боргові цінні папери Національного Банку, придбаних за операціями репо, які ґрунтуються на двосторонньому договорі між банком та його контрагентом;

4) цінні папери, емітовані центральними органами виконавчої влади України або гарантовані Кабінетом Міністрів України;

5) депозитні сертифікати Національного Банку України;

б) облігації міжнародних фінансових організацій, які здійснюють емісію облігацій на території України;

7) іменні ощадні (депозитні) сертифікати, що випущені банком-кредитором, або майнові права на грошові кошти боржника чи майнового поручителя, що розміщені на вкладному (депозитному) рахунку в банку-кредиторі на строк, не менший, ніж строк користування активом;

8) банківські метали, що перебувають на зберіганні в банку-кредиторі, чи майнові права на банківські метали, які розміщені на вкладному (депозитному) рахунку в банку-кредиторі на строк, не менший, ніж строк користування активом.

Таким чином, для юридичних осіб, що фактично є пов'язані між собою та складають групу контрагента доцільним буде, за наявності, надати у забезпечення активи, зазначені в пункті 2.5 глави 2 розділу VI Постанови №368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні». Банки, при аналізі фінансового стану та власних кредитних ризиків можуть запропонувати юридичній особі такий варіант застави, щоб не відмовляти у наданні кредиту.

Однак, навіть при спрямуванні усіх сил на контроль за кредитними ризиками, проблема несплати за позичками все одно залишається досить поширеним питанням у банківській системі. На нашу думку, доцільно проаналізувати причини виникнення кредитних ризиків у розрізі суб'єктів, оскільки обумовлені ці причини можуть бути як зі сторони банку – неналежне організація діяльності щодо запобігання кредитних ризиків, так і неспроможність позичальника дотримуватися усіх пунктів кредитної угоди. Причини, що можуть призводити до зростання кредитного ризику наведено у таблиця 1.3.

Причини виникнення кредитних ризиків [19]

Причини появи кредитних ризиків, що здатен спровокувати банк	Причини появи кредитних ризиків, що здатен спровокувати позичальник
1. Необґрунтовано ліберальне ставлення до позичальника при розгляді заявки на отримання кредиту	1. Слабке та безвідповідальне керівництво підприємством, недобросовісна конкуренція та діяльність інших банків.
2. Неякісне провадження оцінки кредитоспроможності позичальника внаслідок недостатнього професіоналізму банківський спеціалістів або відсутності чіткої методики проведення оцінки фінансового стану позичальника	2. Погіршення якості продукції, товарів та послуг, помилки в маркетинговій діяльності, оцінці ринків збуту продукції суб'єктів господарювання
3. Помилки в оцінці забезпечення позики внаслідок завищення його ринкової вартості, ліквідності тощо	3. Послаблення з боку позичальника власного контролю за станом фінансових ресурсів, котре проявляється: 1) у зростанні дебіторської заборгованості, невиробничих витрат; 2) у затримці строків трансформації матеріальних цінностей у грошові; 3) у недоотриманні доходів для покриття заборгованості.
4. Неповне відображення у кредитному договорі умов, що забезпечують інтереси банку щодо повернення позики та сплати відсотків за нею повною мірою	4. Невиконання контрактів позичальником або його контрагентом (постачальником сировини, діловим партнером або замовником)
5. Відсутність контролю за позичальником у період користування кредитом та погашенням позики (проведення обстежень, перевірок використання кредиту та стану забезпечення позики, контроль поточної фінансової діяльності клієнта тощо)	5. неотримання доходів для покриття заборгованості фізичними особами-позичальниками
6. Надмірне розширення або швидке збільшення обсягів кредитних операцій, а саме: надання позик в обсягах, що не відповідають капіталу банку; розширення кредитної діяльності на регіони та сфери, не знайомі банку або для функціонування в котрих банк недостатньо оснащений тощо.	6. Навмисне порушення позичальником умов кредитного договору

До факторів появи проблем з повернення кредиту, що виникають без впливу учасників кредитних відносин є економічний спад, криза виробництва,

інфляція, стагнація, криза неплатежів, зміна політичної ситуації, воєнне положення.

На завершенні третього етапу кредитних операцій визначається порядок видачі та погашення кредиту. Тобто фактично обирається спосіб повернення коштів, розроблюється графік погашення, а також встановлюється ціна кредитної операції.

Для позичальника важливо пам'ятати, що в процесі кредитних відносин виникають прямі та непрямі витрати. Прямими витратами виступають виплата процентів та банківські комісії; непрямими – страхові платежі та сукупні витрати. Юридична особа має бути обізнана про існування трьох видів відсоткових ставок, що фактично будуть виникати в процесі кредитних відносин, оскільки номінальна ставка не є відображення повної суми, що має бути сплачена позичальником в процесі користування кредитом.

Номінальна ставка – це фактично той відсоток за користування кредитом, який визначає суму платежів, що позичальник має сплати за користування кредитним коштом. Саме ця ставка прописується в кредитній угоді та помилково приймається позичальником як кінцева сума сплати за користування кредитом.

Однак, найбільш повно витрати клієнта показує ефективна процентна ставка, що враховує усі прямі витрати і показує, яку суму кредитор отримає від позичальника за користування кредитом. Така ставка включає номінальну ставку, комісію за користування кредитом та інші щомісячні платежі, якщо такі передбачені угодою. Ефективна процентна ставка не залежить від розміру авансового внеску та розміру номінальної ставка. На неї впливає обраний вид кредитування, строк кредитування, а також періодичність платежів за кредитом.

Розраховується як [4]:

$$E = P + K / \text{борг} \times 12/n; \quad (1.2)$$

де E – ефективна ставка;

П – сума нарахованих відсотків;

К – сума комісій;

Борг – загальна сума заборгованості;

n – кількість платежів.

Тож саме ефективна ставка відсотка може найбільш повно сказати позичальнику про загальну суму, яку він сплатить за весь період користування кредитом, враховуючи супутні витрати. До того ж такий метод нарахування відсотків є ефективним для юридичних осіб, що залежні від сезонності виробництва (сільськогосподарські підприємства) чи розрахунків з постачальниками, оскільки дозволяє нараховувати більший відсоток за в період наявності у підприємства більших грошових потоків та менший при мінімальних надходженнях на користь юридичної особи.

За рахунок непрямих витрат на користь третіх осіб виникає реальна процентна ставка, що враховує усі витрати позичальника як на користь кредитора, так і на користь третіх осіб, що також виникають в результат кредитних відносин позичальника та кредитора. Така ставка не зазначається в жодному документі, що оформлюється між учасниками відносин і фактично може бути підрахована позичальником, після сплати усіх витрат за період користування кредитом. До реальної ставка слід віднести витрати на послуги посередництва, грошові перекази, страхування, оцінку заставного майна та складання державних документів.

Великий вплив на учасників кредитних відносин має ставка в залежності від того чи є вона фіксованою, чи плаваючою (змінною).

Фіксована ставка встановлюється на весь період кредитування. Такий тип процентної ставки є характерним для стабільної економіки, проте зараз на ринку банківський послуг більшого поширення отримала плаваюча процентна ставка, що може змінюватись в залежності від ставки кредитування на міжбанківському ринку, облікової ставки НБУ та фактичного темпу інфляції. Таку ставку встановлюють з метою зменшення ризику недоотримання

прибутку або запобігання збитків в умовах інфляції при видачі кредитів на значні строки.

По-перше, плаваюча відсоткова ставка виключає збитки банків при зростанні облікової ставки НБУ, а по-друге, дає можливість уряду контролювати кредитний сектор держави. З 03.06.2022 Національний Банк України підняв облікову ставку НБУ на 15%. Відтепер вона складає 25%. Такі зміни було впроваджено з метою зменшення інфляційних процесів в країні, викликані дефляцією в результаті повномасштабного вторгнення Російської Федерації; зниження кількості виданих кредитів та стимулювання суб'єктів господарювання та населення вкладати кошти на депозитні рахунки. Такі зміни негативно вплинуть на бізнес, що вже має у своїх зобов'язаннях банківські кредити та можуть стати причиною некредитоспроможності для підприємств, що наразі в процесі простою чи не мають достатньо грошових надходжень для сплати більшого відсотка за користування кредитом. Однак зміна відсоткової ставки може відбуватися не тільки від макроекономічних процесів.

У таблиці 1.4 наведемо фактори впливу на процентну ставку, що може виникнути в процесі кредитування. Наведені нижче фактори можуть як окремо впливати на зміну відсоткової ставки, так і в сукупності.

Таблиця 1.4

Фактори впливу на проценту ставку при кредитування [23]

Фактори	Характер впливу
1	2
Кредитна ставка НБУ	Це базисна ставка рефінансування (облікова ставка НБУ), яка застосовується при кредитування комерційних банків. Останні встановлюють проценту ставку по кредитних операціях, як правило, вище за облікову ставку
Операційні витрати	Вартість утримання банку, зарплати працівників, зв'язок та інше
Рівень інфляції	Банки нестимуть збитки у зв'язку зі знеціненням грошей: чим вищий рівень інфляції, ти вища процента ставка
Витрати по формуванню позикового капіталу	Витрати складаються з депозитного процента та плати за кредит, що отриманий в інших банках. Чим дорожче банку коштують ресурси, ти вищою є норма позичкового процента

Продовження табл. 1.4

1	2
Строк кредиту	Рівень процентної ставки знаходиться у безпосередній залежності від строку кредиту: чим більший строк, тим вищу процента ставка. Така залежність зумовлена двома факторами: по перше. За значних строків кредитування вищим є ризик втрати від неповернення кредиту та знецінення коштів під час інфляції; по-друге, вкладення коштів довгострокового характеру, як правило, приносить відносно вищу віддачу
Розмір позички	Зазвичай процент по більш великих кредитах повинен бути нижчим, ніж по дрібніших, оскільки витрати, пов'язані з кредитною послугою, не знаходяться у безпосередній залежності від її величини, а абсолютний дохід банку по великих позичках вищий, ніж по дрібних
Попит на кредит	Збільшення попиту на кредит викликає збільшення процентних ставок по них. Однак в умовах конкуренції між кредитними інститутами та боротьби за розширення ринків банки не можуть зловживати цим правилом
Характер забезпечення	Кожна з форм забезпечення повернення кредитів має свій рівень надійності. Банк повинен оцінити якість відповідної форми забезпечення та встановити процентну ставку з урахуванням цих даних. Чим вищу якість завтра, тим нижчою може бути процента ставка
Ставки банків-конкурентів	На практиці вони не дуже відрізняються, однак в окремі періоди банк може проводити індивідуальну процентну політику
Характер взаємовідносин між банком та позичальником	Постійному клієнтові, якого банк давно знає та якому довіряє, що має строковий вклад або депозит з невисокою ставкою, банк може встановлювати знижку при визначення величини позичкового процента
Норма прибутку від інших активних операцій	Якщо інвестиційні операції приносять відносно більший дохід (на одиницю вкладеного капіталу), ніж позичкові, то банку слід переглянути свою процентну політику в бік підвищення рівня процентних ставок
Бажаний рівень прибутковості діяльності	Норма позичкового процента повинна бути вищою за норма депозитного процента. Величина цієї різниці (маржа) використовується для покриття банківських витрат та формування прибутку

Таким чином, враховуючи вище зазначену таблицю, можемо підсумувати, що розмір відсоткової ставки може змінюватись в залежності від поточного стану економіки, строку та розміру надання позики, а також через додаткові рішення комерційного банку в залежності від його кредитної політики. Якщо у

кредитному договорі позичальник дає згоду на встановлення плаваючої ставки, він має бути готовий, що в процесі користування кредитними коштами, його процентні витрати зростуть.

Четвертий етап оформлення банківських відносин полягає у підписанні документації. Передбачає укладення кредитного договору та формування кредитної справи позичальника.

Цей етап є дуже важливим для обох суб'єктів відносин оскільки він документально закріплює права та обов'язки учасників кредитних відносин. Банком має бути розроблено кредитний договір, що має зазначати суб'єктів угоди, визначення юридичних прав обох сторін, умов кредитування, забезпечення кредиту, можливості зміни умов договору, а також санкції за порушення умов договору кожної зі сторін. Банки, з метою захисту власних інтересів, прописують список умов, що має не допустити позичальник в процесі кредитних відносин з банківською установою. Зазначається заборона позичальнику отримувати додаткові кредити, якщо такі застереження будуть принциповими для фінансового стану юридичної особи, а також передавати застави та гарантії на користь третіх осіб. Після зібрання повного пакету документів, кредитним комітетом приймається кінцеве рішення щодо надання кредиту та відбувається його підписання з боку представника банку та позичальника.

Заключним етапом оформлення кредитних відносин є надання позики, а також подальший контроль за виконанням умов, прописаних в кредитній угоді. Контроль може стосуватися цільового призначення кредиту, сплати відсотків та тіла кредиту, стану застави та її поточної вартості, а також головним чином – змін у фінансовому стані позичальника. Для юридичних осіб такий контроль є надто важливим, оскільки при невиконанні умов договору, несумлінного ставлення щодо погашення заборгованості формується погана кредитна історія. Позичальники з поганою кредитною історією потрапляють до бюро кредитних історій, що фактично є чорним списком усіх банків держави.

Повертаючись до усіх можливих способів залучення додаткових коштів, зазначених на рисунку 1.1, зрозуміло, що погана кредитна історія, несплачена вчасно заборгованість перед постачальниками, несумлінне ставлення до сплати вже отриманих заборгованостей руйнують позитивне ставлення до юридичної особи на ринку. У випадку потреби в додаткових коштах новий кредитор буде аналізувати позичальника з боку його платоспроможності, його поточних відносин з клієнтами, що можуть бути вирішальними при прийнятті рішення, щодо надання позикових коштів. У разі відмови підприємству у наданні позики, відстрочення сплати тощо, підприємство може понести шалені збитки та стати неплатоспроможним і, як результат, призвести до дефолту – неможливості погашення власних зобов'язань.

У даному пункті нами було розглянуто процес оформлення кредитних відносин між банком та позичальником, обґрунтована потреба підприємства в оформленні кредитної угоди з банком, проаналізовані наслідки для кожної зі сторін, визначені позитивні та негативні сторони появи таких відносин. Саме тому, підсумовуючи, вищесказане щодо кредитування, як одного з методів взаємодії банків та підприємств, можемо зазначити, що головним завданням банку при видачі кредиту є мінімізація власних ризиків та спрямування дій кредитного контролю за дотриманням допустимого рівня кредитного ризику на рівні встановлених Національних Банком України значень. Як і для будь-якої комерційної установи, головною метою функціонування комерційного банку є отримання прибутку, однак підвищення прибутків має супроводжуватись оптимізацією ризиків, що виникають в результаті надання банківських послуг. Банк має оцінювати проблеми, що можуть виникнути в результаті співпраці з певним кредитором, та не допускати їх, у разі впливу на інших клієнтів банку. Для позичальника, в особі юридично особи, головним завданням при взаємодії з банківською установою є ефективно використання позичених ресурсів та недопущення формування негативної кредитної історії, що може вплинути на подальшу роботу підприємства. Підприємство має контролювати власний

фінансовий стан, оскільки його погіршення може призвести до некредитоспроможності та повного банкрутства фірми.

Таким чином, у процесі формування кредитних відносин важливо, щоб інтереси обох сторін співпадали, а дії спрямовані на досягнення власних цілей, не заважали вести ефективну діяльність іншому учаснику кредитних відносин.

1.3. Особливості взаємодії підприємств та комерційних банків в умовах воєнного стану

На сьогоднішній день співпраця банків та підприємств значним чином залежить від заборон Національного Банку України на конкретний момент часу. З 24 лютого 2022 року, з початком повномасштабного вторгнення Російських військ на територію України, задля регулювання банківської системи, НБУ ввів заборони на виконання певних операцій.

Першою постановою, що стала регулятором дій комерційних банків стала Постанова №18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» від 24 лютого 2022 року. В ній було зазначено такі положення (розглянуто лише ті пункти, що стосуються юридичних осіб) [24]:

- обмеження, щодо зняття готівки з рахунків клієнтів в обсязі 100 000 грн в день, без врахування виплат заробітної плати та соціальних виплат, окрім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань), Уряду та окремих дозволів Національного банку України без нарахування та зняття комісій;
- здійснення безготівкових розрахунків відбувається без обмежень;
- заборона видачі готівкових коштів з рахунків клієнтів в іноземній валюті, крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань), Уряду та окремих дозволів Національного банку України;
- призупинення роботи валютного ринку України, окрім операцій продажу іноземної валюти клієнтами;

- офіційний курс гривні зафіксувати на момент 24.02.2022;
- заборона здійснення видаткових операцій з рахунку клієнтів-резидентів країн-агресорів.

Таким чином, за даними пунктами постанови Національного Банку України більшість підприємств не змогли вести свою роботу у звичайному режимі. З призупиненням роботи валютного ринку України юридичні особи не мали змоги на роботу з іноземними партнерами, саме тому підприємства, що вели свою діяльність з іноземними компаніями, мали призупинити свою роботу. Це призвело до тимчасової втрати роботи великої кількості населення, що були змушені піти в неоплачувану відпустку.

В той же день, 24 лютого 2022 року, Національним Банком опубліковано Постанову №21 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану». Ця постанова розшифрувала не розкриті пункти Постанови №18 та пом'якшила заборони, щодо дій на валютному ринку. Таким чином, було зазначено, що уповноваженим установам (банкам) заборонено здійснювати торгівлю валютними цінностями, окрім продажу клієнтами іноземної валюти в готівковій/безготівковій формі банкам, а також в готівковій формі небанківським фінансовим установам та оператору поштового зв'язку. Була дозволена купівля іноземної валюти з метою проведення транскордонних переказів валютних цінностей з України для імпорتنних операцій резидентів з купівлі товарів критичного імпорту за переліком, що був затверджений Кабінетом Міністрів України [25]. Список товарів критичного імпорту було опубліковано у Постанові №153 від 24 лютого 2022 року «Про перелік товарів критичного імпорту» [26]. Таким чином, юридичні особи, що мають за мету купити іноземну валюту для транскордонних операцій мають у своїй заявці до комерційного банку щодо купівлі валюти зазначити код товару, за який буде здійснена оплата.

Операції з купівлі долару США здійснюються на основі офіційного курсу Національного Банку України, що діє в день здійснення операції, однак курс

інших іноземних валют визначається на підставі офіційного курсу гривні до долара США, що діє в день здійснення операції, а також інформації про поточні курси іноземних валют до долара США (або долара США до іноземних валют) на міжнародних валютних ринках, які отримуються через торгівельно-інформаційні системи на момент здійснення операції [25]. Таким чином, комерційні банки мали зафіксувати курс долару на момент 24.02.2022 та здійснювати усі безготівкові операції за фіксованим курсом, купівля клієнтами долару США також мала бути на рівні офіційного курсу НБУ. Офіційний курс усіх інших іноземних валют був змінним щодня та регламентувався НБУ. Таке запровадження в умовах воєнного стану стало позитивним аспектом як для фізичних, так і юридичних осіб, оскільки, при зростанні курсу на «чорному ринку» курс комерційних банків був сталим і давав змогу підприємствам здійснювати купівлю валюти за курсом НБУ, вести безготівкові операції за встановленим курсом, що фактично був нижче ринкового.

Діяльність НБУ також була направлена на оптимізацію фінансового положення комерційних банків. Уповноваженим установам було дозволено здійснювати продаж валюти клієнтам за рахунок власних валютних позицій для виконання клієнтами власних зобов'язань за кредитними договорами перед банками, включаючи відсотки [25]. Таким чином підприємства, що мають кредитні зобов'язання у валюті можуть без перешкод сплачувати банкам отримані кредити у валюті.

Важливим аспектом для багатьох підприємств стала заборона Національного Банку України щодо здійснення будь-яких розрахунків з фізичними та юридичними особами, що проживає або відповідно зареєстрована в Російській Федерації чи в Республіці Білорусь. Відбулася повна заборона будь-яких валютних операцій з використанням російських та білоруських рублів.

Перш за все, уповноважені особи (банки) закрили рахунки своїх клієнтів в цих валютах. Будь-які перекази з-за кордону, що надходять від представників країн-агресорів блокуються та розміщуються на «рахунках до з'ясування».

Надалі ці кошти повертаються до відправника і жодним чином не потрапляють на рахунок отримувача резидента або нерезидента, що має рахунок у банку України.

Заборона ведення будь-яких розрахунків з країнами-агресорами максимально вплинула на юридичних осіб, що мали у своїх контрагентах російські підприємства. Підприємство-експортер, що реалізовувало свою продукцію до вище згаданих країн має переорієнтуватися на клієнтів Європейського Союзу, країн Азії, Північної чи Південної Америки, однак великою проблемою дана заборона стала для підприємств, які імпортували з Російської Федерації сировину для виготовлення власної продукції. Це стало причиною нестачі товарів побутової хімії та паперу санітарно-гігієнічного призначення, оскільки в своїй більшості сировина для цих товарів імпортувалась із країн-агресорів. Підприємства, що мають достатньо ресурсів та великий список клієнтів мають змогу в пошуку нових постачальників, однак для представників малого та середнього бізнесу дана заборона стала причиною простою, повного закриття та ліквідації.

01.03.2022 року була видана Постанова №30 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18». У даному документі було пом'якшено заборону щодо видачі готівкових коштів з рахунку клієнтів в іноземній валюті. Відтепер заборонено видачу в іноземній валюті, в обсязі, що перевищує в еквіваленті 30 000 гривень в день, окрім [27]:

- підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань), Уряду України та на підставі окремих дозволів Національного банку України;

- у філіях, відділеннях банків, які розташовані на територіях, що перебувають під загрозою окупації державою-агресором/державою-окупантом.

З 1-ого березня 2022 року встановлено нові вимоги щодо курсу гривні до іноземних валют. За новим пунктом сказано, що операції з купівлі за дорученням клієнтів та продаж безготівкової іноземної валюти здійснюється за

курсом, що може відхилитися не більше ніж на 1% від офіційного курсу НБУ [27]. Таким чином, граничною межею офіційного курсу долара, що з 24.02.2022 зафіксовано на рівні – 29,2549, є 29,5474 грн/дол.. Продаж безготівкової валюти уповноваженим особам здійснюється на основі офіційного курсу Національного Банку України. З метою контролю за діями комерційних банків, Національний Банк України ввів зміни до подання файлу статистичної звітності ЗКХ "Дані про купівлю, продаж безготівкової іноземної валюти, банківських металів (без фізичної поставки)" [28], згідно яких уповноважені особи мають відображати курс, за яким було здійснено ті чи інші операції на валютному ринку. Дане впровадження виключає спекулятивні дії з продажу іноземної валюти клієнтам та отримання спекулятивного доходу в період воєнного стану.

До запровадження воєнного стану в банківській системі України з боку комерційних банків існував складний контроль за валютними операціями. Ретельно аналізувалася мета купівлі або продажу валюти; для задоволення яких потреб відбуватиметься проведення транскордонної операції; чи не здійснюється переказ до країни, що згідно законодавства України має бути перевірена, як офшорна зона, однак уповноваженим особам дозволили вести спрощену процедуру валютного нагляду без проведення додаткового аналізу документів про валютні операції. Спрощено й процедуру аналізу джерел походження коштів, що використовується для їх проведення, а також інших заходів, що були передбачені Положенням про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу та перевірки документів (інформації) про валютні операції, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 02 січня 2019 року № 8 (зі змінами) [29]. Однак необхідно зауважити, що спрощена процедура не означає її повну відсутність. Банки мають вести мінімальний контроль за рахунками клієнтів, що здійснюють транскордонні операції та за усіма супутніми операціями, що відбуваються через уповноважених осіб.

Важливим аспектом для юридичних осіб стала регламентацій дій уповноважених осіб (банків), щодо повернення коштів за операціями з імпорту

товарів затверджена Постановою №44 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18» від 08 березня 2022 року. Таким чином, у вигляді виключення кошти з Російської Федерації та Республіки Білорусь може бути зараховано на рахунок клієнтів банку, оскільки це є фактичне повернення раніше відправлених коштів з-за кордон з України. Однак, у разі надходження коштів із-за кордону в російських/білоруських рублях за такими операціями дозволено здійснення обміну коштів на міжнародному валютному ринку на іншу валюту (крім російських/білоруських рублів) для подальшого зарахування на рахунок клієнта.

Постановою №68 від 04 квітня 2022 року Національний Банк змінив граничні строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів з 365 днів до 90 календарних днів. Зміни стосуються операцій, що здійснені з 05 квітня 2022 року [30]. Граничні строки розрахунків не поширюються на операції з експорту, імпорту товарів (уключаючи незавершені розрахунки за операцією), сума якої (в еквіваленті за офіційним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком України на дату здійснення операції) є меншою, ніж розмір, передбачений статтею 20 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (400 000 гривень), крім дроблення операцій з експорту товарів або дроблення валютних операцій [31].

З 14 квітня, згідно Постанови №71 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18» операції купівлі-продажу валюти відбуваються за такими курсами [32]:

- купівля у клієнтів готівкової іноземної валюти за курсом, що не нижчий за офіційний курс Національного банку України, який діє в день здійснення операції;

- продаж клієнтам готівкової іноземної валюти за курсом, що може відхилитися не більше ніж на 10% від офіційного курсу Національного банку України, який діє в день здійснення операції.

А 20 травня 2022 року НБУ взагалі прибрав заборону, щодо встановлення курсу гривні до долару. Відтепер обмеження щодо відхилення на 10% від курсу Національного банку України відсутні [33], тому готівкова іноземна валюта на офіційному ринку майже досягла курсу «чорного ринку».

На першу думку, здається, що заборони щодо готівкової валюти стосуються тільки фізичних осіб, однак попит з боку населення прямо пропорційно впливає на валютний курс, і те як Національний Банк реагує на спекулятивні дії на ринку. Саме тому важливо аналізувати ринок повністю та щодо усіх його учасників.

Кредитні операції не мали жодних обмежень з початком війни в Україні, однак обсяги виданих кредитів значно скоротилися. Наразі підприємства, що вистояли, повертаються до кредитування, оскільки не мають достатньо власного капіталу. Це є позитивним явленням, щодо продовження роботи банківської системи.

Уряд всіма силами допомагав бізнесу з початку війни. 15 березня 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX [34]. За новими змінами, на період воєнного стану та в 30-ти денний період після його завершення або скасування, у разі прострочення позичальником виконання грошового зобов'язання за договором, відповідно до якого позичальнику було надано кредит (позику) банком або іншим кредитором, позичальник звільняється від відповідальності, визначеної статтею 625 Цивільного кодексу України, а також від обов'язку сплати на користь кредитодавця (позикодавця) неустойки (штрафу, пені) за таке прострочення. Однак Національний Банк України звернув увагу, що такі «кредитні канікули» для позичальника не є повним прощенням його заборгованості та нарахованих відсотків. Кредитодавець має

законне право щодо нарахування відсотків на виданий кредит чи позику щодо заборгованості, що була видана як до 24 лютого, так і після. Тому враховуючи такі зміни у Законах України, банкам заборонено нараховувати штрафні санкції до заборгованості своїх клієнтів.

Заборона будь-яких операцій з Російською Федерацією та Республікою Білорусь є абсолютно виправданою та зрозумілою. Перш за все, Україна жодним чином не повинна фінансувати країн-агресорів. В незалежності від виду діяльності підприємства, воно виступає «інвестором» війни в Україні за рахунок сплачених податків. Операції з надходження коштів в Україну є також під заборону, оскільки, на нашу думку, Національний Банк України та комерційні банки не мають змоги відстежити мету таких операцій та чи не можуть такі операції бути здійснення з метою фінансування тероризму на території нашої держави.

Таким чином, можемо спостерігати, що основних заборон під час воєнного стану для учасників банківської системи зазнали валютні операції та операції на валютному ринку України. Вони стосувалися як самих уповноважених осіб (банків), так і фізичних та юридичних осіб. Усі ці заборони взаємопов'язані та були введені регулятором (Національним Банком України), з метою уникнення карколомної девальвації та значного витоку капіталу за кордон. Саме фіксація курсу на момент 24.02.2022 дозволила уникнути швидкої девальвації та стрімкого неконтрольовано зростання курсу.

На сьогодні ми спостерігаємо пом'якшення заборон та поступове повернення до плаваючого курсу, що є одним з головних завдань Національного Банку України, оскільки менеджмент НБУ переконаний, що повернення до плаваючого курсу допоможе принести стабільність на валютний ринок. Будь-які прогнози щодо цього наразі неможливі, оскільки експерти не мають ніякого уявлення щодо дати закінчення війни, обсягу інвестицій та макроекономічної допомоги, що надійде в Україну, та який відсоток людей, що виїхали, повернуться на батьківщину, оскільки дані аспекти прямо пропорційно вплинуть на курс на валютному ринку, адже саме ці пункти мають важливий

вплив на зміну курсу в державі. Саме тому пом'якшення Національним Банком України вводяться дуже поступово, з метою недопущення надмірного коливання курсу, який намагались втримати з початку повномасштабного вторгнення Росії.

Однак фінансові експерти вважають, що після повернення до плаваючого курсоутворення гривня неминуче буде падати. Таке песимістичне бачення пов'язано з тим, що України все одно повинна платити за раніше отриманими борговими зобов'язаннями, бере нові борги на війну, оскільки грошова допомога небайдужих країн не безкоштовна. Стан економіки погіршується, адже не тільки введення активних дій є причиною погіршення економічного стану. На момент 28 травня 2022 року в Україні окуповано 24% територій, зруйнована інфраструктура, що жодним чином не йде на користь нашій економіці.

З метою заощадження власних коштів, юридичні та фізичні особи накопичують «на руках» готівку в іноземній валюті, однак такі дії змушують НБУ впроваджувати додаткові заходи впливу. І сьогодні, з метою покриття дефіциту держбюджету вимушений здійснювати грошову емісію, що також, в результаті, знецінює гривню. Однак, ми вважаємо, по закінченню війни, девальвації гривні уникнути не вийде. Після Другої світової війни Україна не стикалась з проблемами схожого масштабу, тому Національний Банк України має прийняти для себе чіткий курс щодо підтримки економіки на кожному етапі боротьби з агресією.

Проаналізувавши поточну ситуацію на ринку банківських послуг, з урахуванням поточних заборон Національного Банку України в період запровадження воєнного стану, хочемо зазначити, що наразі існує жорсткий контроль за валютними операціями, що відбуваються на валютному ринку України, транскордонними операціями юридичних та фізичних осіб, операціями зі зняття готівки в національній валюті. Такі заборони не дозволяють банкам надавати увесь спектр банківських послуг, що призводить до втрати потенційних прибутків. Для юридичним осіб важливого значення

мають заборони щодо операцій на валютному ринку, щодо купівлі-продажу іноземної валюти, транскордонні операції та дозволені цілі, щодо здійснення таких операцій. Такі заборони значним чином вплинули на втрату доходів, неможливість отримання потенційно важливих для господарської діяльності товарів та сировини через заборону здійснення розрахунків з Російською Федерацією та Республікою Білорусь. Однак на сьогоднішній день банки та їх клієнтів мають призвичаюватись до встановлених заборон та вести свою діяльність з урахуванням встановлених обмежень. Порушення заборон встановлених НБУ може призвести до стрімкого росту курсу, неконтрольованої дефляції, через значний виток капіталу за кордон, а також стати причиною фінансування тероризму країн-агресорів у разі співпраці з забороненими країнами. Кожен, хто є учасником банківського сектору, валютного чи фінансового ринку повинен мати за мету недопущення падіння економіки держави та її економічну підтримку, з урахування заборон та рекомендацій встановлених регулятором, в особі Національного Банку України.

Висновок до розділу 1

В сучасних ринкових умовах взаємодія юридичних осіб з комерційними банками є основоположною для обох учасників взаємовідносин. У цьому розділі атестаційної роботи ми розглянули важливі види взаємодії, що виникають в процесі господарювання підприємств.

Сучасне законодавство передбачає наявність у підприємства поточного рахунку в банку, з метою контролю за джерелом появи таких коштів в розпорядженні підприємства та, в результаті, з метою легалізації та протидії відмивання доходів. На комерційні банки покладено функцію контролю за операціями юридичних осіб в усіх сферах послуг банківського ринку.

Комерційні банки фактично можуть виступати у ролі посередника між підприємством та третіми учасниками ринку, за що отримує компенсаційні виплати, формуючи джерело його доходів. Для банків взаємодія з фізичними та

юридичним особами також є основоположною, оскільки дозволяє залучати грошові ресурси та в процесі перерозподілу надавати їх у вигляді позичок.

Однак взаємовідносини між двома інституціями повністю контролюються з боку Національного Банку України. Поставивши перед собою нове завдання, щодо банківського регулювання, НБУ вводить нові впровадження щодо роботи банківського сектору. Банки та юридичні особи мають пристосовуватись до нових заборон та виконувати їх, не порушуючи чинне законодавство.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ГРАНД ПОЛІМЕР ЛТД»

2.1. Характеристика підприємства ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»

Підприємство ТОВ «ГРАНД ПОЛІМЕР ЛТД» займається діяльністю посередників у торгівлі меблями, господарськими товарами, залізними та іншими металевими виробами. До додаткових видів діяльності відноситься діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту, оптова торгівля парфумними та косметичними товарами, оптова торгівля іншими проміжними продуктами, неспеціалізована оптова торгівля, а також консультування з питань комерційної діяльності й керування.

Юридична адреса: 49021, Дніпропетровська область, м. Дніпро, вул. Тернова, буд. 3-Б Основний телефон: +380503200669

Керівником ТОВ «ГРАНД ПОЛІМЕР ЛТД» є Коротенко Сергій Вікторович. Відображення прізвища головного бухгалтера у звітності підприємства не передбачено. Кількість працівників, що беруть участь у функціонуванні підприємства – 13 осіб.

Отримавши інформацію, щодо працюючих на підприємстві, можемо скласти організаційну структуру ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» і представити її у вигляді рисунка (рис.2.1.).

За наданими даними керівництва, відомо, що підприємство займається збутом поліетилену та поліпропілену в первинних гранулах для підприємств, які займаються виготовленням пластикових товарів, таких як: пластикові труби, поліетиленові пакети, пляшки як для харчової промисловості, так і будь-якої хімічної продукції, вазони для квітів.

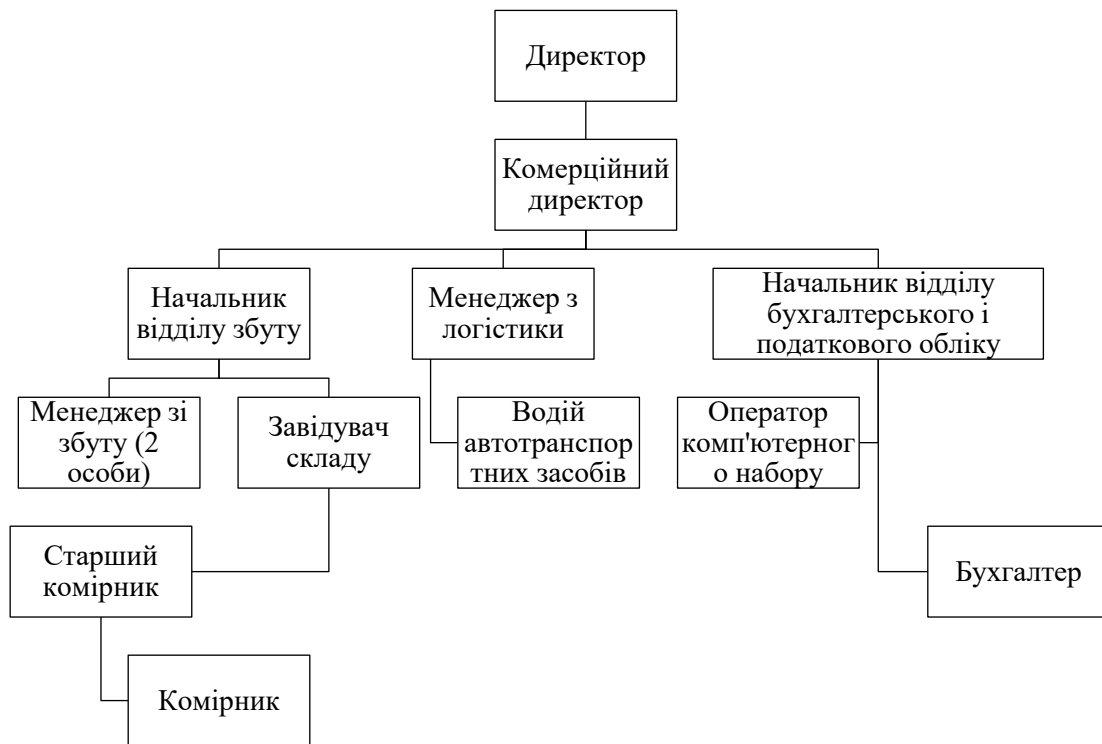

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» на 1 травня 2022 року

Таким чином, дана організаційна структура є доказом торгового виду діяльності підприємства, за якого воно не потребує робочої сили, а тільки адміністративних робітників. Начальник відділу збуту та 2 менеджери зі збуту займаються продажем продукції, яка в свою чергу знаходиться на складах підприємства (завідувач складу та його підлеглі це підтверджують). Менеджер з логістики має у своїх обов'язках пошук ефективних шляхів доставки товару, як того, що імпортується, так і того, що експортує підприємство. Потреба у бухгалтерському обліку стає результатом наявності на підприємстві робітників-бухгалтерів.

Щодо інших працівників, потреба у яких може виникати в процесі введення діяльності, можемо припустити, що їх наймають за срочним трудовим договором, тобто лише в певний період потреби певних спеціалістів на підприємстві. Це значним чином може зменшити витрати підприємства на оплату праці для спеціалістів тих сфер, що не є першочерговими для підприємства.

2.2. Аналіз майна підприємства

На основі фінансової звітності підприємства, а саме за Формою №1 «Звіт про фінансовий стан» та Формою 2 «Звіт про фінансові результати», було проведено аналіз активів підприємства, що можуть сказати, про загальний фінансовий стан ТОВ «Гранд Полімер ЛТД».

У результаті проведеного горизонтального та вертикального аналізу можна зробити висновки про динаміку змін оборотних та необоротних активів. Результати розрахунків наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Структура активів ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Стаття балансу	Абсолютні величини, тис. грн..			Абсолютне відхилення, тис. грн..		Відносне відхилення, %	
	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020	2020/2019	2021/2020
Необоротні активи	155,8	86	18,4	-69,8	-67,6	-44,80%	-78,60%
Оборотні активи	43681,9	55700	45014	12018,4	-10686,2	27,51%	-19,19%
Баланс	43837,7	55786	45033	11948,6	-10753,8	27,26%	-19,28%

Приріст активу свідчить про розширення діяльності підприємства, підприємство зацікавлене здійснювати свою господарську діяльність при мінімальних запасах активів, проте значне збільшення або зменшення активів (більше ніж на 20% за період), створюють ланцюг негативних явищ, які ускладнюють господарську діяльність та, як результат, погіршують фінансові результати діяльності підприємства [35]. Схожу ситуація ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» можна спостерігати у 2020 році, коли приріст активу становить 27,26%. Однак у 2021 році бачимо стрімке падіння активів підприємства, що говорить про низку проблем з майном підприємства

У додатку Б надано аналіз долі кожної статті до активу балансу. За результатом розрахунків зроблено висновки, що надані нижче.

В структурі активів найбільшу частку займають оборотні активи, які впродовж досліджуваного періоду мають тенденцію до збільшення з 99,64% у 2019 до 99,96% до 2021 році. Тоді як необоротні активи мають тенденцію до зменшення від 0,36% в 2019 році до 0,04% в 2021. Така структура активів є задовільною, оскільки оборотні активи є високоліквідними на відміну від необоротних активів.

Аналіз структури необоротних активів показав, що 100% займають основні засоби, вартість яких, впродовж досліджуваного періоду, в 2020 році у порівнянні з 2019 зменшилася на 69,8 тис. грн., а у 2021 - на 67,6 тис. грн.. До зменшення вартості основних засобів у 2020 році призвело зростання зносу, тоді як темп росту зносу основних засобів був більшим ніж темп росту первісною вартості. Однак у 2021 первісна вартість що основних засобів, що зносу значно зменшувалась, на 26,82% та 20,26% відповідно, проте залишкова вартість знизилася на 78,60%, що значно перевищує вищезгадану тенденцію. Причиною цього могло стати вибуття основних засобів підприємства.

Аналізуючи структуру оборотних активів, прослідковуються такі тенденції: запаси складала значну долю, 36,6% у 2019 та 24,32% у 2021, найбільшу долю в структурі займала дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги у 2019 році - 40,97%; інша поточна дебіторська заборгованість у 2020 та 2021 роках - 63,38% та 52% відповідно. Доля грошей та їх еквівалентів в структурі оборотних активів є залежною від дебіторської заборгованості та її зміна є обернено-пропорційною до зміни дебіторської заборгованості. Так доля грошей в 2019 була 6,69%, у 2020 - 1,59% та 1,33% у 2021 році. Зменшення долі грошей та їх еквівалентів у 2021 році є негативним показником, оскільки характеризує зниження долі високоліквідних активів.

Для того, щоб більш повно зробити висновки, щодо стану підприємства, необхідно провести розрахунки показників майнового стану. Розрахунки представимо у вигляді таблиці (таблиця 2.2).

Показники майнового стану ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Показник	Розрахункове значення			Відносне відхилення,%	
	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
Коефіцієнт зносу основних засобів	78,89%	88,75%	96,71%	12,5%	9,0%
Коефіцієнт відновлення основних засобів	-	-81,2%	-367,4%	-	352,7%
Коефіцієнт вибуття	-	-	-26,8%	-	-
Коефіцієнт постійності	0,36%	0,15%	0,004%	-56,6%	-73,5%
Коефіцієнт мобільності	99,94%	99,85%	99,96%	0,2%	0,1%
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	280,37	637,68	2446,42	131,0%	277,7%

Перший з них – це коефіцієнт зносу основних засобів, який розраховується як відношення зносу до балансової вартості основних засобів за первісною вартістю [36]. Спостерігаємо збільшення показника впродовж досліджуваного періоду. Збільшення коефіцієнта зносу є ознакою погіршення стану матеріально-технічної бази підприємства. Проте цей коефіцієнт не відображає фактичного зносу основних засобів унаслідок ряду причин. Наприклад, на транспортні засоби нараховується амортизація на повне відновлення, тобто фізично ці засоби не зношуються, але загальна оцінка зносу цих основних засобів змінюється. Для більш повного розуміння вище згаданого коефіцієнту, зобразимо динаміку його зміни на рисунку 2.2.

Коефіцієнт відновлення визначається як відношення балансової вартості основних засобів, що надійшли за період звіту до балансова вартість основних засобів на кінець періоду [36]. Вказує, яку частину від наявних на кінець звітнього періоду основних засобів складають нові основні засоби. Бачимо, що впродовж досліджуваного періоду підприємство не оновляло свої основних засобів. Це може бути пов'язано з торговою діяльністю підприємства, яке не потребує наявності виробничих потужностей.

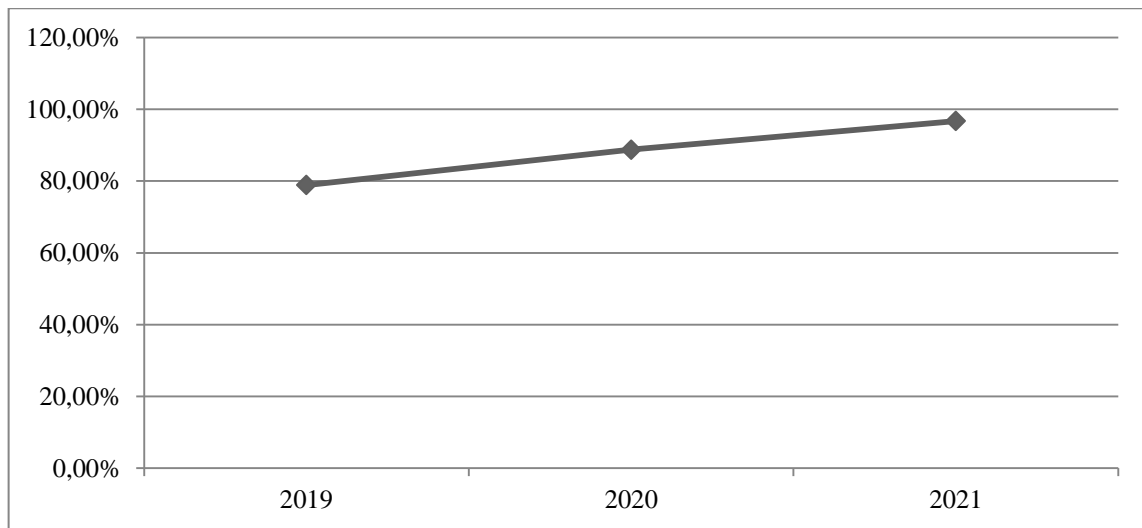

Рис. 2.2. Динаміка змін коефіцієнту зносу основних засобів за 2019-2021 роки

Коефіцієнт вибуття показує, що частина основних засобів, із якими підприємство розпочинало свою діяльність у звітному періоді, вибула в результаті зносу або з інших причин. Розраховується як відношення балансової вартості основних засобів, що вибули за цей період до балансова вартість основних засобів на початок періоду[36].

З метою вивчення впливу складу та динаміки необоротних активів на кінцеві фінансові результати діяльності підприємства необхідно проводити розрахунок коефіцієнтів структури активів.

Перший з них коефіцієнт постійності. Це відношення необоротних активів до всіх активів. Після розрахунку даного коефіцієнта ТОВ «Гранд Полімер ЛТД», бачимо значне зниження показника у періоді і його дуже низький рівень відповідно до 100%. Якщо цей показник низький, то це говорить про низький виробничий потенціал, тобто необхідно здійснювати додаткові капітальні інвестиції (необхідно поповнення власного капіталу або залучення довгострокових позичкових коштів) [36]. Виробничий потенціал – це сума основних засобів, виробничих запасів та незавершене виробництво. Збільшення виробничого потенціалу сприяє збільшенню та розширенню обсягів виробничої діяльності. Ці статті формують реальні активи підприємства, які характеризують виробничу потужність підприємства.

Коефіцієнт мобільності – це відношення оборотних активів до всіх активів (або одиниця мінус коефіцієнт постійності) [36]. Таким чином, даний показник є обернено-пропорційним до коефіцієнту постійності. За результати розрахунку бачимо збільшення його значення впродовж трьох років.

Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів – це відношення оборотних активів до необоротних активів [36]. Цей коефіцієнт повинен збільшуватися, що дасть можливість підвищити ліквідність балансу підприємства. Негативною є різка зміна. За нашими розрахунками спостерігається значне збільшення даного показника, що є позитивною тенденцією і вкотре підтверджує переважання оборотних активів над необоротними.

2.3. Аналіз рентабельності підприємства

Головною ціллю будь-якого комерційного підприємства є отримання прибутку. Однак для того, щоб проаналізувати наскільки підприємство є прибутковим необхідно аналізувати не тільки розмір чистого прибутку, але й рентабельність підприємства. У цілому рентабельність є більш змістовною, ніж прибуток, оскільки зображають кінцеві результати господарювання.

Рентабельність показує, наскільки прибуткова діяльність підприємства. Відповідно, чим вищі коефіцієнти рентабельності - тим ефективніша діяльність підприємства. Тому, на сьогоднішній день, підприємство повинно прагнути досягти більш високих показників, а керівництво повинно визначати шляхи їх зростання. Існує значна кількість коефіцієнтів рентабельності, використання кожного з яких залежить від характеру оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Від характеру оцінки, насамперед, залежить вибір оціночного показника (прибутку), що використовують у розрахунках. Найчастіше використовують чотири різних показники: валовий прибуток (ряд. 2090 ф.2), операційний прибуток (ряд. 2190 ф.2), прибуток до оподаткування (ряд. 2290 ф.2), чистий прибуток (ряд.2350 ф.2).

Слід відмітити, що загальноприйнятих значень рентабельності, на які можна орієнтуватися при аналізі, не існує. Тому зростання усіх показників рентабельності в динаміці за звітні періоди розглядають як позитивну тенденцію. Залежно від того, з чим порівнюють показник прибутку, виділяють дві групи коефіцієнтів рентабельності [37]:

- рентабельність інвестицій (капіталу);
- рентабельність продажів.

У групі коефіцієнтів рентабельності інвестицій (капіталу) розраховують два основних коефіцієнти [37]:

- рентабельність сукупного капіталу (або активів);
- рентабельність власного капіталу

Рентабельність сукупного капіталу (ROA) розраховується за формулою [38]:

$$ROA = \frac{\text{Прибуток до оподаткування}}{\text{Середньорічна вартість сукупного капіталу}} = \frac{\text{ряд.2290 ф.2}}{(\text{ряд.1900}_i + \text{ряд.1900}_{i-1})/2} \quad (2.1)$$

Цей коефіцієнт показує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для одержання прибутку, тобто який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи.

Показник рентабельності власного капіталу (ROE) становить інтерес, насамперед, для інвесторів і характеризує, наскільки ефективно підприємство використовує власний капітал. Рентабельність власного капіталу визначають за формулою [38]:

$$ROE = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість власного капіталу}} = \frac{\text{ряд.2350 ф.2}}{(\text{ряд.1495 гр.3} + \text{ряд.1495 гр.4})/2} \quad (2.2)$$

Оцінюючи рентабельність продажів на основі показників прибутку і виручки від реалізації, розраховують коефіцієнти рентабельності всієї продукції в цілому або окремих її видів. Як і у випадку з рентабельністю капіталу, існує багато показників оцінки рентабельності продажу, що зумовлено вибором того чи іншого виду прибутку. Найчастіше використовують

валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності або чистий прибуток. Відповідно розраховують три показники рентабельності продажу. Валова рентабельність реалізованої продукції (GPM) показує ефективність виробничої діяльності підприємства, а також ефективність політики ціноутворення й розраховується за формулою [38]:

$$GPM = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Чистий дохід від реалізації}} = \frac{\text{ряд.2090 ф.2}}{\text{ряд.2000 ф.2}} \quad (2.3)$$

Останнім показником є чиста рентабельність реалізованої продукції (NPM). Він свідчить про розмір прибутку на одну гривню реалізованої продукції. Незмінність протягом будь-якого періоду показника операційної рентабельності з одночасним зниженням чистої рентабельності може свідчити або про збільшення фінансових витрат і одержання збитків від участі в капіталі інших підприємств, або про підвищення суми податкових платежів, що сплачуються. Цей коефіцієнт показує повний вплив структури капіталу і фінансування компанії на її рентабельність.

Для розрахунку даного показника слід використовувати формулу, наведену нижче [37]:

$$NPM = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід від реалізації}} = \frac{\text{ряд.2350 ф.2}}{\text{ряд.2000 ф.2}} \quad (2.4)$$

Окрім цього відмітимо, що на практиці, виокремлюють ще одну групу показників рентабельності:

1. Загальна рентабельність виробничих засобів (R_{ВВ}) [37]:

$$\begin{aligned} R_{ВВ} &= \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість основних фондів та запасів}} = \\ &= \frac{\text{ряд.2090 ф.2}}{(\text{ряд.1095}_i + \text{ряд.1095}_{i-1} + \text{ряд.1100}_i + \text{ряд.1100}_{i-1})/2} \end{aligned} \quad (2.5)$$

2. Загальна рентабельність підприємства (R_{ЗЗ}) [37]:

$$R_{ЗЗ} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість майна}} = \frac{\text{ряд.2090 ф.2}}{(\text{ряд.1900 гр.3} + \text{ряд.1900 гр.4})/2} \quad (2.6)$$

Далі дослідимо показники рентабельності на прикладі досліджуваного підприємства ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні показники рентабельності підприємства ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

№	Показник	Роки			Відносне відхилення	
		2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
Рентабельність інвестицій (капіталу)						
1.	Рентабельність сукупного капіталу	-	0,024	0,021	100%	-15,2%
2.	Рентабельність власного капіталу	-	0,096	0,076	100%	-21,2%
Рентабельність продажів						
3.	Валова рентабельність реалізованої продукції	0,018	0,013	0,029	-28,9%	122,2%
4.	Чиста рентабельність реалізованої продукції	0,004	0,004	0,004	0	0
5.	Загальна рентабельність виробничих запасів	-	0,22	0,53	100%	141,9%
6.	Загальна рентабельність підприємства	-	0,06	0,11	100%	92,5%

Для відстеження динаміки змін основних показників рентабельності складемо графік за аналізований період та представимо його у вигляді рисунку 2.3.

Із розрахунків видно, що рентабельність сукупного капіталу на ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» у 2020 – 2021 роках була не надто позитивною. Продуктивність ресурсів підприємства у 2020 р. та в 2021 р. була на рівні 2,4% та 2,1 % відповідно. Більш оптимістичні значення показника рентабельності власного капіталу, однак все одно не надто високі. У 2020 р. та 2021 р показники склали 9,6% та 7,6% відповідно. Це означає, що рентабельність інвестицій, первісно спрямованих, а згодом і реінвестованих у підприємство його власниками була на досить низькому рівні.

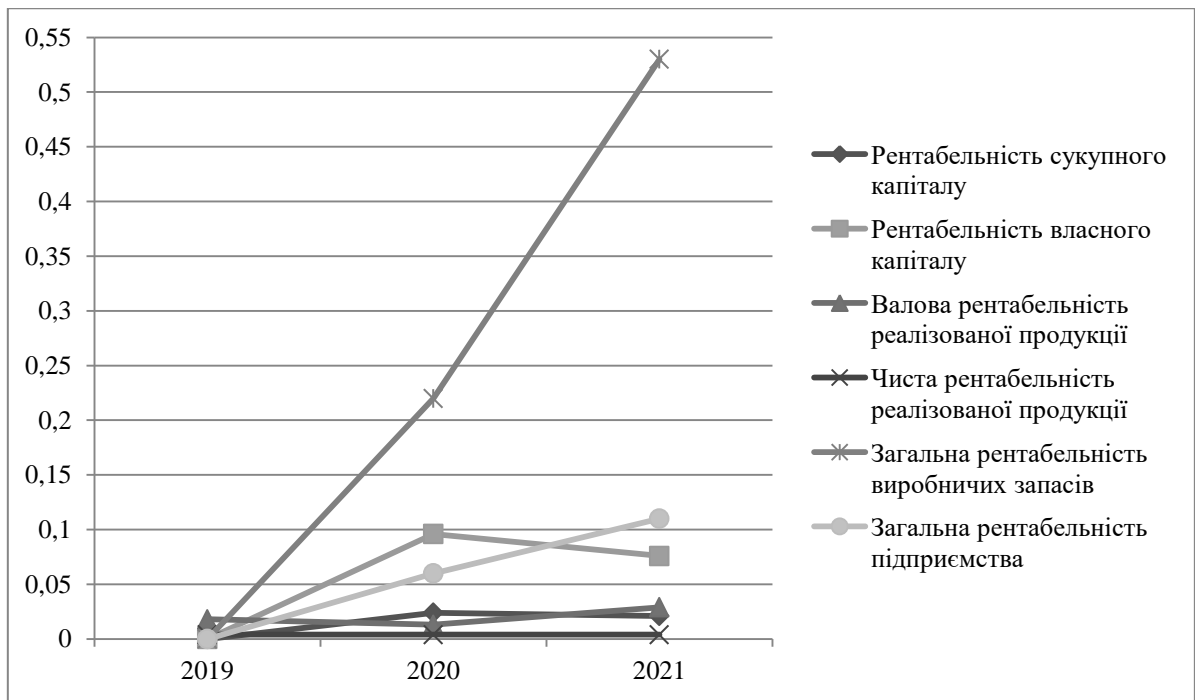

Рис.2.3. Динаміка змін показників рентабельності ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Рисунок 2.3 показав, що стрімкого зростання зазнав показник рентабельності виробничих запасів. Відносне відхилення цього показника у 2021 році було на рівні 142%. Таке позитивний приріст при фактичному зниженні запасів на балансі підприємства свідчить про ефективніше використання порівняно з минулими роками.

Аналіз рентабельності продажів показав, що динаміка показника валової рентабельності реалізованої продукції на ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» також не була надто позитивною. У 2019 році показник складав 1,8%, 2020 р. – 1,3%, 2021 р. – 2,9%.

Окрім цього відмітимо, що в 2019 р., 2020 р. та 2021 р. з однієї гривні реалізованої підприємством продукції було отримано 0,4% прибутку. Спостерігаються також високі показники рентабельності запасів (2019 р. складає 22%, 2020 р. - 53%).

Однак безумовно, позитивною тенденцією є ріст показників загальної рентабельності підприємства з 6 до 11%. З одного боку, даний показник не є надто високим, проте як зазначалося раніше, кожен з показників

рентабельності, що має тенденцію до зростання має позитивну динаміку роботи підприємства.

2.4. Аналіз достатності власного капіталу підприємства

Ще одним важливим етапом при аналізі діяльності підприємства є аналіз власного та залученого капіталу.

Першим етапом при аналізі капіталу є аналіз структури, тобто аналіз формування капіталу. Аналіз структури та динаміки власного капіталу проводиться за джерелами їх формування. Він дає можливість оцінити [39]:

- Ступінь виконання завдань збільшення (вилучення) власного капіталу за звітний період;
- Питому вагу і тенденції зростання (зменшення) власного капіталу за джерелами його формування;
- Забезпеченість підприємства власним капіталом на кінець звітного періоду.

У Додатку В надано повний аналіз структури капіталу підприємства. За результатами проведеного вертикального аналізу підприємства видно, що найбільшу частку у пасиві балансу займають поточні зобов'язання, які у 2019 році складають 77%, у 2020-80,6%, а у 2021 році 74% валюти балансу. Другою вагомою складовою є власний капітал підприємства. У 2019 році власний капітал займає 22,5%, а у 2021 26%. Це є досить позитивною тенденцією, що говорить про зростання долі власного капіталу у сукупному капіталі та свідчить про зростання фінансової незалежності. Звертаючи увагу на абсолютне відхилення власного капіталу, ми бачимо зростання на 10% у 2020 році, та 7,85% у 2021. Найменшу частку у пасиві балансу займають довгострокові зобов'язання, доля яких займає усього 0,53% у 2019 році, та ще менше частку у 2021-0,07%.

Після аналізу складових власного капіталу видно, що найбільшу долю складає нерозподілений прибуток, середнє значення якого за аналізований

період знаходиться на рівні 99,88%. Зареєстрований капітал підприємства займає 0,12% впродовж досліджуваного періоду, сума зареєстрованого капіталу не змінювалась і складала 13 тис. грн. Найбільшу долю власного капіталу займав нерозподілений прибуток підприємства, в середньому 99,88% за аналізований період. Найбільшу частину поточних зобов'язань займають короткострокові кредити банків, які у 2019 році складають 50,91% третього розділу пасиву балансу, у 2020-37,52%, а у 2021 році-найбільше % значення за три роки - 77,32%. Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги також займає значну частину поточних зобов'язань підприємства: у 2019 році доля цієї статті складає 36%, надалі частка статті зменшується і вже в 2021 займає 8%. Беручи до уваги проведений вертикальний аналіз за поточною кредиторською заборгованістю за розрахунками з бюджетом бачимо, що її доля досить незначна та не доходить навіть до 1%, однак горизонтальний аналіз показав, що у 2020 році відбувся значний приріст за статтею на 590,95% та незначне скорочення у 2021-на 23,6%.

Фінансовий стан компанії напряму залежить від того яку кількість грошових коштів має власник на власному рахунку та куди вони вкладаються. Власний капітал являється основним стержнем, який використовується для самофінансування компанії. Фінансування діяльності компанії тільки за рахунок власника, може бути не вигідним особливо тоді, коли потрібна продукція має сезонний характер. Така ситуація обумовлена тим, що у сезонні періоди грошових коштів на рахунках буде багато, але коли сезон закінчиться грошових коштів буде не достатньо. Виходячи з вище сказаного, відношення власних коштів до позичених грає особливу роль у стійкому фінансовому положенню.

Показники фінансової стійкості дозволять оцінити рівень кредитування компанії, побачити чи вистачає у підприємства коштів та прибутку для погашення заборгованості. Під час такого аналізу прийнято використовувати коефіцієнти фінансової стійкості, представимо їх у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Коефіцієнти фінансової стійкості [40]

Назва коефіцієнту	Принцип розрахунку
Коефіцієнт фінансової незалежності	Коефіцієнт розраховується відношенням суми власних коштів (ВК) до валюти балансу (ВБ).
Коефіцієнт фінансової залежності	Коефіцієнт розраховується відношенням валюти балансу до власного капіталу
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Коефіцієнт розраховується як відношення позикового капіталу (ПК) до валюти балансу або як різниця між 1 та коефіцієнтом фінансової незалежності.
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Розраховується відношенням робочого капіталу (РК) до власного капіталу.
Коефіцієнт фінансового ризику	Розраховується співвідношенням позикових та власних коштів.
Коефіцієнт фінансової стабільності	Розраховується відношенням власних коштів до позикових, є оберненим показником до коефіцієнта фінансового ризику.
Коефіцієнт довгострокової заборгованості	Розраховується як відношення суми довгострокових зобов'язань до суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань.

За наведеними вище принципами розрахунку кожного з коефіцієнтів, у таблиці 2.5 було проведено аналіз кожного ж вищезазначених показників.

Таблиця 2.5

Коефіцієнти фінансової стійкості ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Назва коефіцієнту	Нормативне значення	Розраховане значення			Відносне відхилення, %	
		2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,5-0,6	0,23	0,19	0,26	-13,5%	33,6%
Коефіцієнт фінансової залежності	<2	4,45	5,15	3,85	15,6%	-25,2%
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	зменшення	0,78	0,81	0,74	3,9%	-8,1%

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	зростання	1,008	0,992	1,001	-1,6%	0,9%
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	3,45	4,15	2,85	20,1%	-31,2%
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	0,29	0,24	0,35	-16,8%	45,4%
Коефіцієнт довгострокової заборгованості	зменшення	0,023	0,0	0,003	-100%	100%

З метою відображення впливу одного показника на інший згрупуємо їх за принципом оберненої залежності один від одного. Таким чином на рисунку 2.4. зобразимо динаміку змін коефіцієнтів фінансової незалежності та фінансової залежності.

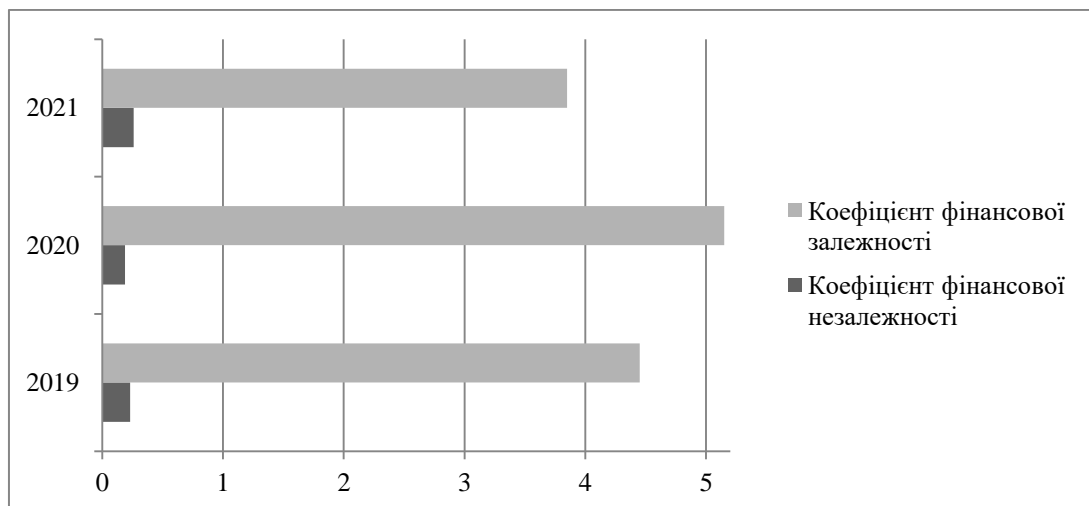

Рис. 2.4. Динаміка показників залежності та незалежності капіталу ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

За результатами проведених розрахунків можна зробити висновки, щодо стану власного та залученого капіталу підприємства.

Перший з них коефіцієнт фінансової незалежності, що показує достатність власних коштів на підприємстві. При нормативному значення у 0,5-0,6, коефіцієнти ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» не перевищують 0,26. За аналізований період не можна зробити висновки щодо тенденцій змін

показника, оскільки у 2020 році він має тенденцію до зменшення, а в 2021 набуває найбільшого значення за три роки. Зростання коефіцієнта фінансової незалежності означає підвищення фінансової стійкості підприємства. Враховуючи незначне покращення у 2021 можемо стверджувати про збільшення фінансової незалежності підприємства.

Оберненим до даного показника є коефіцієнт фінансової залежності, що свідчить про залежність підприємства від залучених коштів. Позитивним є значення, що сягає менше 2, однак після проведеного розрахунку, можемо спостерігати значення у 4,45; 5,15 та 3,85. Бачимо, що значення є обернено пропорційними з коефіцієнтами фінансової залежності. При падінні першого показника у 2020 році відбувається зростання залежності, і навпаки у 2021. Це свідчить про те, що ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» потребує додатково залучених коштів задля забезпечення функціонування своєї діяльності і про недостатність зареєстрованого капіталу як однієї зі статей власного капіталу.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу вказує на залежність підприємства від кредиторів. Зростання цього показника за часом означає посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів, що є негативною тенденцією. У 2021 році бачимо зменшення показника відносно минулого року і найменше значення впродовж досліджуваного періоду-позитивна тенденція, щодо зменшення залежності від кредиторів.

Наступним розрахованим показником є коефіцієнт маневреності власного капіталу, що характеризує ступінь мобільності власного капіталу, тобто показує ту частину власного капіталу, яка знаходиться в обігу і використовується для фінансування поточної діяльності. У 2019 році значення коефіцієнта було максимальним впродовж періоду і дорівнювало 1,008. Однак у 2020 році відбулося скорочення на 0,016 і було на рівні 0,992. У 2021 році бачимо покращення показника до 1,001.

Два вище згадані показника також є обернено пропорційними один до одного. Зобразимо їх динаміку за 2019-2021 роки на рисунку 2.5.

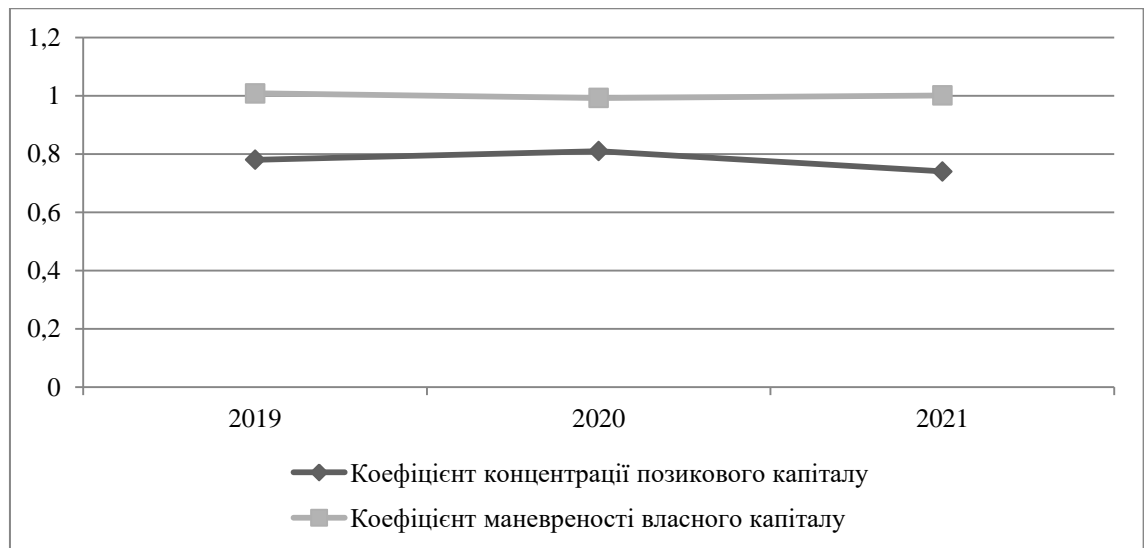

Рис. 2.5. Показники залежності капіталу ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Вище наведений графік найбільш чітко показав, коефіцієнт маневреності власного капіталу не набував шалених змін за період, однак коефіцієнт концентрації позикового капіталу, при незначному рості у 2020 році, набув найменшого значення на рівні 0,74 у 2021 р.

Коефіцієнт фінансового ризику, при нормативному значенні менше одиниці, сягнув значення 3,45; 4,15 та 2,85 у 2019-2021 роках відповідно. Показник свідчить про кількість позикових коштів, залучених підприємством на 1 гривню вкладених в активи власних коштів. Стає зрозумілим, що значення цього показника дуже високе і свідчить про великі ризики вкладення капіталу у підприємство. На рисунку 2.6. зобразимо динаміку зміни коефіцієнту фінансового ризику впродовж досліджуваного періоду.

Оберненим до вище згаданого показника є коефіцієнт фінансової стабільності. Як зазначено в таблиці, впродовж трьох років значення показника було досить низьким і не підіймалося вище 0,35. Це свідчить про недостатність капіталу підприємства для покриття боргів за рахунок власних коштів.

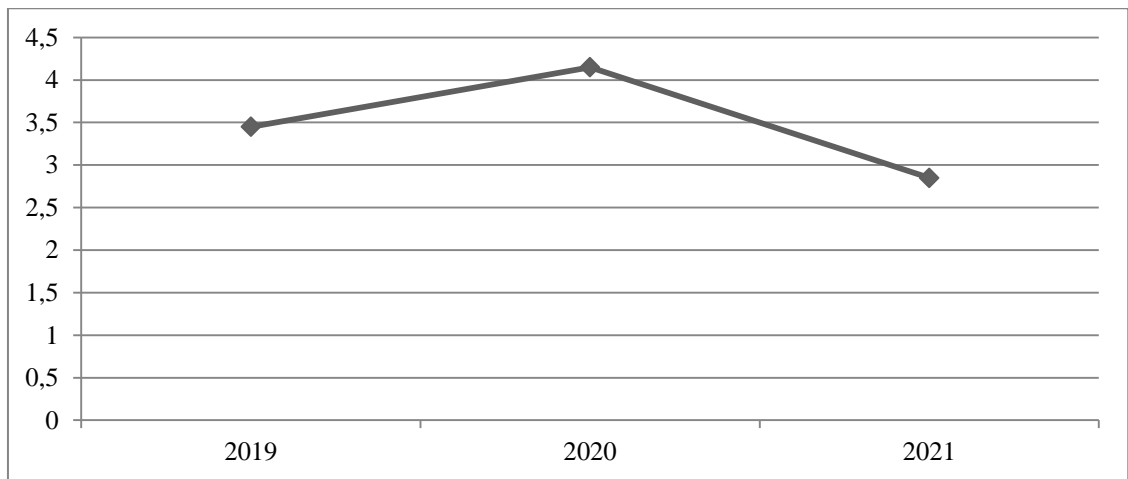

Рис. 2.6. Динаміка зміни коефіцієнту фінансового ризику ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Для графічного порівняння двох вищенаведених показників, зобразимо коефіцієнт фінансової стабільності на рисунку 2.7.

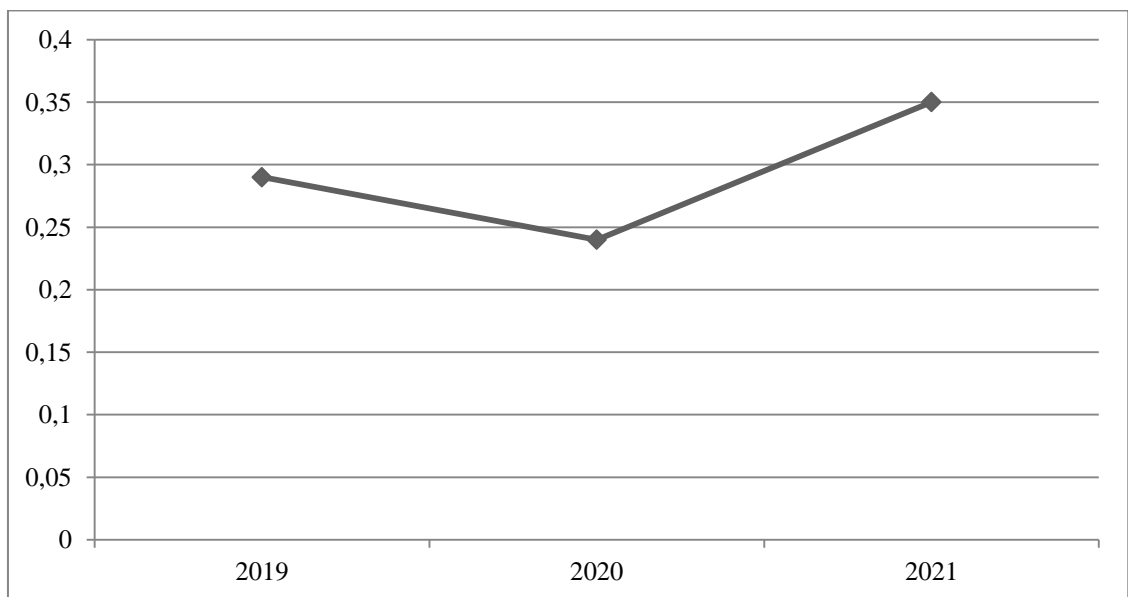

Рис. 2.7. Динаміка коефіцієнту фінансової стабільності ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Наведенні вище графіки щодо стабільності підприємства ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» найбільш повно показали обернену залежності один до одного, оскільки зростання одного призводить до падіння іншого. Найбільш стрімких змін зазнали показники у 2021 році, за яких стабільності підприємства набула

найвищого значення впродовж досліджуваного нами періоду. Така динаміка змін є позитивною і говорить про зниження ризиків, що можуть виникнути в процесі діяльності.

Останній показник, що надано у таблиці, один з тих, динаміка якого не є однозначною. З одного боку, підвищення цього показника свідчить, про посилення залежності від зовнішніх кредиторів, проте з іншого – про ступінь фінансової надійності підприємства і довіри до нього банків і населення. Показує відсоток довгострокових зобов'язань у капіталізованих джерелах. З результату проведеного розрахунку видно, що показник має малі значення, що свідчить про його незначні довгострокові зобов'язання. У 2020 році даний коефіцієнт дорівнює 0.

Таким чином, після проведених вище розрахунків, можна підсумувати, що на підприємстві дійсно недостатньо власних коштів. На нашу думку, доречно поповнити власний капітал додатковим капіталом, що дасть змогу підприємству бути більш незалежним від залучених коштів та дасть змогу скоротити витрати на виплату відсотків за користування кредитними коштами.

2.5. Аналіз фінансової стійкості підприємства

В ринкових умовах господарювання основою «виживання» й стабільного положення підприємства є його фінансова стійкість. Фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, яка відображає на певний момент стан капіталу в процесі його обороту і здатність суб'єкта господарської діяльності до саморозвитку.

Здатність підприємства своєчасно проводити платежі, фінансувати свою діяльність спрямовану на розширення, переборювати непередбачені потрясіння та підтримувати свою платоспроможність свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки.

Абсолютними показниками фінансової стійкості є показники, що характеризують міру забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування.

Співвідношення окремих запасів та джерел їх фінансування дає можливість охарактеризувати тип фінансової стійкості.

До загальних (нормальних) джерел фінансування запасів (ЗД) відносять робочий капітал та короткострокові кредити банків.

Робочий капітал розраховується як різниця між оборотними активами та короткостроковими зобов'язаннями підприємства. Тоді робочий капітал за 2019, 2020 та 2021 буде складати 9921,5 тис. грн., 10750,5 тис. грн. та 11701,7 тис. грн. відповідно.

Для характеристики наявності джерел фінансування запасів виділяють три основних показники.

1. Наявність власних коштів (В) – визначається як різниця між власним капіталом та необоротними активами підприємства [41]:

$$В = ВК - НА = \Phi.1 \text{ р.1495} - \text{р. 1095} \quad (2.7)$$

2. Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал) (ВД) – визначається збільшенням попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань (ДЗ) [41]:

$$ВД = В + ДЗ = \Phi.1 \text{ р.1495} + \text{р.1595} + \text{р.1665}^{***} - \text{р. 1095}, \quad (2.8)$$

де *** – враховуються доходи майбутніх періодів у частині понад 12 місяців.

3. Наявність загальних коштів (ЗК) – фінансування запасів визначається збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків (КК) [41]:

$$ЗК = ВД + КК = \Phi.1 \text{ р.1495} + \text{р.1595} + \text{р.1665}^{***} + \text{р.1600} - \text{р. 1095} \quad (2.9)$$

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування [41]:

1. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів

$$\PhiВ = В - Зп \quad (2.10)$$

де $Зп$ — запаси.

2. Надлишок (+) чи дефіцит (–) власних та довгострокових позикових коштів

$$\PhiВД = ВД - Зп \quad (2.11)$$

3. Надлишок (+) чи дефіцит (–) загальних коштів

$$\PhiЗК = ЗК - Зп \quad (2.12)$$

За наданими вище формулами розрахуємо показники на основі даних підприємства ТОВ «Гранд Полімер ЛТД».

Таблиця 2.6

Абсолютні показники фінансової стійкості ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Показник	Роки		
	2019	2020	2021
Наявність власних коштів (В)	9689,5	10751	11669
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (ВД)	9921,5	10751	11702
Наявність загальних коштів (ЗК)	27110	27617	37460
Надлишок (+) або дефіцит (–) власних коштів (ФВ)	-6303,7	401,1	720
Надлишок (+) чи дефіцит (–) власних та довгострокових позикових коштів (ФВД)	-6071,7	401,1	752,6
Надлишок (+) чи дефіцит (–) загальних коштів (ФЗК)	11117,1	17267,1	26510,4

Для визначення типу фінансової стійкості використовують трьохкомпонентний показник:

$$S = \{S1(\pm\Phi^В), S2(\pm\Phi^{ВД}), S3(\pm\Phi^{ЗК})\}$$

Для характеристики фінансового стану на підприємстві розглядають чотири типи фінансової стійкості. У таблиці 2.7 наведено принцип розрахунку

кожного з них та уточнено основні позначення, що потрібні в процесі визначення типу фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 2.7

Типи фінансової стійкості [38]

№ типу	Показник	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
I	Абсолютна фінансова стійкість	$S = \{1,1,1\}$ $B > 3$	B – наявність власних коштів; З - запаси
II	Нормальна фінансова стійкість	$S = \{0,1,1\};$ $B < 3 < B + ДЗ$	ДЗ – довгострокові зобов'язання
III	Нестійке(передкризове) фінансове становище	$S = \{0,0,1\};$ $B + ДЗ < 3 < B + ДЗ + КК$	КК – короткострокові кредити
IV	Кризовий фінансовий стан	$S = \{0,0,0\};$ $3 > B + ДЗ + КК$	

Перевіримо чи належить ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» до першого типу фінансової стійкості.

2019: 9689,5 тис. грн. > 15993,2 тис. грн. – рівність не виконується

2020: 10751 тис. грн. > 10349,4 тис. грн.

2021: 11669 тис. грн. > 10949,1 тис. грн.

У 2020 та 2021 роках ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» відноситься до абсолютно фінансово стійкого підприємства.

За другим типом фінансової звітності має виконуватись рівність $B < 3п < B + ДЗ$.

2019: 9689,5 тис. грн. < 15993,2 тис. грн. < 9921,5 тис. грн.

2020: 10751 тис. грн. < 10349,4 тис. грн. < 10751 тис. грн.

2021: 11669 тис. грн. < 10949,1 тис. грн. < 11702 тис. грн.

В жодному з аналізованих періодів рівність за другим типом не було виконано.

Перевіримо третій тип за рівність $B + ДЗ < 3п < B + ДЗ + КК$.

2019: 9921,5 тис. грн. < 15993,2 тис. грн. < 27110 тис. грн.

2020: 10751 тис. грн. < 10349,4 тис. грн. < 27617 тис. грн.

2021: 11702 тис. грн. < 10949,1 тис. грн. < 37460 тис. грн.

Впродовж досліджуваного періоду рівність за третім типом була виконана лише у 2019 році.

Логічним, в результаті проведених розрахунків, є те, що за три роки з 2019 по 2021 роки підприємство ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» жодного разу не було у кризовому фінансовому стані. Однак необхідно підбити підсумки, щодо фінансового стану підприємства за аналізований період.

Щодо 2019 року, у якому було отримано третій тип фінансової стійкості, а саме передкризове фінансове становище. Спостерігається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відновлення рівноваги внаслідок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів. Фінансова нестійкість вважається нормальною (допустимою), якщо величина залучених для фінансування запасів короткострокових кредитів та запозичених коштів не перевищує сумарної вартості сировини, матеріалів та готової продукції.

У 2020 та 2021 роках підприємство можна віднести до підприємства з абсолютною фінансовою стійкістю. Він характеризується тим, що всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко. Більше того, абсолютна фінансова стійкість навряд може розглядатись як ідеальна, оскільки означає, що керівництво підприємства не використовує зовнішні джерела фінансування для основної діяльності.

У випадку, коли підприємство відноситься до другого типу, його можна віднести до підприємства з нормальною фінансовою стійкістю, що є найбільш бажаною для підприємства. У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів, крім власних коштів також і довгострокові позикові кошти. Однак за три роки ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» не досягло даного типу.

Після аналізу абсолютних показників фінансової стійкості розраховують відносні коефіцієнти, завдяки чому можна побачити співвідношення коштів підприємства за різними джерелами, структуру капіталу. У таблиці 2.4 та

таблиці 2.5 наведено принцип розрахунку та розрахункові значення ТОВ «Гранд Полімер ЛТД».

Однак до наданих там показників слід також додати коефіцієнт покриття запасів, який обчислюється як відношення робочого капіталу до суми запасів.

Даний показник показує наскільки запаси забезпечені робочим капіталом. Нормативне значення повинно бути більше 0,6-0,8. За нашими розрахунками у 2019 році коефіцієнт покриття дорівнював 0,62, у 2020 – 1,04 та 1,07 у 2021. Ми можемо спостерігати позитивну тенденцію оскільки показник зростає та досягає нормативного значення, при цьому 62% запасів у 2019 році були покриті обсягом робочого капіталу. У 2020 та 2021 роках робочого капіталу було достатньо задля забезпечення 104% та 107% запасів відповідно.

Зобразимо динаміку змін відносних показників фінансової стійкості у вигляді діаграми (рис 2.8.)

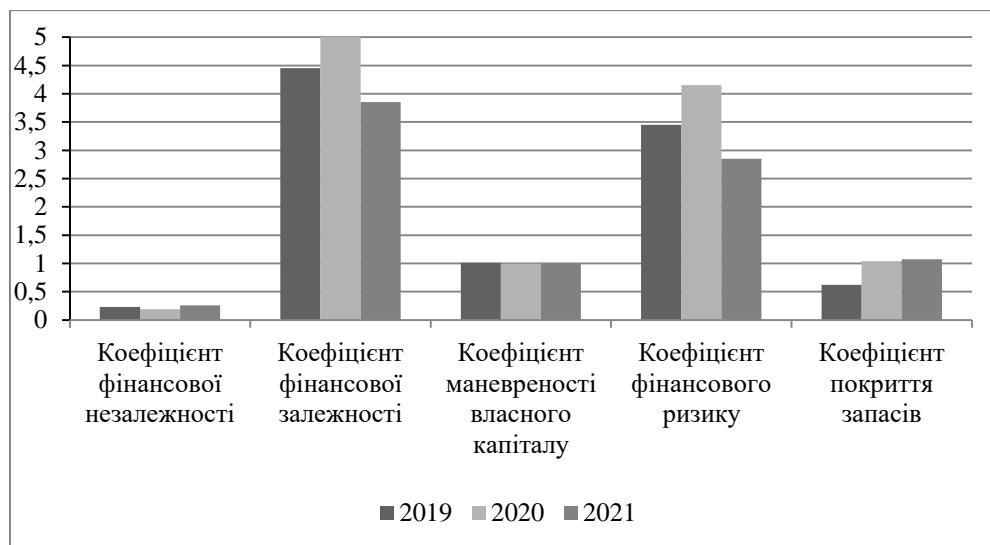

Рис. 2.8. Динаміка змін відносних показників фінансової стійкості

Наведена вище діаграма підтверджує наші висновки щодо типу фінансової стійкості ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за абсолютними показниками.

Ми можемо чітко відслідкувати залежність між коефіцієнтами: показники залежності, що зменшуються, обернено пропорційно впливають на показники незалежності. Таким чином, впродовж аналізованого періоду ситуація

покращується і залежність підприємства впродовж 2019 та 2020 років змінюється фінансовою незалежністю від позикових коштів у 2021. Не можна чітко, сказати, що підприємство має достатньо власних ресурсів для забезпечення своєї діяльності, але ми бачимо позитивні зміни щодо даного питання.

На розмір відносних показників фінансової стійкості впливає багато факторів: галузева належність підприємства, принципи кредитування, структура пасиву, репутація підприємства тощо. Тому для характеристики значень цих коефіцієнтів потрібно зіставляти їх у часі за групами споріднених підприємств.

Але для підприємств будь-яких типів виконують таке правило: кредитори віддають перевагу підприємствам з високою часткою власного капіталу, а власники підприємства віддають перевагу розумному зростанню в динаміці частки позикових коштів.

В умовах самофінансування найважливішою економічною проблемою є визначення запасу фінансової стійкості підприємства.

Запас фінансової стійкості характеризує рівень захищеності основної діяльності, який є в підприємства натепер і яким можна скористатися на випадок форс-мажорних обставин. Одночасно запас фінансової стійкості визначає захищеність кредиторів та постачальників від можливої несплати коштів за розрахунками [42].

Алгоритм розрахунку запасу фінансової міцності такий:

1. Визначаємо маржинальний прибуток (СМ) за формулою [43]:

$$CM = TR - VC \quad (2.13)$$

де СМ – маржинальний прибуток;

TR – виручка (чистий дохід від реалізації);

VC – змінні витрати.

2. Визначаємо коефіцієнт маржинального прибутку [43]:

$$K_{CM} = CM / TR \quad (2.14)$$

де CM – маржинальний прибуток;

TR – виручка (чистий дохід від реалізації).

Наступними етапами для розрахунку запасу фінансової міцності є розрахунок порогу рентабельності та сам запас фінансової міцності, однак це потребує відомості про постійні витрати підприємства. Враховуючи фінансову звітність ТОВ «Гранд Полімер ЛТД», що подається як звітність суб'єкта малого підприємництва, ми не маємо достатньо даних для розрахунку вище згаданих показників, оскільки постійні витрати включено до розділу «Інші витрати» форми №2 «Звіт про фінансові результати» та включає в себе усі інші витрати підприємства, окрім змінних.

Розрахуємо маржинальний прибуток та коефіцієнт маржинального прибутку за вище наданими формулами на прикладі ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки (таблиця 2.8)

Таблиця 2.8

Показники фінансової міцності ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Показник	Роки			Відносне відхилення, %	
	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
Маржинальний прибуток (тис. грн)	4292,1	2896,7	5641,9	-32,5%	94,8%
Коефіцієнт маржинального прибутку	0,018	0,013	0,029	-28,9%	122,2%

Динаміка зміни маржинального прибутку зображена на рисунку 2.9.

Однак на нашу думку, для аналізу фінансової стійкості підприємства доцільно розрахувати показники ліквідності, що можуть сказати про його стан та здатність покривати свої зобов'язання у коротко, середньо та довгостроковій перспективі. Для даних цілей використовують відносні показники ліквідності. До них належить [38]:

- коефіцієнт поточної ліквідності або коефіцієнт покриття;
- коефіцієнт швидкої ліквідності;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності.

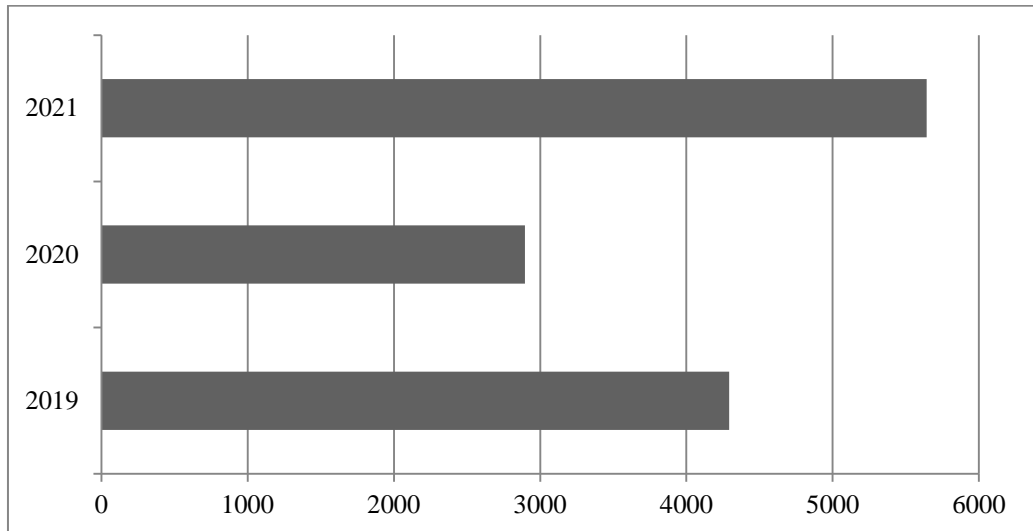

Рис. 2.9. Динаміка зміни маржинального прибутку ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

В таблиці 2.9 наведено принцип розрахунку кожного з вище згаданих показників.

Таблиця 2.9

Принцип розрахунку показників ліквідності [44]

Показник	Алгоритм розрахунку
Коефіцієнт поточної ліквідності або коефіцієнт покриття	Розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства $\Phi 1 \text{ p.1195} / \Phi 1 \text{ p.1695}$
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Розраховується як відношення найбільш ліквідних оборотних засобів (грошових засобів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства $\Phi 1 (\text{p.1195} - \text{p.1100}) / \Phi 1 \text{ p.1695}$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Обчислюється як відношення грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань $\Phi 1 (\text{p.1160} + \text{p.1165}) / \Phi 1 \text{ p.1695}$

Розрахуємо відносні показники ліквідності ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» впродовж досліджуваного періоду. Розрахунки наведено у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Відносні показники ліквідності ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Показник	Нормати вне значення	Розраховане значення			Відносне відхилення,%	
		2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
Коефіцієнт поточної ліквідності	>1	1,29	1,24	1,35	-4,2%	9,0%
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>1	0,82	1,01	1,02	23,0%	1,4%
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,09	0,02	0,02	-77,2%	-9,1%

З метою найбільш наглядного зображення змін у відносних показниках ліквідності створено рисунок 2.10. Цей графік дозволяє проаналізувати наявність у підприємства ресурсів для покриття різного виду заборгованостей.

За проведеними розрахунками, ми бачимо, що у підприємства, низький коефіцієнт абсолютної ліквідності, що показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно. Згадуючи результати аналізу балансу, ми бачимо, що у підприємства йде зниження готівки та їх еквівалентів, що говорить, про недостатність підприємства у короткостроковій перспективі забезпечити свої зобов'язання.

Однак, дивлячись коефіцієнт швидкої ліквідності, ми бачимо, що у 2019 році, підприємство також не мало достатньо платіжних можливостей щодо сплати середньострокових зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами, що могло бути викликано високою долею дебіторської заборгованості за товари та послуги в структурі оборотних активів. У 2020 та 2021 роках коефіцієнт швидкої ліквідності досягає нормативного значення та знаходиться на рівні 1,01 та 1,02 відповідно. Проте при недостатності ресурсів підприємства для покриття середньої та швидкої заборгованості, підприємство має достатньо ресурсів для покриття довгострокових зобов'язань, про що свідчить коефіцієнт поточної ліквідності або коефіцієнт покриття.

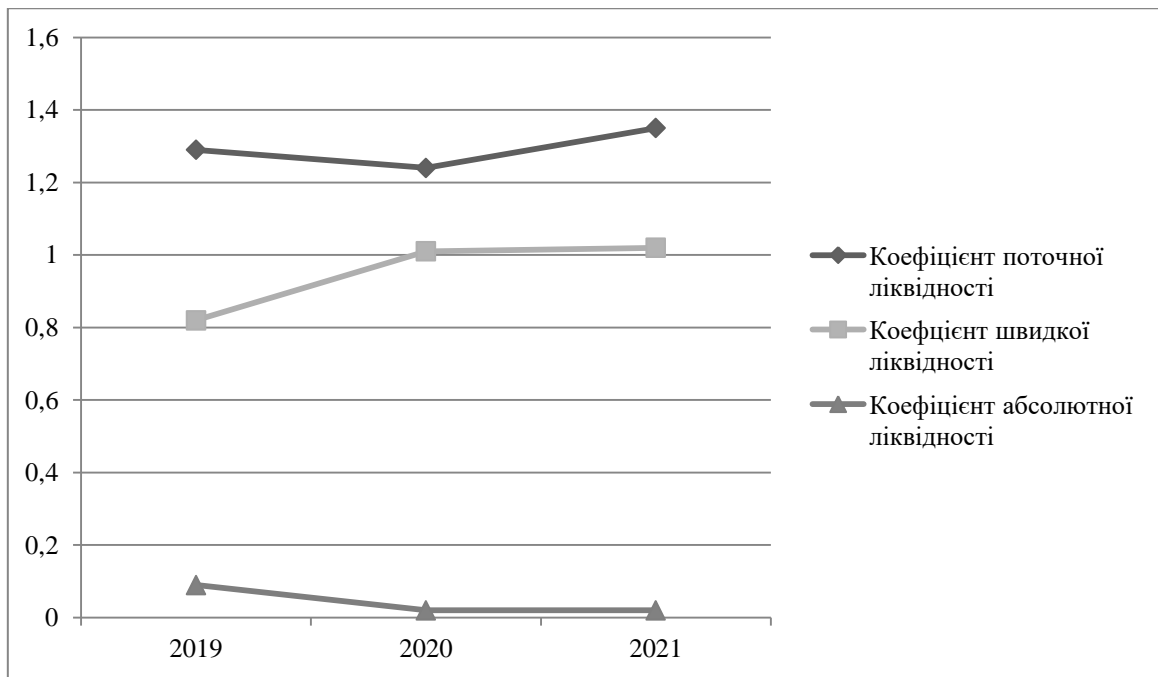

Рис. 2.10. Динаміка зміни відносних показників ліквідності ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Це може бути викликано великою долею наявної дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів підприємства впродовж досліджуваного періоду.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз дозволяє зробити висновки щодо фінансового стану ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» впродовж трьох років з 2019 по 2021.

Найбільш вагомим питання з точки зору поставленої мети дослідження є повний аналіз власного та залученого капіталу. На підприємстві бракує власних коштів, що не дозволяє проводити господарську діяльність лише за рахунок власних ресурсів. Показники ліквідності показали, наскільки підприємство має достатньо ресурсів для покриття власних зобов'язань. Так показник абсолютної ліквідності, що набув значення 0,09 у 2019 році та 0,002 у 2020 та 2021 показав, що ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» не має достатньо ресурсів для покриття зобов'язань у короткостроковій перспективі. Проте зростання долі дебіторської заборгованості в валюті балансу призвело до достатності ресурсів щодо

покриття довгострокових зобов'язань. Про це свідчить коефіцієнт поточної ліквідності або коефіцієнт покриття. Впродовж досліджуваного періоду значення цього показника було на рівні 1,29; 1,24 та 1,35 у 2019, 2020 та 2021 роках відповідно.

Одним з варіантів вирішення даної ситуації є поповнення статутного капіталу, що призведе до збільшення власного капіталу. Аналіз зареєстрованого капіталу показав, що власники не проводили реінвестування власних коштів впродовж аналізованого періоду, тож сподіватися на додаткове залучення коштів в найближчий час не варто. Таким чином, логічною є потреба у залученні додаткових коштів від банків.

Аналіз фінансової незалежності показав, що впродовж періоду підприємство має зниження залежності від кредиторів, значення показника було на рівні 0,23 у 2019 році, 0,19 у 2020 та 0,26 у 2021. Не зважаючи на таке зростання показника, він був далеким від нормативного значення в 0,5 – 0,6. Проте обсяг залучених коштів до 2021 року має тенденцію до збільшення. Це може бути пов'язане з ростом нерозподіленого прибутку, що прямо пропорційно впливає на зміну динаміки власного капіталу. Враховуючи недостатність власного капіталу, що було підтверджено коефіцієнтом фінансової залежності, розрахункове значення якого на рівні 4,45; 5,15 та 3,85 впродовж трьох аналізованих років, значно перевищує нормативне з граничною межею не вище 2, єдиною можливістю для покриття власних зобов'язань та ведення безперебійної роботи підприємства є залучення додаткових коштів. Саме тому стаття балансу «короткострокові кредити банків» має тенденцію до збільшення в 2021 році на 52,72% порівняно з минулим роком. Маючи довіру від комерційних банків та кредиторів підприємством було залучено кошти на довгостроковий період, про це свідчить другий розділ пасиву балансу.

Проаналізоване підприємство ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» є гарним прикладом того, наскільки важливою є співпраця з комерційними банками, оскільки ці взаємовідносини можуть стати єдиним виходом для підтримки працездатності підприємства.

РОЗДІЛ 3

ВИБІР ТА ОБГРУНТУВАННЯ НАЙБІЛЬШ ЕФЕКТИВНОГО ТИПУ КРЕДИТУВАННЯ ДЛЯ ТОВ «ГРАНД ПОЛІМЕР ЛТД»

3.1. Розрахунок вартості кредиту на основі кредитної лінії

Аналіз фінансового стану ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» показав, що підприємству бракує коштів для покриття власних заборгованостей в короткостроковій перспективі. Недостатність власного капіталу змушує вдаватися до залучення додаткових ресурсів, найбільш ефективним шляхом якого виступає кредит.

Як ми зазначали в пункті 1.2. розділу 1, такий варіант залучення є найбільш ефективним для підприємств, оскільки дозволяє не зіпсувати власну репутацію та отримати додаткові ресурси на найбільш вигідних умовах.

Важливим етапом укладання угоди щодо отримання кредиту є вибір найбільш оптимального типу кредитування. Список типів кредиту є досить широким, однак більшість з них не надається у всіх банках України. Найбільш поширеними видами кредитування на сьогодні є кредитна лінія (поновлювальна та не поновлювальна), разовий строковий кредит та овердрафт.

Метою отримання додаткового кредиту для ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» є поповнення власних оборотних коштів, тому на нашу думку доцільним варіантом обрання кредиту стане отримання позики на основі кредитної лінії. Оскільки разовий строковий кредит надається єдиною сумою, підприємство немає можливості обрання дати надходження коштів на рахунок. Такий варіант значно підвищує витрати на виплату відсотків та не є доцільним з обраною нами метою отримання кредиту.

Кредитування кредитною лінією передбачає надання банком позичальнику позики в межах заздалегідь встановленого ліміту на певний період часу на покриття потреби у короткострокових коштах.

В залежності від виду кредитної лінії бувають [45]:

- поновлювана (револьверна) кредитна лінія;
- не поновлювана кредитна лінія;
- сезонна кредитна лінія;
- мультивалютна кредитна лінія;
- ракова кредитна лінія з повідомлення;
- підтверджена кредитна лінія.

Враховуючи вид діяльності підприємства ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» та пропозицію на ринку банківських послуг, доцільно буде проаналізувати поновлювальну та не поновлювальну кредитну лінію.

Поновлювальна (револьверна) кредитна лінія – кредит, що надається банком клієнту в межах встановленого ліміту заборгованості, який використовується повністю або частинами і поновлюється в міру погашення раніше виданого кредиту [46].

Непоновлювальна кредитна лінія передбачає видачу кредитних коштів траншами, загальна сума яких за весь строк дії кредитного договору не може перевищити встановлений ліміт. За непоновлювальними кредитними лініями після першого часткового або повного повернення кредиту подальше його надання не здійснюється [46].

Найбільш ефективним для підприємства є отримання поновлювальної кредитної лінії, оскільки дозволяє отримати новий транш у випадку непередбачуваних обставин чи за потреби нових розрахунків з кредиторами. Однак такий вид надання кредиту важко проаналізувати у майбутній перспективі. Тому пропонуємо підрахувати можливу вартість кредиту у разі отримання непоновлювальної кредитної лінії.

Процес прогнозування є досить ускладненим, оскільки ми не маємо наявних даних про можливість отримання додатково залучених коштів, адже не маємо інформації щодо стратегій підприємства ТОВ «Гранд Полімер ЛТД». Сума кредиту, що може бути надана позичальнику залежить від призначення окремим комерційним банком класу боржника, оскільки враховуючи кредитну

історію юридичної особи з окремим банком такий показник може відрізнятись, тому і фактично сума кредиту, що може бути надана банком різниться.

Можлива сума надання кредиту також залежить від активів позичальника, що він фактично готовий надати у вигляді застави за користування кредитом. До таких активів може бути віднесено не тільки основні засоби та інші активи, що знаходяться в розпорядженні підприємства, а також власні активи власників підприємства, застава інших юридичних осіб, що є пов'язані з позичальником ТОВ «Гранд Полімер ЛТД».

Тому пропонуємо, розрахувати мінімальну суму, що наразі потребує підприємство та можливі витрати в залежності від обраної суми.

Рішення, щодо мінімально необхідної суми кредиту пропонуємо розрахувати від нормативного значення коефіцієнту абсолютної ліквідності.

Враховуючи принцип розрахунку цього показника, а саме: відношення грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань ($\Phi 1 (p.1160 + p.1165) / \Phi 1 p.1695$) та мінімальне нормативне значення у розмірі 0,2, мінімально необхідна сума кредиту для можливості погашення зобов'язань у короткостроковій перспективі складає 7580,475 тис. грн.. Таке числове значення ми отримали з розрахунку:

$$(p.1165 + X)/(p.1695+X) = 0,2 ; \quad (3.1)$$

де за X прийнято необхідну суму кредиту;

p.1165 – залишок коштів на рахунках на кінець 2021 року;

p.1695 – поточні зобов'язання на кінець 2021 року;

0,2 – мінімальне значення коефіцієнту абсолютної ліквідності. Тоді,

$$(598,1+X)/(33312,4+X) = 0,2$$

За принципом пропорції – $X = 7580,475$

Мінімально необхідна сума грошей, що потрібна підприємству = 7 580 475 грн.

Враховуючи поточні потреби, що можуть виникнути в процесі господарювання, пропонуємо розрахувати вартість кредиту, сума якого складе 7600 тис. грн..

Враховуючи дані Національного Банку України, середньозважена ставка по виданим кредитам у квітні сягала 14,5% [47]. Тоді приймемо номінальну ставку за кредитом на рівні 14%, а враховуючи нарахування ефективної ставки відсотка за банківськими кредитами вважатимемо, що ставка за користування потенційним кредитом ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» на основі кредитної лінії може сягнути значення 14,5%.

Коли метою отримання кредиту є поповнення власних оборотних коштів, доцільно його оформлювати як короткостроковий – до 1 року. За кредитною лінією встановлюється плаваюча відсоткова ставка, зріст якої, в основному, починається з першого дня нового кварталу. Припустимо щоквартальне зростання на 0,25%.

Теоретично, потреба першого траншу виникає 21.07.2022. Другий транш необхідний підприємству 30.07.2022. База року складає 360 днів, хоча таке встановлення є максимально не вигідним для позичальника. При цьому зростають процентні виплати, тому банки встановлюються саме таку базу року при видачі кредиту.

Перший транш буде видано у розмірі 60% від встановленого ліміту, другий відповідно – 40%. Тоді сума першого траншу буде 4560 тис. грн., а другого – 3040 тис. грн.

Розглянемо 1 варіант сплати рівними сумами, коли погашення основної суми боргу щомісяця є незмінним (табл. 3.1).

Проведені вищі розрахунки показують, що при отриманні боргу в сумі 7,6 мільйонів гривень на умовах повернення фіксованої суми боргу щомісяця процентні виплати складуть 534 174, 44 гривень. Сумарна виплата за 1 рік буде дорівнювати 8 134 174,44 грн. Банку в обов'язковому порядку стягне РКО, що складає 1% від загальної суми переказів. До них входить сумарна виплата за користування кредитом, відкриття кредитного рахунку та перевірка документів.

Таблиця 3.1

Погашення кредитної лінії рівними сумами (варіант 1), грн.

Місяць	Залишок на початок	Основна сума боргу	%	Сумарні виплати	Ставка
1	7 600 000,00	633 333,33	19 591,11	652 924,44	14,5%
2	6 966 666,67	633 333,33	84 180,56	717 513,89	14,5%
3	6 333 333,33	633 333,33	76 527,78	709 861,11	14,5%
4	5 700 000,00	633 333,33	70 062,50	703 395,83	14,75%
5	5 066 666,67	633 333,33	62 277,78	695 611,11	14,75%
6	4 433 333,33	633 333,33	54 493,06	687 826,39	14,75%
7	3 800 000,00	633 333,33	47 500,00	680 833,33	15,0%
8	3 166 666,67	633 333,33	39 583,33	672 916,67	15,0%
9	2 533 333,33	633 333,33	31 666,67	665 000,00	15,0%
10	1 900 000,00	633 333,33	24 145,83	657 479,17	15,25%
11	1 266 666,67	633 333,33	16 097,22	649 430,56	15,25%
12	633 333,33	633 333,33	8 048,61	641 381,94	15,25%
Σ		7 600 000,00	534 174,44	8 134 174,44	

Припустимо, що за відкриття кредитного рахунка банк стягує також 1% від суми виданого кредиту, витрати на перевірку документів складають 0,5% отриманої суми кредиту.

Таким чином, сукупні витрати ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за користування кредитом на основі кредитної лінії, з погашення рівними сумами основної суми боргу щомісяця, складуть 730 656,19 грн.(табл.3.2).

Таблиця 3.2

Сумарні витрати за класичною формою погашення коштів, грн

	Сума
Процентні виплати	534 174,44
Відкриття кредитного рахунку	76 000
Перевірка документів	38 000
РКО	82 481,74
Сукупні витрати по кредиту	730 656,19

До підрахованих сукупних витрат не віднесено суму отриману за кредитом, оскільки фактичними витратами підприємства буду процентні виплати та усі супутні послуги, що надасть банк в процесі кредитних відносин.

3.2. Розрахунок вартості кредиту на основі ануїтету

Будь-який кредит в незалежності від типу кредитування може бути погашено як за стандартним графіком погашення, так і ануїтетним графіком. Ануїтет – це рівні один одному грошові платежі, що сплачуються через певні проміжки часу в рахунок погашення отриманого кредиту, позики та відсотків за ним [48]. Погашення кредиту за ануїтетом це фактичне погашення згідно з графіком платежів із зазначенням однакових сум у кожному періоді у той час, коли за класичною схемою погашення кредиту сума платежів зменшується з кожним наступним періодом погашення заборгованості.

Згідно цього принципу, за кредитом має бути визначена сума незмінного щомісячного платежу, що можна розрахувати за формулою [48]:

$$\text{ЩП} = \text{СК} \times k;$$

Де ЩП – сума щомісячного платежу;

СК – сума кредиту,

К – коефіцієнт ануїтету.

В свою чергу, коефіцієнт ануїтету розраховується як [48]:

$$k = \frac{i \times (1 + i)^{КП}}{(1 + i)^{КП} - 1} \quad (3.2)$$

де i – відсоткова ставка, в частках (якщо виплати здійснюються щомісяця, то річну відсоткову ставку слід поділити на 12);

КП – кількість періодів погашення.

Незмінним при різних видів погашення є принцип нарахування відсотків: за стандартною та ануїтетною формою погашення нарахування здійснюється на

залишок основної суми боргу, однак сума виплат по відсотках с кожним наступним періодом зменшується.

За принципом потенційного кредиту наведеному у пункті 3.1 розглянемо ануїтетну форму погашення кредиту.

Першим етапом є розрахунок коефіцієнту дисконтування або коефіцієнту ануїтету (табл.3.3)

Таблиця 3.3

Коефіцієнт дисконтування за ануїтетом

Місяць	Коефіцієнт дисконтування
1	0,99
2	0,98
3	0,96
4	0,95
5	0,94
6	0,93
7	0,92
8	0,91
9	0,90
10	0,89
11	0,88
12	0,87
Σ	11,11

В таблиці 3.4 зобразимо графік погашення за принципом ануїтету.

Таблиця 3.4

Погашення кредиту рівними виплатами (варіант 2), грн.

Місяць	Залишок на початок	Основна сума боргу	%	Сумарні виплати	Ставка, %	Поправка на процент	Сумарна відкоригована виплата
	1	2	3	4	5	6	7
1	7600000	592338,02	91833,3	684171,35	14,5	-72242,22	611929,13
2	7007661,98	599495,43	84675,9	684171,35	14,5	0,00	684171,35
3	6408166,55	606739,34	77432,0	684171,35	14,5	0,00	684171,35
4	5801427,21	614070,77	70100,6	684171,35	14,75	1208,63	685379,98
5	5187356,44	621490,79	62680,6	684171,35	14,75	1080,70	685252,05
6	4565865,65	629000,47	55170,9	684171,35	14,75	951,22	685122,57
7	3936865,18	636600,90	47570,5	684171,35	15,00	1640,36	685811,71
8	3300264,28	644293,16	39878,2	684171,35	15,00	1375,11	685546,46

Продовження табл. 3.4

	1	2	3	4	5	6	7
9	2655971,12	652078,37	32093,0	684171,35	15,00	1106,65	685278,00
10	2003892,76	659957,65	24213,7	684171,35	15,25	1252,43	685423,78
11	1343935,11	667932,13	16239,2	684171,35	15,25	839,96	685011,31
12	676002,98	676002,98	8168,4	684171,35	15,25	422,50	684593,85
Σ		7600000,0	610056,2	8210056,20		-62364,65	8147691,54

Основною відмінністю між класичною формою погашення та за ануїтетом є сума сумарних виплат щомісяця. Для класичної ми спостерігаємо зниження загальної суми в процесі погашення коштів, для ануїтету – щомісячна сума сплати є сталою.

Враховуючи додаткові послуги банку за наданням кредиту, в таблиця 3.5 представимо сукупні витрати підприємства ТОВ «Гран Полімер ЛТД» у разі погашення боргу за ануїтетом.

Таблиця 3.5

Сумарні витрати за ануїтетом, грн

	Сума
Процентні виплати	547 691,54
Відкриття кредитного рахунку	76 000
Перевірка документів	38 000
РКО	82 616,92
Сукупні витрати по кредиту	744 308,46

В процесі оформлення кредитної угоди можуть виникнути додаткові витрати, пов'язані з оформленням застави. Такі витрати складають 0,1% від активів позичальника, що він надає на умовах застави банку, однак ми не маємо можливості навіть приблизно підрахувати, які активи ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» може оформити під заставу власних зобов'язань. Тому розрахунок сукупних витрат по кредитній лінії проведено без врахування витрат на заставу.

3.3. Аналіз овердрафту, як одного зі шляхів отримання додаткових коштів

Однією з форм оформлення кредитних відносин між підприємством та банком є оформлення овердрафту. Такий вид надання кредитних коштів фактично є підтипом оформлення контокорентного кредиту. Для оформлення контокорентного кредиту має бути відкрито контокорентний рахунок, особливістю якого є дебетове та кредитове сальдо одночасно[49]. Тобто це єдиний активно-пасивний рахунок клієнта, на якому він може тримати власні грошові ресурси та паралельно виходити в ліміт овердрафту.

Такий вид кредитних відносин є надто ризиковим для банків, адже можуть похитнути їх ліквідність, тому контокорентні рахунки відкриваються тільки першокласним позичальникам та з яким банк вже має довгу кредитну історію.

Овердрафт, що набув більшого поширення на ринку банківських послуг, це – короткостроковий кредит, що надається понад залишок коштів на поточному рахунку. На відміну від контокорентного рахунку овердрафт надається за відсутності кредитового сальдо, а не паралельно йому. Банком має бути встановлено ліміт овердрафту, який зможе отримати клієнт у разі потреби сплати зобов'язань при відсутності пасивного залишку.

Ліміт овердрафту встановлюються в залежності від надходжень на рахунок клієнта та розраховується в залежності від кредитного рейтингу, коефіцієнту стабільності грошових потоків та коефіцієнту перспективності галузі.

Контокорентний кредит та овердрафт банки надають лише за умови позитивної кредитної історії, своєчасної сплати боргових зобов'язань та процентів, введення прибуткової стабільної виробничої чи торговельної діяльності, що, особливо важливо, характеризується швидким обертанням коштів [49].

Такий вид кредиту прийнято вважати бланковим, тобто незабезпеченим, однак з метою мінімізації власних ризиків банківські установи прагнуть до

забезпеченого овердрафту. Відсоткова ставка за такими кредитами нижча ніж при бланковому кредиті, що є стимулюванням для клієнтів забезпечувати власні зобов'язання.

Розглядаючи такий вид кредитних відносин для ТОВ «Гранд Полімер ЛТД», зрозумілим є недостатність встановленого ліміту для покриття абсолютної ліквідності. Для підприємств, що мають постійні ділові відносини з банком, ліміт овердрафту приблизно встановлено на рівні 1,5 – 2 мільйони гривень, при поточній потребі підприємства мінімум у 7,6 млн. Однак позитивним аспектом такого кредитування є нижчі витрати, пов'язані з оформлення видачі позичкових коштів. Наші розрахунки в пункті 3.1 та 3.2. цього розділу показали, що витрати з обслуговування боргу складають значну долю сукупних витрат клієнта. Тому відсутність таких при отриманні овердрафту може стати визначальним фактором при обранні типу кредиту.

Ми вважаємо, що ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» має можливість отримати кредит на умовах ліміту овердрафт, оскільки має позитивну кредитну історію та стабільні грошові потоки по поточному рахунку. Однак рішення щодо доцільності та достатності такого кредиту має бути обрано керівництвом та менеджером підприємства, адже при перевазі над кредитною лінією з боку витрат за обслуговування, овердрафт має вищі відсотки за користування позикою. У разі неможливості покриття заборгованості у встановлений день, витрати підприємства за овердрафтом, можуть значно переважати витрати за стандартним кредитом.

3.4. Обґрунтування найбільш ефективного типу кредитування

Тенденція до зниження статті балансу «Гроші та їх еквіваленти» негативно впливає на можливість покриття зобов'язань, що може виникнути у короткостроковій перспективі. У разі виникнення негайних зобов'язань, підприємство не матиме можливості для їх погашення. Тому з метою покращення власної фінансової стійкості, доцільно залучити додаткові кошти.

Саме тому нами сформовано таку мету отримання кредиту як поповнення власних оборотних коштів.

Як ми зазначали раніше, найбільш поширеними формами кредитування є разовий строковий кредит, поновлювальна та не поновлювальна кредитна лінія та овердрафт. Перший, в свою чергу, доцільно обирати з метою фінансування власних проектів, з метою купівлі обладнання, інвентарю чи інших основних засобів, що потребує підприємство. З метою поповнення обігових коштів, такий вид кредиту є недоцільним, оскільки нарахування відсотків, буде здійснюватися на всю суму кредиту, навіть в той момент, коли гроші підприємству не потрібні. Фактично це збільшує витрати, пов'язані з користуванням кредиту, а гроші, що є залученими – не знаходяться в обігу.

Враховуючи тенденцію до зносу основних засобів ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» впродовж досліджуваного періоду, залучення разового строкову кредиту буде доцільним за рішення оновити власне майно. Торговий вид діяльності вказує на потребу у транспортних засобах, складах та адміністративних будівлях. Залучення коштів з метою закупівлі устаткування не виникає.

Тому для ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» найбільш вигідним варіантом залучення коштів може стати кредитна лінія або кредит овердрафт.

У таблиці 3.6 розглянемо основні відмінності таких видів кредитування як кредитна лінія та овердрафт.

Отримання овердрафту є доречним, якщо необхідна сума залучення коштів знаходиться в межах щомісячних надходжень. Проте якщо сума кредиту значно більша та має бути залучена на більший строк, слід обрати кредитування по кредитній лінії.

В результаті проведених розрахунків, розглянувши теоретичні аспекти отримання різних типів кредитів, розрахувавши вартість кредитної лінії та різних способів погашення, сформувавши мету отримання додаткових коштів ТОВ «Гранд Полімер ЛТД», найбільш вигідним, на нашу думку, варіантом залучення додаткових коштів є поновлювальна кредитна лінія за класичною формою погашення коштів.

Таблиця 3.6

Порівняльна характеристика овердрафту та кредитної лінії [50]

№	Параметри для порівняння	Вид кредитування	
		Овердрафт	Кредитна лінія
1	Строк кредитування	Від 1 дня до 1 року	Від 1 місяця до 5 років
2	Ставка кредитування	Ставка за овердрафту вища, аніж за стандартним кредитом	
3	Можлива сума кредиту	На рівні 40-60% щомісячних надходжень по поточному рахунку (щомісячно переглядається)	В залежності від активів позичальника та його фінансового стану
4	Забезпечення	Часто не потрібно	Потрібно* (для особливо важливих та надійних клієнтів (VIP-клієнтів) деякі банки можуть надати такий кредит і без застави.)
5	Мета	Поповнення оборотних коштів	Поповнення оборотних коштів, фінансування довгострокових і короткострокових економічних проектів
6	Порядок повернення	Автоматично шляхом безпечеліційного списання коштів банком з поточного рахунку підприємства	Кредит погашається окремим платіжним дорученням

Класична форма погашення є обраною нами через менші витрати в процесі користування боргом. Таблиця 3.7 дає змогу наочно проаналізувати перевагу класичної форми над ануїтетом з боку процентних витрат та витрат за обслуговування кредитного рахунку.

Таблиця 3.7

Порівняння витрат класичної форми погашення та ануїтету, грн.

	Класична схема	Ануїтет
Процентні виплати	534 174,44	547 691,54
Відкриття кредитного рахунку	76 000	76 000
Перевірка документів	38 000	38 000
РКО	82 481,74	82 616,92
Сукупні витрати по кредиту	730 656,19	744 308,46

Класична форма погашення коштів обрана через менші витрати по процентах, що підприємство має сплати за час користування кредитом. Розрахунки наведені у пункті 3.1. та 3.2. цієї постанови показали, що сума

процентних виплат за кредитною лінією складає 534 174,44 та 547 691, 54 за класичною формою погашення та ануїтетом відповідно. Ріст процентних витрат за ануїтетом на суму 13 517,10 грн не є доцільним, оскільки ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» не потребує меншу суму сплати в певні місяці. Однак до переваг такої форми погашення боргу можна віднести зручність планування щомісячних витрат, маючи визначену та невизначену щомісячну суму платежу за кредитом. Тож для підприємства, що потребує чітко встановленої суми витрат, ануїтетна форма погашення буде найбільш оптимальною, не зважаючи на вищі процентні виплати за користування боргом.

Негативним аспектом погашення боргу за ануїтетом є заборона великою кількістю банківських установ дострокового погашення. У процесі дострокового погашення може виникнути додаткова комісія або зарахування сум переплати відбувається в рахунок останніх місяців кредитування, тож позичальник не зменшує суму переплати, а лише скорочує строк кредитування.

Саме строк кредитування може вплинути на рішення щодо форми погашення боргу. Для підприємств, що залучають короткостроковий кредит процентні витрати не є настільки суттєвими, як для довгострокових кредитів. Тому рішення щодо типу погашення боргу повинне бути прийняте в залежності строку кредитування.

Висновки до розділу 3

На ринку банківських послуг України представлено великий спектр типів кредитів, за яким може бути отримано необхідну позичку. Підприємство в свою чергу має обрати для себе найбільш ефективний при мінімальних затратах.

Вибір позичальника може залежати від наявності певного типу кредитування в комерційному банку, в якому підприємство хоче отримати позику, від відсоткової ставки, що може змінюватись в залежності групування банків та приналежності його до певної групи. Підприємство має бути готово

провести аналіз банківського ринку України, з метою обрання найбільш вигідного для себе варіанту.

Вибір юридичної особи щодо типу кредитування має ґрунтуватися на меті, з якою підприємство хоче отримати кошти. В залежності від потреби в грошових коштах на окремі цілі, підприємство має можливість обрати як разовий строковий кредит, поновлювальну або непоновлювальну кредитну лінію, овердрафт, факторинг, лізинг і т.д. Не існує найкращого методу кредитування, який би був ефективним при всіх варіантах залучення.

Обираючи банківську установу слід звертати увагу на додаткові привілеї банку. До таких можна віднести: участь банку в державних програмах, наприклад, «Доступні кредити 5-7-9%», гарантування з боку Кабінету Міністрів України; підтримка малого та середнього бізнесу від іноземних партнерів; відшкодування витрат на інвестиції сільськогосподарських виробників і т.п. Наявність таких дозволяє отримати більш вигідні умови кредитування.

Банки в свою чергу будуть пропонувати типи кредитів, витрати за якими вищі, різні умови нарахування %, наприклад, база року 360 днів, замість 365. Однак такі особливості є кредитною політикою банку, до яких кожен позичальник має бути готовий, адже процес кредитування має бути вигідним для обох учасників кредитних відносин.

ВИСНОВКИ

В процесі аналізу організації взаємовідносин підприємств та комерційних банків було визначено найбільш важливі та поширені шляхи взаємодії. До таких можна віднести розрахунково-касове обслуговування, депозитні операції та кредитування. До додаткових шляхів взаємодії віднесено вексельні, валютні та гарантійні операції, факторинг, зарплатні проекти та еквайринг.

Кредитування, як один з інструментів взаємодії, є основоположним процесом як для підприємства, так і комерційного банку. Нами було визначено, що потреба в залученні додаткових коштів виникають в юридичних осіб, що мають недостатній власний капітал для покриття власних зобов'язань та введення господарської діяльності лише на основі власних ресурсів. Додаткове залучення коштів може відбуватися багатьма способами: відтермінування сплати кредиторам та державі, реструктуризація боргу, взаємодія з небанківськими фінансовими установами та банками тощо. Однак, на нашу думку, взаємодія з останніми є найбільш вигідними та ефективним для підприємства та не призводить до зниження його репутації..

Підготовчим етапом отримання кредиту є проведення аналізу фінансового стану підприємства. За нашими розрахунками, на основі фінансової звітності, ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» не має достатнього власного капіталу. Про це засвідчили коефіцієнти фінансової залежності та незалежності власного капіталу. Не зважаючи на тенденцію збільшення незалежності підприємства від позикових коштів, коефіцієнти, що свідчать про це, далекі від нормативних значень. Тобто ми спостерігаємо покращення ситуації, однак підприємство не має можливості введення господарської діяльності лише на основі власних джерел. Саме тому і виникає потреба залучення кредиту. Такі показники фінансового стану як ліквідність засвідчили, що підприємство не має можливості погасити власні зобов'язання у короткостроковій перспективі, однак в нього достатньо ресурсів для покриття довгострокових зобов'язань На

це вплинула динаміка зменшення грошей та їх еквівалентів на балансі підприємства, а також зростання долі дебіторської заборгованості.

Аналіз фінансової стійкості показав, що у 2019 році підприємство ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» було у передкризовому становищі. Підприємство втрачало платоспроможність та могло дійти до кризового фінансового стану. Однак приналежність підприємства до абсолютної фінансової стійкості у 2020 та 2021 рік показала, що підприємству вдалося відновити рівновагу за рахунок прийняття вдалих фінансових рішень. Такими могло стати поповнення джерел власних ресурсів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів.

Потреба в залученні капіталу є досить актуальною з метою забезпечення введення власної господарської діяльності та можливості покриття усіх зобов'язань, що виникають у процесі їх організації. Відсутність дій з боку учасників Товариства щодо поповнення статутного капіталу призводить до необхідності залучення позикових коштів. Як ми зазначили вище, найбільш вигідним варіантом такого залучення виступає банківський кредит.

В процесі прийняття рішення щодо вибору типу кредиту важливо звертати увагу на мету залучення. Для ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» такою виступає поповнення власних оборотних коштів. На основі такої цілі найбільш вигідним буде залучення овердрафту або кредитної лінії. Оскільки ліміт овердрафту, що буде встановлено банком, не забезпечить поточної потреби в коштах, ми пропонуємо отримувати кредит на основі поновлювальної кредитної лінії.

Обираючи між двома графіками погашення боргу за класичною схемою та ануїтетом, наш вибір полягає в першому варіанті. Класична форма погашення переважає за рахунок менших процентних виплат, що має бути сплачено за користування боргом. Так як головною метою є отримання більш вигідних умов при мінімальних ризиках, ми вважаємо, більш доцільним залучати саме поновлювальну кредитну лінію за класичною схемою погашення боргу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лотоцький В.А. Форми та види взаємодії підприємств та банків України / В.А. Лотоцький // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – №9 (172). – С. 34-39
2. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №29. Ст.137. – (Зі змін.).
3. Опис файлу статистичної звітності 12Х "Дані про касові обороти банку/інкасаторської компанії" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>
4. Ситник Н.С. Банківська система: навч. посібник / Н.С. Ситник, А.В. Сташишин, Н.З. Блащук-Девяткіна, Л.О. Петик; Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. - 580 с.
5. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій: Постанова Правління Національного Банку України від 03.12.2003 №516 // Міністерство юстиції України. – 2003. - №50. – (Зі змін. та допов.)
6. Мулик Т.О. Аналіз депозитних операцій банків: стан, проблеми та вдосконалення / Т.О. Мулик // Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». – 2021. – №28. – С. 66-75
7. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності : підручн. / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко. К.:КНЕУ, 2004. – 599 с.
8. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К. : КНЕУ, 2003. – 347 с.
9. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного Банку України): статистика фінансового сектору Національного Банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

10. Вартість строкових депозитів за даними статистичної звітності банків України): статистика фінансового сектору Національного Банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

11. Облікова ставка Національного банку: монетарна політика Національного Банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/monetary>

12. Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті: Постанова Національного банку України від 02.01.2019 №5. – 2019. - №3. - (Зі змін.).

13. Про затвердження Положення про здійснення операцій із валютними цінностями : Постанова Національного банку України від 02.01.2019 №2. – 2019. - №3. - (Зі змін.).

14. Що таке зарплатний проект? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://business.diia.gov.ua/handbook/finansovij-menedzment/so-take-zarplatnij-proekt>

15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків: Закон України від 18.09.2012 № 5284-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – №37. Ст.488. – (Зі змін.).

16. Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів: Постанова Правління Національного Банку України від 05.11.2014 №705 // Міністерство юстиції України. – 2014. - №50. – (Зі змін.)

17. .Самойлова Т.А. В. Джерела формування фінансового капіталу підприємства [Електронний ресурс] / Т. А. Самойлова // Облік і фінанси АПК: освітній портал. — 2011. — Режим доступу: <https://magazine.faaf.org.ua/dzherela-formuvannya-finansovogo-kapitalu-pidприємства.html>

18. Воробйов Ю.М. Особливості формування фінансового капіталу підприємств / Воробйов Ю.М. // Фінанси України. – 2001. - №2. – С. 77-85.

19. Дзюблик О.В. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодія в умовах ринкової трансформації економік: [монографія] / О.В. Дзюблик, О.Л. Малахова – Тернопіль: Вектор, 2008. – 324 с.

20. Опис файлу статистичної звітності 42X "Дані щодо максимального ризику на одного контрагента" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbureport/regindicator-statreport/files-21>

21. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 20.09.2001 № 2740-III, // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №5-6. Ст.30. – (Зі змін.).

22. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Національного банку України від 28.08.2001 №365. – 2001. - №89. - (Зі змін.).

23. Снігурська Л.П. Банківські операції і послуги: навч. посібник/ Л.П. Снігурська . — К.: МАУП, 2006. — 456 с.

24. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Національного банку України від 24.02.2022 №18. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18

25. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану»: Постанова Національного банку України від 24.02.2022 №21. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_21

26. Про перелік товарів критичного імпорту: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 №153 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2022-%D0%BF#Text>

27. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану»: Постанова Національного банку

України від 01.03.2022 №30. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_01032022_30

28. Про особливості відображення операцій у звітному файлі ЗКХ під час дії воєнного стану: лист Національного банку України до банків та незалежної асоціації банків України від 01.04.2022 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://nabu.ua/images/uploaded/sys_media_doc/doc_cd4eaf34f8a5989f11776d18592a3442.pdf

29. Про затвердження Положення про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу та перевірки документів (інформації) про валютні операції: Постанова Національного банку України від 02.01.2019 №8 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008500-19#Text>

30. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану»: Постанова Національного банку України від 04.04.2022 №68. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_04042022_68

31. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX// Відомості Верховної Ради України. – 2020. – №25. Ст.171. – (Зі змін.).

32. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану»: Постанова Національного банку України від 14.04.2022 №71. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_14042022_71

33. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану»: Постанова Національного банку

України від 20.05.2022 №102. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_14042022_71

34. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX . [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

35. Лучко М.Р. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон – Тернопіль., ТНЕУ, – 2016 – 304 с

36. Фінансовий аналіз та звітність: аналіз наявності, стану, руху і використання основних засобів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/22graboveckij_finansovyj_analiz_zvitnist/link-1/1.html

37. Фаріон В.Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємства / В.Я. Фаріон // Інноваційна економіка. – 2013. - №10. – С. 27-33.

38. Соляник Л.Г. Фінансовий аналіз. Методичні рекомендації до практичних занять студентів / Л.Г. Соляник – Д. : НГУ, 2017. – 46 с.

39. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств від 28.07.2006 /Центральна спілка споживчих товариств України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0005626-06#Text>

40. Петрова В. Ф. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий аналіз» / В. Ф. Петрова; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 138 с.

41. Домбровська Л.В. Зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом оптимізації структури капіталу / Л.В. Домбровська // Ефективна економіка. – 2014. – №2. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2731>

42. Тютюнник Ю.М. В. Формування методики факторного аналізу показників фінансової стійкості аграрних підприємств [Електронний ресурс] / Ю. М. Тютюнник // Облік і фінанси АПК: освітній портал. — 2009. — Режим

доступу: <https://magazine.faaf.org.ua/formuvannya-metodiki-faktornogo-analizu-pokaznikiv-finansovoi-stiykosti-agrarnih-pidприємств.html>

43. Волкова О.М. Методичні вказівки до проведення практичних занять, організації самостійної роботи та виконання розрахункового завдання з курсу „Ціноутворення” (для підготовки бакалаврів за напрямом 0502 - „Менеджмент” і 0501 - „Економіка і підприємництво”) /Волкова М.В, Шаповаленко Д.О. - Харків: ХНАМГ, 2008 - 67 с.

44. Панченко О.М. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Фінансовий аналіз» для здобувачів вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітнім ступенем «магістр» / Панченко О.М., Запоріжжя: ЗНТУ, 2021. – 50 с.

45. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа: підручник / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. – К.: Знання, 2008. – 564 с.

46. Малахова О.Л. Кредитний менеджмент: Методичні вказівки з вивчення дисципліни / О.Л. Малахова – Тернопіль: ТНЕУ, 2018. - 65 с.

47. Процентні ставки за новими кредитами не фінансовим корпораціям у розрізі видів валют і строків погашення: статистика фінансового сектору Національного Банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

48.Момот О.М. Ануїтетний графік погашення кредитів: переваги та недоліки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/5889/1>

49. Дзюблик О.В. Банківські операції: підручник / О. В. Дзюблюк, Н. Д. Галапуп, Я. І. Чайковський, І. С. Кравчук, О. Л. Малахова, О. С. Прусський, З. К. Сороківська – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. – 696 с.

50. Кредитна лінія та овердрафт: відмінності та особливості обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_254977_kreditni-linii-ta-overdraft-vidminnosti-ta-osoblivosti-obliku.htm

Додаток 1
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського
обліку 25 "Спрощена фінансова звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ	
ГОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ТОВ "ГРАНД ПОЛІМЕР ЛТД"	за ЄДРПОУ	2022	01
Територія ДНІПРОПЕТРОВСЬКА	за КОАТУУ	31987126	
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	1210136300	
	за КОПФГ	240	
Вид економічної діяльності	Діяльність посередників у торгівлі меблями, господарськими товарами, залізними та іншим металевими виробами	46.15	
Середня кількість працівників, осіб	12		
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком			
Адреса, телефон	вулиця ТЕРНОВА, буд.3-Б, м.ДНІПРО, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл.,49021		

1. Баланс
на 31 грудня 2020 р.

Форма N 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	155,8	86,0
первісна вартість	1011	738,1	764,6
знос	1012	(582,3)	(678,6)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	155,8	86,0
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	15 993,2	10 349,4
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	17 895,0	6 233,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	1 406,7	2 546,5
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	5 260,4	35 302,8
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 922,9	887,6
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	203,7	380,9
Усього за розділом II	1195	43 681,9	55 700,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	43 837,7	55 786,3

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	13,0	13,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	9 832,3	10 823,5
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	9 845,3	10 836,5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	232,0	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	17 188,8	16 866,0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	12 144,1	9 843,2
розрахунками з бюджетом	1620	42,0	290,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	41,2	-
розрахунками зі страхування	1625	1,8	2,9
розрахунками з оплати праці	1630	5,1	4,3
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	4 378,6	17 943,2
Усього за розділом III	1695	33 760,4	44 949,8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	43 837,7	55 786,3

**2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2020 р.**

Форма N 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	224 233,8	236 136,0
Інші операційні доходи	2120	7 463,9	3 926,3
Інші доходи	2240	118,5	76,6
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	231 816,2	240 138,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(221 337,1)	(231 843,9)
Інші операційні витрати	2180	(6 468,6)	(4 737,6)
Інші витрати	2270	(2 801,7)	(2 290,0)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(230 607,4)	(238 871,5)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1 208,8	1 267,4
Податок на прибуток	2300	(217,6)	(228,1)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	991,2	1039,3

Керівник

(підпис)

Коротенко Сергій Вікторович
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

не передбачено
(ініціали, прізвище)

Додаток 1
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського
обліку 25 "Спрощена фінансова звітність"
(пункт 5 розділу 1)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ	
		2022	01 01
ГОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ТОВ "ГРАНД ПОЛІМЕР ЛТД"	за ЄДРПОУ	31987126	
Територія ДНІПРОПЕТРОВСЬКА	за КОАТУУ	1210136300	
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240	
Вид економічної діяльності Діяльність посередників у торгівлі меблями, господарськими товарами, залізними та іншим металевими виробами	за КВЕД	46.15	
Середня кількість працівників, осіб	13		
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком			
Адреса, телефон	вулиця ТЕРНОВА, буд.3-Б, м.ДНІПРО, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл.,49021		

1. Баланс
на 31 грудня 2021 р.

Форма N 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	86,0	18,4
первісна вартість	1011	764,6	559,5
знос	1012	(678,6)	(541,1)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	86,0	18,4
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	10 349,4	10 949,1
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	6 233,1	9 377,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	2 546,5	271,3
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	35 302,8	23 432,1
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	887,6	598,1
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	380,9	385,7
Усього за розділом II	1195	55 700,3	45 014,1
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	55 786,3	45 032,5

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	13,0	13,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	10 823,5	11 674,5
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	10 836,5	11 687,5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	32,6
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	16 866,0	25 757,8
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	9 843,2	2 662,0
розрахунками з бюджетом	1620	290,2	221,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	47,4
розрахунками зі страхування	1625	2,9	3,7
розрахунками з оплати праці	1630	4,3	8,8
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	17 943,2	4 658,4
Усього за розділом III	1695	44 949,8	33 312,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	55 786,3	45 032,5

2. Звіт про фінансові результати за Рік 2021 р.

Форма N 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	196 570,8	224 233,8
Інші операційні доходи	2120	6 350,3	7 463,9
Інші доходи	2240	234,7	118,5
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	203 155,8	231 816,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(190 928,9)	(221 337,1)
Інші операційні витрати	2180	(8 920,8)	(6 468,6)
Інші витрати	2270	(2 268,3)	(2 801,7)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(202 118,0)	(230 607,4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1 037,8	1 208,8
Податок на прибуток	2300	(186,8)	(217,6)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	851,0	991,2

Керівник

(підпис)

Головний бухгалтер

(підпис)

Коротенко Сергій Вікторович
(ініціали, прізвище)не передбачено
(ініціали, прізвище)

Таблиця Б.1

Вертикальний аналіз активів ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» за 2019-2021 роки

Найменування статті	Абсолютні величини, тис. грн..			Питома вага статей у валюті балансу, %		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
1.НЕОБОРОТНІ АКТИВИ						
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	-	-	-	-
Основні засоби:	155,8	86	18,4	100%	100%	100%
первісна вартість	738,1	764,6	559,5	-	-	-
знос	582,3	678,6	541,1	-	-	-
Довгострокові біологічні активи	-	-	-	-	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-
інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-
Усього за розділом I	155,8	86	18,4	0,36%	0,15%	0,04%
2.ОБОРОТНІ АКТИВИ						
Запаси	15993	10349	10949	36,61%	18,58%	24,32%
У тому числі готова продукція	-	-	-	-	-	-
Поточні біологічні активи	-	-	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	17895	6233,1	9377,8	40,97%	11,19%	20,83%
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1406,7	2546,5	271,3	3,22%	4,57%	0,60%
у тому числі з податку на прибуток	-	-	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	5260,4	35303	23432	12,04%	63,38%	52,06%
Поточні фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	2922,9	887,6	598,1	6,69%	1,59%	1,33%
Витрати майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-
Інші оборотні активи	203,7	380,9	385,7	0,47%	0,68%	0,86%
Усього за розділом II	43682	55700	45014	99,64%	99,85%	99,96%
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття						
Баланс	43838	55786	45033	100%	100%	100%

Продовження табл. В.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
за товари, роботи, послуги	1615	12144	9843,2	2662	36,0%	21,9%	8,0%	-2300,9	-7181,2	-18,95%	-72,96%
за розрахунками з бюджетом	1620	42	290,2	221,7	0,12%	0,65%	0,67%	248,2	-68,5	590,95%	-23,60%
у тому числі з податку на прибуток	1621	41,2	0	47,4	0,12%	-	0,14%	-41,2	47,4	-	100,00%
за розрахунками зі страхування	1625	1,8	2,9	3,7	0,005%	0,006%	0,011%	1,1	0,8	61,11%	27,59%
за розрахунками з оплати праці	1630	5,1	4,3	8,8	0,015%	0,010%	0,026%	-0,8	4,5	-15,69%	104,65%
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	4378,6	17943,2	4658,4	12,97%	39,92%	13,98%	13564,6	-13284,8	309,79%	-74,04%
Усього за розділом III	1695	33760	44949,8	33312	77,0%	80,6%	74,0%	11189,4	-11637,4	33,14%	-25,89%
IV Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	1900	43838	55786,3	45033	100%	100%	100%	11948,6	-10753,8	27,26%	-19,28%

Ректорові Національного ТУ
«Дніпровська політехніка»
проф. Олександр АЗЮКОВСЬКОМУ

ЛИСТ-ЗАМОВЛЕННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи

Просимо Вас доручити студентці групи 072-18-1 Фінансово-економічного факультету Навчально-наукового інституту економіки спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Тетяні КОВАЛЕНКО виконати кваліфікаційну роботу бакалавра на тему: «Організація взаємовідносин підприємства та комерційного банку (на прикладі ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»).

Тема роботи є актуальною для підприємства, оскільки дозволяє проаналізувати позитивні та негативні аспекти співпраці з банками та мінімізувати ризики, що можуть виникнути в результаті неефективних взаємовідносин, оскільки важливим аспектом такої співпраці є отримання найбільш вигідних умов при мінімальних витратах, що понесе підприємство, отримуючи різні види послуг.

Директор
ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»

Коротенко С.В.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу студента
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
фінансово-економічного факультету
навчально-наукового інституту економіки
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
на тему «Організація взаємовідносин підприємства та комерційного банку (на
прикладі ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»)»
Тетяни КОВАЛЕНКО

Кваліфікаційна робота присвячена узагальненню теоретичних засад та розробці рекомендацій щодо удосконалення процесу взаємодії підприємств та комерційних банків.

У роботі розкрито теоретичні аспекти взаємодії обох інституцій, розглянуто методичні підходи до організації кредитного процесу, уточнена роль Національного банку України в взаємовідносинах між підприємством та комерційною банківською установою.

Проведено аналіз результатів фінансової діяльності ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» на основі його фінансової звітності. На основі розрахованих показників обґрунтована потреба отримання банківського кредиту та його перевага над іншими формами залучення додаткових коштів, а також запропоновано методичні підходи щодо розрахунку вартості кредитів, що є доцільними для ТОВ «Гранд Полімер ЛТД».

Отримані в кваліфікаційній роботі результати носять реальний характер і можуть бути використані ТОВ «Гранд Полімер ЛТД» в процесі управління фінансовою діяльністю підприємства та в процесі залучення додаткових коштів в банку на основі запропонованих варіантів отримання кредиту.

Слід зазначити, що кваліфікаційна робота виконана в повному обсязі, зміст відповідає тематиці роботи, тому заслуговує оцінки «відмінно».

Директор
ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»

Коротенко С.В.

ВІДЗИВ
на кваліфікаційну роботу студентки групи 072-18-1
Коваленко Тетяни Едуардівни
«Організація взаємовідносин підприємства і комерційного банку (ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»)», представленої для присвоєння ступеня бакалавр за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. Мета кваліфікаційної роботи – аналіз напрямків взаємовідносин підприємства та комерційного банку та обґрунтування потреби кредитування для підприємств на основі ТОВ «Гранд Полімер ЛТД».

2. Обрана тема актуальна у зв'язку з тим, що задоволення потреб підприємців у кредитах та зниження ризиків їх надання для банків, враховують специфіку підприємницької діяльності та проблеми вітчизняної банківської системи на поточному етапі розвитку України.

3. Зв'язок теми роботи з об'єктом діяльності бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Тема кваліфікаційної роботи безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності бакалавра спеціальності «Фінанси, банківська справа і страхування»

4. Задачі кваліфікаційної роботи містять елементи аналізу, що відповідають вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра.

5. Автором досліджено методичні підходи до організації кредитних відносин підприємства з комерційним банком та розроблено рекомендації щодо шляхів залучення власних та позикових коштів ТОВ «Гранд Полімер ЛТД». Студентка критично дослідила теоретичні питання, поставлені в роботі, провела ґрунтовний аналіз фінансових показників та якісно обґрунтувала необхідність залучення коштів для введення господарської діяльності ТОВ «Гранд Полімер ЛТД».

6. Робота з керівником. Студентка Коваленко Т.Е. своєчасно виконувала кваліфікаційну роботу у відповідності із встановленим графіком.

7. Самостійність при виконанні та оформленні результатів досліджень. Ступінь самостійності виконання кваліфікаційної роботи – високий.

8. Виконання презентації. Презентація віддзеркалює основні положення кваліфікаційної роботи, є логічно структурованою.

9. Дотримання стандартів. Оформлення пояснювальної записки виконано у відповідності зі стандартами ЄСКД.

10. Робота Коваленко Т.Е. виконана на замовлення підприємства та отримала відмінну оцінку його керівництва.

Таким чином констатуємо, що кваліфікаційна робота Коваленко Т.Е. рекомендується до захисту з оцінкою 95 балів.

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи
к.е.н., доц.

Д.С. Букресва

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

**77 студентська науково-технічна конференція
«Тиждень студентської науки 2022»**

16 – 20 травня

ЗБІРНИК ПРАЦЬ

**Дніпро
2022**

**КРЕДИТУВАННЯ ЯК ОДИН З ЕФЕКТИВНИХ МЕТОДІВ ЗАЛУЧЕННЯ
ДОДАТКОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА***НТУ «Дніпровська політехніка»***Коваленко Т.Е.****Науковий керівник: к.е.н, доцент Букресва Д.С.**

Для ведення ефективної господарської діяльності підприємства мають використовувати грошові ресурси для забезпечення власних потреб. Однак не кожне підприємство може задовольнитися власними коштами, в більшості випадків вони потребують додаткового фінансування.

Позитивним шляхом залучення є одночасне фінансування як за рахунок зовнішніх, так і внутрішніх джерел. До внутрішніх джерел фінансування можна віднести прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства, його амортизаційні відрахування від основних засобів та нематеріальних активів та інші джерела формування власних ресурсів [1]. Підприємства, що мають високий рівень прибутку у розпорядженні забезпечують приріст власного капіталу, що призводить до росту ринкової вартості підприємства. А от амортизаційні відрахування можуть бути впливовими лише для підприємств з високою вартістю власних основних засобів, однак вони жодним чином не збільшують суму капіталу, а лише реінвестують його. Інші внутрішні джерела не відіграють помітної ролі у формуванні власних фінансових ресурсів підприємства.

Залучення додаткових коштів за рахунок внутрішніх джерел є досить прийнятним для підприємств, що не мають можливості залучення коштів із зовнішніх фінансових джерел. Однак він може мати свої недоліки, особливо для підприємств, що мають сезонний характер виробництва. За рахунок власних коштів підприємства створюють мінімальні запаси товарно-матеріальних цінностей, проте потреба у коштах для створення запасів протягом року може коливатися, як, наприклад, в сільськогосподарських підприємств. Саме тому ми вважаємо, що неефективно формувати власні оборотні кошти в розмірах, що будуть перебивати будь-яку потребу в оборотних коштах, зокрема й ту, яка виникає у тимчасово збільшеному розмірі. В такому разі, у підприємства в період зменшення потреби в оборотних коштах неминуче виникав би надлишок коштів, що призвело б до їх нераціонального використання.

Отже, вважаємо, що підприємства мають вкладати в оборотні кошти мінімум власних фінансових ресурсів у розмірах, достатніх для створення лише мінімальних запасів товарно-матеріальних цінностей і витрат виробництва.

Всі інші потреби в оборотних коштах доцільно задовольняти за рахунок позикових ресурсів, переважно банківських кредитів на умовах строковості й поворотності. Зокрема, використання залученого капіталу дає змогу підприємству нарощувати економічний потенціал і забезпечити ефективніше використання власного капіталу, а отже, підвищити ринкову вартість капіталу.

СЕКЦІЯ - ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ У ПРОМИСЛОВОСТІ

Позиковий капітал в свою чергу також може бути отриманий із зовнішніх та внутрішніх джерел.

Джерела отримання позикового капіталу наведено на рис. 1.

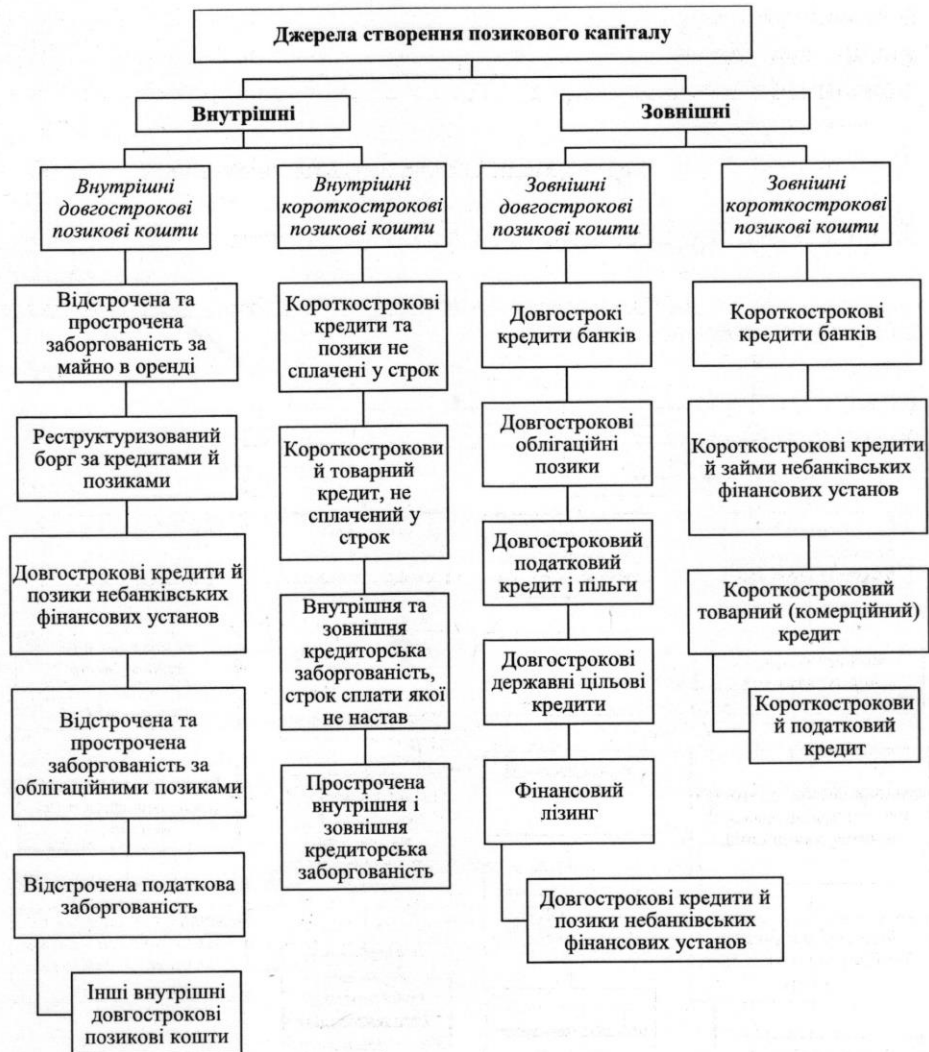

Рис. 1 Джерела формування позикового капіталу підприємства [1]

Як ми бачимо, більшість з вказаних способів негативно впливає на репутацію підприємства, оскільки у здебільшого мова йде про несвоєчасну сплату перед кредиторами, найманими робітниками, державою. Серед зазначених вище способів залучення позикових коштів найбільш ефективним є залучення банківського кредиту. Цей варіант отримання додаткових коштів є найбільш простим і тим не менш одним з найефективніших.

До переваг банківського кредиту можна віднести:

СЕКЦІЯ - ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ У ПРОМИСЛОВОСТІ

- легкість отримання кредиту за позитивної репутації: позитивна кредитна історія збільшує шанс підприємства на отримання кредиту;
- чим вища кредитоспроможність підприємства, тим більший шанс отримати позику під нижчий відсоток та на більшу суму;
- контроль за діями банку з боку держави;
- кредитні програми: в залежності від виду діяльності та фінансового стану можливість отримання кредиту під покращенні умови кредитування;
- урахування впливу суми, пов'язаної з обслуговуванням боргу (проценти за кредит), що впливає на розмір оподаткованого прибутку і податку на прибуток. Це пов'язано з тим, що виплати по обслуговуванню боргу відносять до витрат виробництва і цим збільшують валові втрати і зменшують податок на прибуток.

До недоліків банківського кредиту можна віднести суворість вимог (певний пакет документів для перевірки фінансового стану підприємства, потреба у заставі як гарантія повернення кредиту, штрафні санкції у разі несплати і т.д.), досить тривалий час очікування рішення щодо кредиту, однак саме банківський кредит дає змогу позичальнику обрати найбільш вигідний тип кредиту, що дасть змогу сплачувати відсотки, у той період, коли підприємство має достатньо ресурсів, щодо сплати зобов'язань.

Наразі відомо про величезний спектр програм, за яких комерційний банк, на чолі з державою, пропонує юридичним особам способи залучення додаткових коштів. На сьогоднішній день держава підтримує малий та середній бізнес. Програма кредитування «Доступні кредити 5-7-9» дає змогу малому бізнесу отримувати позики на більш вигідних умовах, державні гарантії: у разі неплатоспроможності підприємства певний відсоток наданого кредиту буде погашено державними коштами, що стимулює банки надавати кредити більшим підприємствам; ефективні відсоткові ставки, особливо ефективно працюють для сільськогосподарських підприємств, що мають змогу у погашення заборгованості лише в певний період при продажі отриманого врожаю чи інший період, коли підприємство отримує прибуток.

Таким чином, підсумовуючи викладене, зазначимо, що саме банківський кредит є найбільш ефективним способом залучення додаткового капіталу. Звичайно для підприємства важливо ефективно залучати як внутрішні, так і зовнішні джерела фінансування, однак при неможливості отримання потрібних грошових коштів за рахунок власної діяльності, банківський кредит є досить вигідним шляхом залучення коштів.

Перелік посилань

1. Самойлова Т.А. Джерела формування фінансового капіталу підприємства. Облік і фінанси АПК: освітній портал URL: <http://magazine.faaf.org.ua/dzherela-formuvannya-finansovogo-kapitalu-pidpriemstva.html>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої

СЕКЦІЯ - ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ У ПРОМИСЛОВОСТІ

коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020—2022 роки» від 27 трав. 2020 №534 URL:
<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programi-stimulyuvannya-ekonomiki-534-270520>

Зуєва А.С. ДОСЛІДЖЕННЯ ФАЗИ ЕКОНОМІЧНОГО ЦИКЛУ УКРАЇНИ	452
Зуєва А.С. НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ ТА ЙОГО МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА	454
Зуєва А.С. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ СТАНУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	456
Кайдаш Т.І. ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ	459
Клодчик О.О. ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ У ЗНИЖЕННІ ВИТРАТ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ	461
Клодчик О.О. УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ КРИЗИ	464
Коваленко Т.Е. КРЕДИТУВАННЯ ЯК ОДИН З ЕФЕКТИВНИХ МЕТОДІВ ЗАЛУЧЕННЯ ДОДАТКОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА	466
Коцур К.В. ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКАХ ПІДПРИЄМСТВ	470
Кравцова Г.І. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	472
Кузьмінов М.С. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	475
Лавріщева А.С. НАПРЯМКИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ	477
Лавріщева А.С. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА І ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	479
Лебедь А.С. ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРЕСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	482

ДОВІДКА

Видана Коваленко Тетяні Едуардівні, студентці групи 072-18-1 про перевірку на плагіат кваліфікаційної роботи на тему «Організація взаємовідносин підприємства та комерційного банку (на прикладі ТОВ «Гранд Полімер ЛТД»»).

Унікальність тексту 84,3%